

EYLÜL 2021

Yüksek Lisans – Mimarlık

EMİNE AŞİT BÜYÜKKIRCALI

T.C.

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ŞANLIURFA I. ULUSAL MİMARLIK DÖNEMİ  
KAMU YAPILARININ MİMARİ TASARIM  
ÖĞELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI  
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMİNE AŞİT BÜYÜKKIRCALI  
EYLÜL 2021

**ŞANLIURFA I. ULUSAL MİMARLIK DÖNEMİ  
KAMU YAPILARININ MİMARİ TASARIM  
ÖĞELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

**Hasan Kalyoncu Üniversitesi**

**Mimarlık**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Danışman**

**Dr. Öğr. Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE**

**Emine AŞİT BÜYÜKKIRCALI**

**Eylül 2021**



© 2021 [Emine AŞİT BÜYÜKKIRCALI]



## LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU

**Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı** Tezli Yüksek Lisans öğrencisi, **Emine AŞİT BÜYÜKKIRCALI** tarafından hazırlanan “**Şanlıurfa I. Ulusal Mimarlık Dönemi Kamu Yapılarının Mimari Tasarım Öğeleri Bağlamında İncelenmesi**” başlıklı tez 23/09/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

**Tez Danışmanı**

**Dr. Öğr. Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE**

**Hasan Kalyoncu Üniversitesi**

**Jüri Başkanı**

**Doç. Dr. Esra YALDIZ**

**Necmettin Erbakan Üniversitesi**

**Jüri Üyesi**

**Prof. Dr. Ülkü ALTINOLUK**

**Hasan Kalyoncu Üniversitesi**

**Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.**

**Prof. Dr. İbrahim Halil GÜZELBEY**

**Enstitü Müdürü**

**Vekili**

**İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.**

**EMİNE AŞİT BÜYÜKKIRCALI**

## ÖZET

### ŞANLIURFA I. ULUSAL MİMARLIK DÖNEMİ KAMU YAPILARININ MİMARİ TASARIM ÖĞELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

AŞİT BÜYÜKKIRCALI, Emine

Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE

Eylül 2021

148 sayfa

Şanlıurfa gibi tarihsel gelişimi geçmiş yıllara kadar uzanan kentlerin, tarihi kentsel bölgeleri, farklı dönemlerde meydana getirilen tarihi yapıları, geçmiş uygarlıkların yaşam biçimleri hakkında günümüze bilgi sağlayan en önemli kaynaklardan biri mimari eserlerdir.

Kentte var olmaya devam eden, kent belleğinde yer edinen, kentsel yaşama katkı sunan, kamusal ve özel mekânların karşılıklı olarak birbirlerine sınır yaratma ve iç içe geçme biçimleri kentsel yaşamın zenginliğini bize sunmaktadır. İnşa edildikleri dönemden günümüze gelebilen yapıların incelenmesi toplumların inşa dönemlerine ait kültürel, sosyal, ekonomik, teknolojik gelişmişlikleri hakkında bizlere bilgi verir.

Çok uluslu bir devlete sahip olan Osmanlı 19. Yüzyıl sonlarında dünyadaki gelişmeleri daha fazla göz ardı edemeyeceğini anlayarak çeşitli arayışlara yönelmiştir. Meşrutiyet ilanları ile birlikte gelişen milliyetçilik eğilimleri kültürel, sosyal, ekonomik ve mimari alanlarda etkisini göstermeye başlamıştır. Türkçülüğün öne çıkarıldığı bu dönemlerde Osmanlı Mimarlığını çağdaşlaştırmak konusu ele alınarak Selçuklu ve klasik Osmanlı yapılarından aktarılan öğeler ve süslemelerle yüklü bir yönelim oluşmuştur. Birinci Ulusal Mimarlık akımı, özellikle resmi yapılarda etkisini göstererek 1910-1930 yılları arasında Osmanlı Mimarlığının son döneminden Cumhuriyet' in ilk yıllarına uzanır. Dönemin mimarları, yeni bir Türk milli üslubu yaratmaya çalışmışlardır. Selçuklu, Osmanlı ve İslam mimarisinden

alınan geniş saçaklar, kubbe, çıkma, sütun, mukarnaslı başlık, sivri kemer, çini kaplamaları gibi yapı ve cephe elemanlarını dönemin yapılarına uygulamışlardır. Çalışmanın kuramsal çerçevesi Birinci Ulusal Mimarlık dönemi yapıları ve bu yapıların cephelerinin mimari tasarım öğeleri bağlamında incelenmesi olarak oluşturulmuştur. Bu kapsamda Osmanlı Devleti' nin son dönemleri ile yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin 1910-1930 yılları arasında ve inşa edilmiş olan bu döneme öncülük eden mimarlara ait Birinci Ulusal Mimarlık dönemi yapıları incelenmiştir. Bu yapıların, plan, cephe, cephe elemanları kurguları mimari tasarım öğeleri bağlamında incelenerek aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konularak döneme ait bir sınıflandırma yapılmıştır.

Oluşturulan kuramsal çerçeve bağlamında ele alınan çalışmada Şanlıurfa tarihi kent merkezi içerisinde yer alan 1900-1930 yılları arasında inşa edilmiş olan Birinci Ulusal Mimarlık örneği kamusal yapıları konu olarak belirlenmiştir. Kentsel sit içerisinde, çevresinde ve dışında yer alan okul, yetimhane, sağlık kurumu veya kamuya hizmet eden Şanlıurfa Birinci Ulusal Mimarlık dönemi örneği beş adet tescilli kamu binası ve cepheleri, çalışmanın özgün materyalini oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi ortaya konulmuştur. İncelenen literatür kaynakları ele alınmıştır. Belirlenen Şanlıurfa Birinci Ulusal Mimarlık dönemi kamusal yapılarının ana cephelerinin fotogrametrik incelemeleri yapılmıştır. Dijital olarak plan krokileri ve cephe çizimleri oluşturulmuştur. Saha çalışması sırasında elde edilen kat planları cephe görünüşleri neticesinde tescilli kamusal mimari örneklerle ait görsel ve cephe analizleri yapılmış, böylelikle cephe özellikleri ortaya konulmuştur.

Bu Tez çalışması ile Şanlıurfa Ulusal Mimarlık Dönemi kamu yapıları, mimari tasarım öğeleri bağlamında incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda elde edilen bulgular, sonuç bölümünde değerlendirilerek anlatılmıştır. İncelenen mimari yapıların ve cephelerinin kent ölçeğinde ve kent belleğindeki yerlerinin korunabilmesi ümidiyle tez çalışması tamamlanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Şanlıurfa, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi, Cephe, Kamu, Görsel Analiz.

## ABSTRACT

### INVESTIGATION OF PUBLIC BUILDINGS OF ŞANLIURFA 1. NATIONAL ARCHITECTURAL PERIOD IN THE CONTEXT OF ARCHITECTURAL DESIGN ELEMENTS

AŞİT BÜYÜKKIRCALI, Emine

M.Sc., Architecture

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. Tülay KARADAYI YENİCE

September 2021

148 pages

Architectural works are one of the most important sources of historical urban areas, historical structures created in different periods and life styles of past civilizations in cities such as Şanlıurfa, whose historical development dates back to the past years.

The ways in which public and private spaces mutually create borders and intertwine that continuing to exist in the city, taking a place in the city memory, contributing to urban life, offer us the richness of urban life. Examining the structures that have survived from the time they were built gives us information about the cultural, social, economic and technological developments of the societies.

Having a multinational state, the Ottoman Empire realized that it could no longer ignore the developments in the world at the end of the 19th century and turned to various searches. The nationalist tendencies that developed with the declarations of the Constitutional Monarchy began to show their effects in cultural, social, economic and architectural fields. In these periods, when Turkism was emphasized, the subject of modernizing Ottoman Architecture was handled, and an orientation loaded with elements and ornaments transferred from Seljuk and classical Ottoman structures was formed. The First National Architecture movement extends from the last period of Ottoman Architecture to the first years of the Republic between 1910-1930, especially showing its effect on official buildings. The architects of the period tried to create a new Turkish national style. They applied building and facade elements

such as wide eaves, domes, protrusions, columns, muqarnas caps, pointed arches, tile coverings taken from Seljuk, Ottoman and Islamic architectures to the structures of the period.

The theoretical framework of the study was formed as the structures of the First National Architecture period and the examination of the facades of these structures in the context of architectural design elements. In this context, the structures of the first national architectural period, which were built between the last periods of the Ottoman Empire and the newly established Republic of Turkey between 1910 and 1930, and which belonged to the architects who pioneered this period, were examined. The plan, facade and facade elements of these structures were examined in the context of architectural design elements and a classification of the period was made by revealing the similarities and differences between them.

In the study, which was handled in the context of the theoretical framework created, the public buildings of the First National Architecture, which was built between 1900-1930 in the historical city center of Şanlıurfa, were determined as the subject. Five registered public buildings and facades of the Şanlıurfa First National Architecture period serving the school, orphanage, health institution or the public, located within, around and outside the urban site constitutes the original material of the study.

In this direction, the aim, scope and method of the study have been revealed. The reviewed literature sources are discussed. Photogrammetric examinations of the main facades of the determined Şanlıurfa First National Architecture period public buildings were made. Plan sketches and facade drawings were created digitally. As a result of the facade views of the floor plans obtained during the fieldwork, visual and facade analyzes of the registered public architectural examples were made, thus revealing the facade features. With this thesis, the public buildings of the Şanlıurfa National Architecture Period were examined in the context of architectural design elements. The findings obtained as a result of these examinations are evaluated and explained in the conclusion section. The thesis study has been completed in the hope that the architectural structures and facades examined can be preserved in the city scale and in the city memory.

**Keywords:** Şanlıurfa, First National Architecture Period, Facade, Public, Visual Analysis.



*Çok kıymetli aileme...*

## TEŞEKKÜR

Bilgi ve birikimi ile bana yol gösteren, destekleyici tavrıyla yanımda olan ve yüksek lisans eğitimim süresince bana yeni ufuklar açarak değerli katkılarını esirgemeyen yüksek lisans tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE' ye en içten teşekkürlerimi sunarım.



## İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<b>ÖZET</b> .....	<b>v</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>ix</b>
<b>TEŞEKKÜR</b> .....	<b>X</b>
<b>TABLO LİSTESİ</b> .....	<b>XII</b>
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ</b> .....	<b>XIII</b>
<b>SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ</b> .....	<b>IX</b>
<b>1. GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi .....	3
1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırları .....	4
1.3. Çalışmanın Materyal ve Yöntemi .....	4
1.4. Literatür Özeti .....	7
<b>2. KURAMSAL ÇERÇEVE</b> .....	<b>12</b>
2.1. Mimaride Cephe Tasarımı .....	<b>12</b>
2.1.1.Mimaride Tasar Öğeleri Ve İlkeleri.....	13
2.1.2.Gestalt İlkeleri.....	20
2.2. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi.....	<b>21</b>
2.2.1. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Tarihsel Oluşum Süreci .....	21
2.2.2. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimarları .....	23
2.2.3. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimari Özellikleri .....	27
2.2.3.1.Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Plan Özellikleri.....	28
2.2.3.2.Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri.....	36
2.3. Bölüm Değerlendirmesi .....	49
<b>3. ŞANLIURFA I. ULUSAL MİMARLIK DÖNEMİ KAMU YAPILARININ MİMARİ TASARIM ÖGELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ</b> .....	<b>53</b>
3.1. Basmahane-Masmana (Şehit Nusret İlköğretim Okulu).....	54
3.1.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi .....	54
3.1.2. Plan Tipi, Cephe Özellikleri ve Analizi .....	56
3.2. Köy Yatı Mektebi (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Binası) .....	66
3.2.1.Yapının Konumu ve Tarihçesi .....	66
3.2.2. Plan Tipi, Cephe Özellikleri ve Analizi .....	68
3.3. Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu).....	79
3.3.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi .....	79
3.3.2. Plan Tipi, Cephe Özellikleri ve Analizi .....	82
3.4. Memleket, Millet Hastanesi (Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi).....	91
3.4.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi .....	91
3.4.2. Plan Tipi, , Cephe Özellikleri ve Analizi .....	94
3.5. Ermeni Yetimhanesi (İl Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası) .....	108
3.5.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi .....	108
3.5.2. Plan Tipi, Cephe Özellikleri ve Analizi .....	111
<b>4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ</b> .....	<b>119</b>
<b>5. KAYNAKÇA</b> .....	<b>131</b>
<b>EKLER</b> .....	<b>142</b>

## TABLO LİSTESİ

	<b>Sayfa</b>
<b>Tablo 3. 1.</b> Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	64
<b>Tablo 3. 2.</b> Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	65
<b>Tablo 3. 3.</b> Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	77
<b>Tablo 3. 4.</b> Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	78
<b>Tablo 3. 5.</b> Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	89
<b>Tablo 3. 6.</b> Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	90
<b>Tablo 3. 7.</b> Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	106
<b>Tablo 3. 8.</b> Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	107
<b>Tablo 3. 9.</b> Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	117
<b>Tablo 3. 10.</b> Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	118
<b>Tablo 4. 1.</b> Kentsel Ölçek Değerlendirmesi .....	120
<b>Tablo 4. 2.</b> Kütleli Ölçek Değerlendirmesi .....	121
<b>Tablo 4. 3.</b> Yüzeysel Ölçek Değerlendirmesi.....	121
<b>Tablo 4. 4.</b> Genel Değerlendirme Tablosu 1 .....	127
<b>Tablo 4. 5.</b> Genel Değerlendirme Tablosu 2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	128
<b>Tablo 4. 6.</b> Genel Değerlendirme Tablosu 3 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	129
<b>Tablo 4. 7.</b> Genel Değerlendirme Tablosu 4 .....	130

## ŞEKİLLER LİSTESİ

	<b>Sayfa</b>
Şekil 1. 1. Yapı Fişi Tip-1 Örneği .....	6
Şekil 1. 2. Yapı Fişi Tip-2 Örneği .....	6
Şekil 1. 3. Tez Akış Şeması .....	11
Şekil 2. 1. Çizgi Ögesi ile Mel Bochner Tarafından Yapılmış Çalışma(Seylan, 2021) .....	14
Şekil 2. 2. Yön Ögesi ile Yapılmış Çalışma (Çınar,2020).....	14
Şekil 2. 3. Mimaride Biçim Ögesi Örneği (Url-01).....	15
Şekil 2. 4. Mimaride Oran-Ölçek Ögesi Örnekleri (Url-02).....	15
Şekil 2. 5. Mimaride Aralık Ögesi Örneği (Url-03).....	16
Şekil 2. 6. Mimaride Doku Ögesi Örneği (Url-04).....	16
Şekil 2. 7. Mimaride Renk Ögesi Örneği (Url-05) .....	16
Şekil 2. 8. Mimaride Değer Ögesi Örneği (Url-06).....	17
Şekil 2. 9. Mimaride Hareket Ögesi Örneği (Url-07) .....	17
Şekil 2. 10. Mimaride Işık-Gölge Ögesi Örneği (Url-08).....	17
Şekil 2. 11. Mimaride Tekrar İlkesi Örneği (Url-09).....	18
Şekil 2. 12. Mimaride Ritim İlkesi Örneği (Url-10) .....	18
Şekil 2. 13. Mimaride Uygunluk İlkesi Örneği (Url-11) .....	18
Şekil 2. 14. Mimaride Zıtlık İlkesi Örneği (Url-12) .....	19
Şekil 2. 15. Mimaride Egemenlik İlkesi Örneği, Eyfel Kulesi (Url-13).....	19
Şekil 2. 16. Mimaride Denge İlkesi Örneği, Taj Mahal (Url-14) .....	19
Şekil 2. 17. Mimaride Birlik İlkesi Örneği, Chi Lin Nunnery (Url-15).....	20
Şekil 2. 18. Mimar Kemalettin Bey (Url-16).....	23
Şekil 2. 19. Mimar Vedat Tek (Url-17) .....	24
Şekil 2. 20. Mimar Muzaffer Bey (Yenice, 2007) .....	25
Şekil 2. 21. Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu (Url-18) .....	26
Şekil 2. 22. Mimar Giulio Mongeri (Url-19) .....	26
Şekil 2. 23. a) II. TBMM Binası Ana Giriş Cephesi Geçmiş Görünümü, b) II. TBMM Binası (Cumhuriyet Müzesi) Geçmiş Görünümü (Url-20,Url-21) .....	28
Şekil 2. 24. II. TBMM Binası(Cumhuriyet Müzesi) Zemin Kat Planı (Aslanoğlu,2010' dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	28
Şekil 2. 25. a) Ankara Etnografya Müzesi Geçmiş Görünümü, b) Müzeden Atatürk' ün Naşı Çıkarılırken Görünüm (Url-22, Url-23).....	29
Şekil 2. 26. Ankara Etnografya Müzesi Zemin Kat Planı (Sözen, 1984' den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	29

<b>Şekil 2. 27.</b> a)Ankara Palas Otel Geçmiş Görünümü, b) Ankara Palas Ana Giriş Cephesi Geçmiş Görünüm (Url-24, Url-25) .....	30
<b>Şekil 2. 28.</b> Ankara Palas Otel Zemin Kat Planı (Yavuz, 1973’ den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.) .....	30
<b>Şekil 2. 29.</b> a) Kastamonu Hükümet Konağı Ana Giriş Cephesi Geçmiş Görünümü, b) Geçmiş Görünümü (Url-26, Url-27).....	31
<b>Şekil 2. 30.</b> Kastamonu Hükümet Konağı Zemin Kat Planı (Topçubaşı ve Eyüpgiller, 2010’ dan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	31
<b>Şekil 2. 31.</b> Büyük Postane Ana Giriş Cephesi Geçmiş Görünümü (Url-28).....	32
<b>Şekil 2. 32.</b> Büyük Postane Zemin Kat Planı (Url-29’ den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.) .....	32
<b>Şekil 2. 33.</b> Gazi Eğitim Fakültesi Geçmiş Görünümü (Url-30) .....	32
<b>Şekil 2. 34.</b> Gazi Eğitim Fakültesi Zemin Kat Planı (Yavuz, 2009’ dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	33
<b>Şekil 2. 35.</b> Mimar Kemal İlkokulu Zemin Kat Planı (Alpagut, 2005’den Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	33
<b>Şekil 2. 36.</b> Ziraat Bankası Geçmiş Görünümü (Url-31).....	34
<b>Şekil 2. 37.</b> Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Zemin Kat Planı (Sözen, 1984’ den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.) .....	34
<b>Şekil 2. 38.</b> a) Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi Geçmiş Görünümü, b) Ana Giriş Cephesi Görünümü (Url-32, Url-33).....	35
<b>Şekil 2. 39.</b> Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi Zemin Kat Planı (Saban, 2016’ dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.) .	36
<b>Şekil 2. 40.</b> II. TBMM Binası Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-34) ....	37
<b>Şekil 2. 41.</b> II. TBMM Binası Ana Giriş Cephesi (Aslanoğlu,2010’ dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	37
<b>Şekil 2. 42.</b> Ankara Etnografya Müzesi Günümüz Görünümü (Url-35).....	38
<b>Şekil 2. 43.</b> Ankara Etnografya Müzesi Ana Giriş Cephesi (Sözen, 1984’ den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	38
<b>Şekil 2. 44.</b> Ankara Palas Otel Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-36) ...	39
<b>Şekil 2. 45.</b> Ankara Palas Otel Ana Giriş Cephesi (Yavuz, 1973’ den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.) .....	39
<b>Şekil 2. 46.</b> Kastamonu Hükümet Konağı Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-37) .....	40
<b>Şekil 2. 47.</b> Kastamonu Hükümet Konağı Ana Giriş Cephesi (Eyüpgiller, 1999’ dan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	40
<b>Şekil 2. 48.</b> Büyük Postane Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-38) .....	41
<b>Şekil 2. 49.</b> Büyük Postane Ana Giriş Cephesi.....	41
<b>Şekil 2. 50.</b> Gazi Eğitim Fakültesi Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-39) .....	42
<b>Şekil 2. 51.</b> Gazi Eğitim Fakültesi Ana Giriş Cephesi (Yavuz, 2009’ dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	42
<b>Şekil 2. 52.</b> Mimar Kemal İlkokulu Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-40) .....	43

<b>Şekil 2. 53.</b> Mimar Kemal İlkokulu Ana Giriş Cephesi (Alpagut, 2005'den Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).....	43
<b>Şekil 2. 54.</b> Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-41) .....	44
<b>Şekil 2. 55.</b> Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Ana Giriş Cephesi (Parlak, 2018'den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.) .....	44
<b>Şekil 2. 56.</b> a) Türkiye İş Bankası Günümüz Görünümü, b) Cephesi (Url-42, Saban, 2016'dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)	45
<b>Şekil 2. 57.</b> Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının Plan Özellikleri .....	47
<b>Şekil 2. 58.</b> Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının Cephe Özellikleri .....	48
<b>Şekil 3. 1.</b> Çalışma Konusu İçerisindeki Yapıları ve Çevresini Gösteren Yerleşim Planı .....	53
<b>Şekil 3. 2.</b> Marangoz Atölyesinden Görünüm (Kürkçüoğlu, 2017).....	54
<b>Şekil 3. 3.</b> a) 1985 Yılına Ait Yapının Sokak Cephesinden Görünümü, b)İç Mekandan Görünüm (Kürkçüoğlu, 2017).....	55
<b>Şekil 3. 4.</b> Marangoz Atölyesinden Görünüm (Kürkçüoğlu, 2017).....	55
<b>Şekil 3. 5.</b> a)Kuzeydoğu Cephesi, b)Doğu Cephesi, 2009 Yılına Ait Fotoğraflar (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	56
<b>Şekil 3. 6.</b> a)Batı Cephesi Ana Giriş Portaline Bakış, b)Batı Cephesi Görünümü, 2009 Yılına Ait Fotoğraflar (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	56
<b>Şekil 3. 7.</b> a)Doğu Cephesi Görünümü, b)Batı Cephesi Görünümü, 2011 Yılına Ait Fotoğraflar (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	56
<b>Şekil 3. 8.</b> Basmahane Tasarım Değerlendirme Tablosu.....	58
<b>Şekil 3. 9.</b> Basmahane Okulu Konumu (Url-43).....	59
<b>Şekil 3. 10.</b> Basmahane Kuzey ve Doğu Cephesi Görünümü (2020).....	60
<b>Şekil 3. 11.</b> Basmahane Doğu Cephesi Görünümü (2020) .....	60
<b>Şekil 3. 12.</b> Basmahane Batı Cephesi Görünümü (2020) .....	61
<b>Şekil 3. 13.</b> a)Batı Cephesi Kuzey Bölümüne Bakış, b)Batı Cephesi Ana Portal Görünümü (2020).....	61
<b>Şekil 3. 14.</b> a) Batı Cephesi 1. Kat Tek Bölümlü Pencerelelere Bakış, b)Batı Cephesi 1. Kat Çift Bölümlü Pencerelelere Bakış (2020) .....	62
<b>Şekil 3. 15.</b> a) Batı Cephesi Ana Portal Pencerelelerine Bakış, b)Batı Cephesi Ana Portal Giriş Kapısına Bakış (2020) .....	62
<b>Şekil 3. 16.</b> Basmahane Batı Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....	63
<b>Şekil 3. 17.</b> Basmahane Zemin Kat Planı (Yılmaz, 2018'den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.) .....	63
<b>Şekil 3. 18.</b> Basmahane Batı Cephesi .....	63
<b>Şekil 3. 19.</b> 1927 Yılı, Yangın Sonrasına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) ....	66
<b>Şekil 3. 20.</b> 1950' li Yıllarda Hükümet Konağı Görünümü (Kürkçüoğlu, 2017).....	67
<b>Şekil 3. 21.</b> a) Köy Yatı Mektebi Binası Batı Cephesine Bakış, b) Güney Cephesine Bakış, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	67
<b>Şekil 3. 22.</b> a) Köy Yatı Mektebi Binası Batı Cephesine Bakış, b)Batı Cephesinin Güney Bölümüne Bakış, 2011 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi).....	68

<b>Şekil 3. 23. a) Köy Yatı Mektebi Binası Konumu, (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi), b) Yapının Konumu (Url-44).....</b>	<b>68</b>
<b>Şekil 3. 24. Köy Yatı Mektebi Binası Batı Cephesi Görünümü (2020) .....</b>	<b>68</b>
<b>Şekil 3. 25. Köy Yatı Mektebi Binası Batı Cephesi Ana Giriş Bölümüne Bakış 2020 .....</b>	<b>69</b>
<b>Şekil 3. 26. Köy Yatı Mektebi Binası Kuzeybatı Cephe Görünümü (2020) .....</b>	<b>73</b>
<b>Şekil 3. 27. Ana Giriş Merdivenlerine Bakış (2020) .....</b>	<b>73</b>
<b>Şekil 3. 28. a)Kuzeybatı Cephesi Merdiveninin Kuzey Bölümüne Bakış, b)Kuzeybatı Cephesinde Yer Alan Köşe Bordürlere Bakış (2020) .....</b>	<b>73</b>
<b>Şekil 3. 29. Kuzeybatı Cephesi Zemin Kat Pencerelerine Bakış (2020) .....</b>	<b>74</b>
<b>Şekil 3. 30. Kuzeybatı Cephesine Kuzeyden Bakış (2020) .....</b>	<b>74</b>
<b>Şekil 3. 31. Kuzeybatı Cephesi Ana Giriş (2020).....</b>	<b>75</b>
<b>Şekil 3. 32. Köy Yatı Mektebi Tasarım Değerlendirme Tablosu .....</b>	<b>75</b>
<b>Şekil 3. 33. Köy Yatı Mektebi Binası Kuzeybatı Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....</b>	<b>76</b>
<b>Şekil 3. 34. Köy Yatı Mektebi Binası Zemin Kat Planı (Bakırcı, Arşivinden Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Üretilmiştir.).....</b>	<b>76</b>
<b>Şekil 3. 35. Köy Yatı Mektebi Binası Kuzeybatı Cephesi Planı .....</b>	<b>76</b>
<b>Şekil 3. 36. Cumhuriyet Dönemi Urfa Kız Mektebinden Görünüm (Kürkçüoğlu, 2007) .....</b>	<b>79</b>
<b>Şekil 3. 37. Numune Mektebi Önünden Görünüm (Kürkçüoğlu, 2007) .....</b>	<b>80</b>
<b>Şekil 3. 38. Kuzey Cephe Görünümü, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....</b>	<b>80</b>
<b>Şekil 3. 39. Avlu Görünümü, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) ..</b>	<b>81</b>
<b>Şekil 3. 40. Kuzey ve Doğu Cephe Görünümü, 2011 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....</b>	<b>81</b>
<b>Şekil 3. 41. Kuzey ve Doğu Cephe Görünümü, 2011 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....</b>	<b>82</b>
<b>Şekil 3. 42. Numune Mektebi Tasarım Değerlendirme Tablosu .....</b>	<b>85</b>
<b>Şekil 3. 43. Numune Mektebi Konumu (Url-45).....</b>	<b>85</b>
<b>Şekil 3. 44. Numune Mektebi Kuzeydoğu Cephe Görünümü (2020).....</b>	<b>86</b>
<b>Şekil 3. 45. Numune Mektebi Kuzey ve Doğu Cephe Görünümü (2020).....</b>	<b>86</b>
<b>Şekil 3. 46. Numune Mektebi Kuzey ve Batı Cephe Görünümü (2020).....</b>	<b>87</b>
<b>Şekil 3. 47. a)Kuzeydoğu Cephe Köşe Sütünce Detayı b) Kuzey Cephe 1. Kat Penceresi (2020).....</b>	<b>87</b>
<b>Şekil 3. 48. Numune Mektebi Kuzeydoğu Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.) .....</b>	<b>88</b>
<b>Şekil 3. 49. Numune Mektebi Zemin Kat Planı (Yüzcül Arşivinden, Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.) .....</b>	<b>88</b>
<b>Şekil 3. 50. Numune Mektebi Kuzeydoğu Cephesi Planı.....</b>	<b>88</b>
<b>Şekil 3. 51. Tıfındır Tepesinden Millet Hastanesine Bakış (Kürkçüoğlu, 2017) .....</b>	<b>91</b>
<b>Şekil 3. 52. Millet Hastanesi (Kürkçüoğlu,2017) .....</b>	<b>91</b>
<b>Şekil 3. 53. Millet Hastanesi Geçmiş Görünümleri (Kürkçüoğlu,2017) .....</b>	<b>92</b>

<b>Şekil 3. 54.</b> Millet Hastanesi Güney Cephesi Geçmiş Görünümü(Kürkçüoğlu,2017)	92
.....	
<b>Şekil 3. 55.</b> Millet Hastanesi Zemin Kat Planı (Başbakanlık Osmanlı Arşivi).....	93
<b>Şekil 3. 56.</b> Millet Hastanesi Birinci Kat Planı (Başbakanlık Osmanlı Arşivi).....	93
<b>Şekil 3. 57.</b> Millet Hastanesi Güney Cephesi (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) .....	94
<b>Şekil 3. 58.</b> Millet Hastanesi Güney Cephesi, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	94
<b>Şekil 3. 59.</b> Millet Hastanesi Güney Cephesi Giriş Bölümü, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	95
<b>Şekil 3. 60.</b> Millet Hastanesi Güney Cephesi, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	95
<b>Şekil 3. 61.</b> Millet Hastanesi Tasarım Değerlendirme Tablosu .....	100
<b>Şekil 3. 62.</b> Millet Hastanesi Konumu, (Url-46).....	100
<b>Şekil 3. 63.</b> Millet Hastanesi Güney Cephe Görünümü (2020) .....	101
<b>Şekil 3. 64.</b> Millet Hastanesi Güneydoğu Cephe Görünümü (2020) .....	101
<b>Şekil 3. 65.</b> Millet Hastanesi Doğu Cephe Görünümü (2020).....	102
<b>Şekil 3. 66.</b> Millet Hastanesi Güney Cephede Yer Alan Ana Giriş Saçağına Bakış (2021).....	102
<b>Şekil 3. 67.</b> Güney Cephenin Kuzey Bölümüne Bakış (2021) .....	103
<b>Şekil 3. 68.</b> Güney Cephe Zemin Kat Pencereleeri (2021) .....	103
<b>Şekil 3. 69.</b> Güney Cephe Kat Silmesi, Sütunce, Cephe Elemanları Detayı (2021) 104	
<b>Şekil 3. 70.</b> Güney Cephe Giriş Saçağı Güney Bölümüne Bakış (2021).....	104
<b>Şekil 3. 71.</b> Millet Hastanesi Güney Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.).....	105
<b>Şekil 3. 72.</b> Millet Hastanesi Zemin Kat Planı (Başbakanlık Osmanlı Arşivinden Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Üretilmiştir.).....	105
<b>Şekil 3. 73.</b> Millet Hastanesi Güney Cephesi .....	105
<b>Şekil 3. 74.</b> Urfa Ermeni Yetimhanesi (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	108
<b>Şekil 3. 75.</b> 1933 Yılında Yetimhane' nin Askeri Hastane Kullanımı (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	109
<b>Şekil 3. 76.</b> a) Ermeni Yetimhanesi Doğu Cephesi Görünümü, b) Ermeni Yetimhanesi Güney Cephede Yer Alan Giriş Bölümü, 2008 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	109
<b>Şekil 3. 77.</b> a) Ermeni Yetimhanesi Doğu Cephesi Görünümü, b) Ermeni Yetimhanesi Güney Cephede Yer Alan Giriş Bölümü, 2008 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	110
<b>Şekil 3. 78.</b> a) Ermeni Yetimhanesi Batı Cepheye Bakış, b)Kuzey Cepheye Bakış, 2008 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	110
<b>Şekil 3. 79.</b> a) İç Mekanda Koridora Bakış, b)İç Mekan Görünümü, 2008 Yılına Ait Fotoğraflar (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) .....	110
<b>Şekil 3. 80.</b> Ermeni Yetimhanesi Konumu (Url-47).....	111
<b>Şekil 3. 81.</b> Ermeni Yetimhanesi Tasarım Değerlendirme Tablosu .....	114
<b>Şekil 3. 82.</b> Ermeni Yetimhanesi Güney ve Doğu Cephe Görünümü .....	114

<b>Şekil 3. 83.</b> a) Güney Cephede Yer Alan Giriş Kapısı, b) Güneydoğu Cephe Köşe Bordür ve Cephe Elemanları .....	115
<b>Şekil 3. 84.</b> Ermeni Yetimhanesi Güney Cephe Görünümü .....	115
<b>Şekil 3. 85.</b> Ermeni Yetimhanesi Güney Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.).....	116
<b>Şekil 3. 86.</b> Ermeni Yetimhanesi Zemin Kat Planı .....	116
<b>Şekil 3. 87.</b> Ermeni Yetimhanesi Güney Cephesi .....	116



## SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ

### Singeler

‰: Yüzde

m: metre

cm: santimetre

### Kısaltmalar

Ş.K.T.V.K.K: Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu

M.Ö: Milattan önce



## 1. GİRİŞ

Birinci Ulusal Mimarlık dönemi çalışmaları, Osmanlı imparatorluğunun batılılaşma çabaları neticesinde oluşmuştur. Savaşlarda alınan ağır yenilgiler sonucunda imparatorluk Avrupa' da olan değişime ayak uydurma kararı almıştır. Avrupa' nın üstünlüğün kabul edilmesi ve bu devletlere olan ilginin artmasıyla birlikte Avrupa' da olan gelişim ve değişimler Osmanlı Devleti' ni de etkisi altına almaya başlamıştır. Öncelikli olarak askeri alanlara yansıyan bu değişimler eğitim, ekonomi ve devamında mimari alanlarda da etkisini sürdürmeye devam etmiştir.

Batılılaşma çalışmaları askeri yeniliklerin örnek alınmasıyla birlikte bu konuda çalışmalar yapan Osmanlı padişahları I. Mahmut, I. Abdülhamit ve III. Selim dönemlerinde yani 16. Yüzyılda çalışmalar yoğun olarak devam etmiştir. Devam eden yıllarda devletin kötü gidişatını durdurabilmek adına Osmanlı önde gelenlerinin önerileriyle Osmanlı devletinde tanzimat dönemleri başlamıştır ve devlet batılılaşma ve modernleşme adına siyasi, ekonomi, eğitim, askeri, kültürel ve sosyal alanlarda değişim ve dönüşüm sürecine girilmiştir.

1839 yılında yayınlanan Tanzimat Fermanı sonrasında devlet ve halk arasında kurulan ilişkide çeşitli değişimler meydana gelmiştir. Birey kavramı ve buna bağlı gelişen hukuk sisteminin ardından, geleneksel ve modern bakış açısı arasında kalan yaşam biçimleri kentlerin oluşumunda da etkili olmuştur. Kentli olan hukuksal olarak güçlenen birey kentin hangi bölümünde kimlerle yaşayabileceğine karar verebilmektedir (Eldem, 2000).

Askeri alanlarda yapılan gelişmelerin yanı sıra II. Abdülhamit döneminde eğitime verilen önemin artması ile birlikte devletin otoritesinin ve büyüklüğünün gösterilmesi adına eğitim kurumları yaygınlaştırılmıştır. Yaygınlaşan eğitim faaliyetleri ve bu eğitime ortam sağlayan eğitim yapılarının üretim dönemi hız kazanmıştır. Aynı zamanda bu dönemde eğitim gibi sağlık hizmetlerinin de üzerinde durulmuştur. Sağlık kurumlarının yapımı da bu dönemde artmıştır (Armaoğlu, 1999).

II. Meşrutiyet' in ilan edilmesiyle birlikte eğitim alanındaki gelişmeler Osmanlı' dan sonra kurulacak olan yeni Türkiye Cumhuriyet' inde eğitim alanında ortam yaratmıştır. Gelişen eğitim sisteminin yeni mekânlara ihtiyaç duyması, geçmişin etkisiyle birlikte yeni fonksiyonlar düşünülerek tasarlanması ile birlikte Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ortamı oluşmuştur.

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nde, Osmanlı devleti her ne kadar reform çabaları ve dönüşme, gelişme sürecine girmiş olsa da inşa edilen yapılarda Osmanlı etkilerini görmek mümkündür. Özellikle cephelerde kullanılan Osmanlı ve Selçuklu bezemelerinin yanı sıra Avrupa' da uygulanan gelişmeler takip edilerek uygulanmaya çalışılmaktadır. Önceleri desteklenen Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi akımı daha sonra yapmış oldukları neticesinde eleştirilere maruz kalmıştır. Dönemin önemli eserleri İstanbul ve Ankara gibi kentlerde görülürken, Osmanlı' nın birçok sancağına ve Anadolu' nun birçok kentine sirayet etmiştir, Şanlıurfa' da bunlardan bir tanesidir.

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nde genel olarak simetrik bir kurgu ile ele alınan plan ve cephe kurgularında ana giriş cepheleri daha dikkat çekici ve öne çıkarılma arzusuyla ele alınmıştır. Genel olarak dikdörtgen olarak kurgulanan plan şemalarında giriş aksı merkezi konumda yer alırken köşe bölümler ya düşey olarak yükseltilerek ya da yatay olarak plan düzleminde öne taşınarak, geriye çekilecek şekilde planlanmıştır. Ana giriş portalleri cephe üzerinde genel olarak merkezi konumlandırılmıştır. Giriş kapılarının yer aldığı bölümler taç kapı niteliğinde tasarlanmıştır. Yöre malzemelerinden taşlar kullanılarak inşa edilen çoğunlukla yığma tekniğindeki yapılarda kapı ve pencere boşlukları genel olarak kemer, tonoz gibi elemanlar içerisine yerleştirilmiştir. Cephe de yer alan diğer cephe elemanlarından plaster, sütun, sütünce, pano, alınlık, bitkisel motif, kat silmesi, çatı silmesi gibi elemanların dönem içerisinde benzer formlara sahip oldukları görülmektedir.

Osmanlı devletinin savaştan bıkmış bir vaziyette son dönemleri ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin ekonomik olarak zor dönemlerine denk gelen Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nde Anadolu' da yer alan kentlere mimarlık hizmetleri genel olarak tip projeler olarak uygulanmıştır. Yeni kurulan Türkiye cumhuriyeti sınırları içerisinde yer alan bir Anadolu kenti olarak edilen Şanlıurfa' da yer alan Birinci

Ulusal Mimarlık Dönemi kamu yapıları da dönemin tüm özelliklerini yansıtabilecek niteliktedir.

Kentte var olan yapıların cepheleri, yapıları aktif olarak kullanan kişi sayısından daha çok kentli ile etkileşim halindedir. Yapıyı kullanmayan kentliler bile yapıların cepheleriyle bir şekilde görsel temas halindedirler.

I. Ulusal Mimarlık döneminin en önemli özelliklerinden biri olan tasarıma hakim cephe anlayışları olmuştur. Bu yüzden çalışma alanını tarihi Şanlıurfa kentinin I. Ulusal Mimarlık dönemine ait beş adet kamusal yapı oluşturmaktadır. Şanlıurfa kent tarihinde önemli bir yeri olan I. Ulusal Mimarlık dönemi kamu yapıları, günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır. İnşa edildikleri dönemlerin etkilerini günümüz kentlisine yansıtabilmektedir. Günümüzde bu yapıları anlayabilmek adına, geçmişte inşa edilmiş olan bu beş adet kamusal yapının; inşa edildikleri dönemin toplumsal, ekonomik ve kültürel etkilerini anlayabilmek adına, dönemlerinin mimari anlayışları ve tasarım öğeleri bağlamında değerlendirilmesi yapılmıştır. Şanlıurfa' da yer alan yapılar teker teker ele alınmıştır. Örneklerin cepheleri incelenirken kullanılan tablolar ve yapı fişleri dönemin cephe tasarım anlayışı hakkında veri elde edilmesini sağlamış ve bu verilerin karşılaştırmasının yapılmasına olanak sunmuştur.

### **1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi**

Bu araştırmanın amacı, Anadolu coğrafyasında yer alan Şanlıurfa kentinde, I. Ulusal Mimarlık Dönemi'nde inşa edilmiş olan kamusal yapı örneklerinin ana giriş cephelerinin ve cephe elemanlarının mimari tasarım öğeleri bağlamında irdelenmesi ve bu yapıların inşa edildikleri dönem bağlamında benzerlik ve farklılıklarının tespit edilmesidir.

Bu çalışmayla, kültürel mirasımızın bir parçası olan I. Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarını kaynak taramalarıyla yeniden incelenerek dönemin genel karakterinin anlaşılması, daha sonra bu örneklerin hem mimari tasarım ilkeleri yönünden hem de çalışma alanımız olan Şanlıurfa il merkezinde belirlenen örnekler ile karşılaştırmalar yapılması hedeflenmektedir.

Şanlıurfa kent dokusu içerisindeki kamusal yapı cephelerine ait görsel analiz şemaları, yapı fişleri oransal olarak tablolarla sonuçlandırılarak; cephelerin genel özellikleri, cephe tasarım kriterleri hakkında genel değerlendirme yapılması ve

Şanlıurfa kent dokusu içerisinde seçilen yapıların kendi dönemiyle olan benzerlik ve farklılıklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

## **1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırları**

Şanlıurfa tarihi kent merkezi içerisinde seçilmiş olan, günümüzde ulaşan I. Ulusal Mimarlık döneminde inşa edilmiş, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli beş adet kamusal yapının; fotoğrafları, plan krokileri, cephe çizimleri, fotogrametrik incelemeleri tamamlanmıştır. Saha çalışmasının ardından hazırlanan iki boyutlu plan ve cephe çizimleri, yapı fişleri doğrultusunda cephe analizleri yapılarak, cephe karakterlerinin dönemsel benzerlik ve farklılıkları, cephe tasarımın kriterleri ölçüğünde incelenmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen yapılar;

- Basmahane (Şehit Nusret İlköğretim Okulu)
- Köy Yatı Mektebi, Eski Hükümet Konağı (İl Kültür Turizm Müdürlüğü)
- Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu)
- Memleket, Millet Hastanesi (Eyyübiye Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi Haliliye Ek Binası)
- Ermeni Yetimhanesi (İl Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası)

şeklindedir.

## **1.3. Çalışmanın Materyal ve Yöntemi**

Çalışmanın kavramsal çerçevesi I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarının cephe karakterlerini oluşturduğu için, ülke genelinde incelenen yapılar tezin örneklenme bölümünü oluşturmuştur. Tezin örneklemini oluşturan ve araştırmaya söz konusu yapılar ile karşılaştırma yapılmasına olanak sağlayan dönem örneklerinin kitap, makale ve tez gibi kaynak taramalarından elde edilen fotoğrafları dijital ortamda iki boyutlu çizim programı kullanılarak plan ve cephe çizimleri yapılmıştır.

Tezin sınırlarını oluşturan, 1890-1945 yılları arasında inşa süreleri tamamlanabilen beş(5) adet kamusal yapının; adres, ada, pafta ve parsel bilgileri ‘Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Parsel Sorgulama Uygulaması’ ile elde edilmiştir. Daha sonra yapıların konumlarına bağlı olarak “Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Koruma, Uygulama ve Denetleme Şube Müdürlüğü” ve “Şanlıurfa Kültür Varlıklarını

Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’’ arşivlerinden ve kaynak yönlendirmelerinden faydalanılarak taranmış bilgi, belge ve doküman elde edilmiştir. Elde edilen bilgi, belge ve dokümanın ardından saha incelemesine geçilmiştir.

Saha incelemelerinde öncelikle yapıların iç ve dış ölçüleri alınarak rölöve plan krokileri oluşturulmuştur. Detaylı alınan cephe fotoğrafları dijital 2D çizim programında fotoğrafların birleştirilmesiyle iki boyutlu fotogrametrik cepheler elde edilmiştir. Daha sonra cephe ölçüleri alınarak cephe rölöve çizimleri tamamlanmıştır. Yapıların plan cephelerinin rölöve ölçüleriyle çizimlerinin ardından yapı ana giriş cepheleri detaylı fotoğraflanmıştır. Saha çizimlerinin ardından dijital 2D çizim programları yardımı ile tamamlanan plan ve cephe çizimleri elde edilmiştir.

Şanlıurfa’da bulunan tarihi kamusal yapılarda cephe özellikleri ve analizleri detaylandırılmıştır. Kentsel mekânla ilişkileri(ön bahçe, arka bahçe, ana giriş, zemin kat ilişkileri) ve bu kapsamda yapı-kentsel mekânın arasında bir sınır oluşturan cephe elemanları(kapı, pencere, doğrama, süsleme, alınlık, çatı) görsel analiz kriterleri saha incelemeleri ile elde edilmiştir.

İki boyutlu olarak elde edilen cephe çizimlerinin dijital ortamda, kapı, pencere ve duvar yüzeyleri metrekare olarak belirlenerek, tasarımdaki kapı, pencere gibi elemanların alanlarına oranlanarak yapıda kullanılan cam malzeme ile cephe arkasında oluşan mekanların ve cephe yüzeyinin saydamlığı hesaplanmıştır.

Daha önce araştırması yapılan dönem örneklerinin ve araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan çalışmalar incelenerek, bu çalışmaların kullandıkları değerlendirme yöntemi ve tablolar irdelenmiştir. Böylelikle araştırmanın öznesi olan yapı grupları için değerlendirme fişleri yeniden şekillendirilerek araştırma konusu için oluşturulmuştur.

YAPILAR		YAPILAR		PLAN BİLEŞİMİ	
Tip 1A		KÜNYE			
PLAN, CEPHE ve FOTOĞRAFLAR				YAPILAR	
ANALİZ		YAPILAR		DEĞERLENDİRME	
YAPILAR	MEVCUT DURUM	Konum	Merkezde	Merkezde	KONUM
		Yapı Çerçevesi	Demir Çerçeve	Demir Çerçeve	MEKÂN-ZEMİN İZDÜŞÜMÜ
		Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM
		Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM
		Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM
	YAPILAR	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM
		Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM
		Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM
		Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM
		Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM
YAPILAR	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM	
	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM	
	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM	
	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM	
	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	Yapı Çerçevesi	YERLEŞİM	

Şekil 1. 1. Yapı Fişi Tip-1 Örneği

YAPILAR		YAPILAR		YAPILAR		YAPILAR		YAPILAR		
MEVCUT DURUM		MEVCUT DURUM		MEVCUT DURUM		MEVCUT DURUM		MEVCUT DURUM		
YAPILAR	MEVCUT DURUM	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	
		2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	
		3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	
		4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	
		5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	
	YAPILAR	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT	1. KAT
		2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT	2. KAT
		3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT	3. KAT
		4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT	4. KAT
		5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT	5. KAT

Şekil 1. 2. Yapı Fişi Tip-2 Örneği

Çalışma kapsamında hazırlanan ‘Yapı Fişi 1’ (Şekil 1.1.), yapının adı, mimarı, yapım yılı, adresi ve fotoğrafını içererek kısa bir tanıtım yaparak, plan ve cephe çizimleri ile mekân ve cephe organizasyonunu anlatılmıştır. Belirtilen kapsamda hazırlanan yapı fişleri her bir yapı için doldurulmuştur. Çalışma kapsamında hazırlanan ‘Yapı Fişi 2’ (Şekil 1.2.), yapının tez içerisinde ki numarası ve yapının adı ile başlayıp, cephe elemanlarını giriş saçağı, üst yapı, çıkma, boşluk elemanları ve dekoratif elemanlar gibi bölümlerle cepheyi elemanlarının gruplarına bölüp bu şekilde incelenmiştir.

Yapı fişleri ile incelemenin tamamlanması ardından, yapı grupları resmi kurum, makale, kitap, dergi, gazete, tez çalışmalarından elde edilen bilgiler ışığında detaylı olarak plan özellikleri ve cephe karakterleri sözel olarak anlatılmıştır. Her yapı incelemesinin ardından yapı ile ilgili yapı fişi ilgili bölüm sonuna eklenmiştir.

Belirtilen kapsamda hazırlanan yapı fişleri her bir yapı için doldurulmuş ve alan çalışması tamamlanmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, belirlenen zaman aralığında inşa edildiği saptanan yapılar, çalışmanın yöntemi olarak kurulan değerlendirme sistematığına göre mimari özellikleri ve tasarım öğeleri bakımından analiz edilmek üzere hazırlanan yapı fişleri aracılığı ile incelenmiştir.

Sonuç olarak, Değerlendirme tabloları neticesinde, yapıların sahip oldukları özellikleri kıyaslayabilmek ve sayısal bir değerlendirme yapabilmek adına, Microsoft Excel yardımıyla sonuç bölümü için grafikler oluşturulmuştur. Bu grafiklerde ki değerlendirme kriterleri genelden özele doğru sınıflandırılarak öncelikle yapı gruplarının kentsel mekanda iletişim kurdukları yapı ve cephe özelliklerini, daha sonra kütle ölçeğinde kentli ile iletişim kurdukları cephe elemanlarını en sonda da cephe yüzeyi üzerinde yer alan cephe elemanlarının değerlendirilmesi ile tamamlanmıştır.

#### **1.4. Literatür Özeti**

Tezin bu bölümünde araştırma konusu ile ilgili yapılan araştırmalar sonucu kamusal mimari, tasarım ilkeleri, görsel analiz konularında yapılan birçok tez, makale, kitap, dergi incelenmiştir. Araştırmada faydalanan kaynaklar aşağıda sıralanmıştır.

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ve Erken Cumhuriyet Dönemi ile ilgili çalışmalar;

- Sözen, M. (1984), “*Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı*” isimli kitapta, dönemin mimarları ve yapıları çizimleri ile birlikte incelenmiştir.
- Sıkıçakar, A. (1991), “*Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Giriş Cepheleri Analizi*” başlıklı yüksek lisans tezinde, Birinci Ulusal Mimarlık dönemi yapılarının cephe karakterleri incelenmiştir.
- Alpagut, L. (2005), “*Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Ankara’da ki Eğitim Yapıları*” başlıklı doktora tezinde, Erken Cumhuriyet Dönemi genel hatları ile sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yönleriyle incelenmiştir. Cumhuriyet’ in kuruluş yıllarında ki başkent Ankara’nın eğitim yapılarının tespiti yapılarak günümüz durumları incelenmiştir.
- Aslanoğlu, İ. (2010), “*Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı*” adlı kitapta, Türkiye’ de 1923 - 1938 yılları arasında dönemin mimarlık akımı irdelenmiştir. Bu yıllar arasındaki kamu ve konut yapıları incelenmiştir.
- Ünlüsoy K., A. (2010), “*Yozgat İli I.Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının Analizi ve Üslup Değerlendirmesi*” başlıklı yüksek lisans tezinde, farklı işlevlerdeki I.Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının, plan-cephe şemaları ile yapım yöntemi, malzeme ve süsleme yönünden Yozgat ilindeki döneme ait yapılar ile karşılaştırmasını yapmaktadır.
- Bozdoğan, S. (2015), “*Modernizm ve Ulusun İnşası*” adlı kitapta, 1908 – 1950 yılları arasında Türk mimarisinin gelişim süreci irdelenmiştir. Türk mimarisinin modernizmin etkisi ile birlikte dönüşümü incelenmiştir.
- Hasol, D. (2017), “*20. yüzyıl Türkiye Mimarlığı*” adlı kitapta, Türkiye’ de 20. Yüzyılda meydana gelen gelişmeler irdelenerek, bu dönemde yapılan mimari yapıların çizimleri yapılarak incelenmiştir.
- Parlak, Ö. (2018), “*Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapı Tipolojileri ve Konya’daki Eğitim Yapılarının Analizi*” başlıklı yüksek lisans tezinde, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarının tipolojik sınıflandırması ve Konya’daki eğitim yapılarındaki tespitleri incelenmiştir.

Şanlıurfa’ nın tarihsel gelişim süreci ile ilgili çalışmalar;

- Kürkçüoğlu, A.C. (1998), “*Şanlıurfa İslam mimarisinde taş süsleme (2 cilt)*” başlıklı doktora tezinde yer alan Şanlıurfa eski kent merkezi gelişimi ve bu gelişimi destekleyen İslam mimarisi örnekleri incelenmektedir.

- Şahinalp, M.S. (2005), “*Şanlıurfa Şehri’ nin Kuruluş ve Gelişmesi*” adlı doktora tezinde Urfa kentinin geçmişten günümüze gelişim serüveni nüfus, eğitim, sağlık, şehrin fiziki yapısı, haberleşme, ticaret, bankacılık, sanayi ve ekonomik faaliyetler olarak birçok yönden ele alınmıştır.
- Öztürk, E. (2019), “*Amerikan Board Misyoner Yapısı Şanlıurfa Ermeni Yetimhanesi Koruma Sorunları Ve Çözüm Önerileri*” başlıklı yüksek lisans tezinde misyonerliğin Şanlıurfa’ da ki gelişimi ve bu gelişime destek veren çalışmalardan olan yetimhane binasının tarihsel gelişimi, konumu, rölöve ve çizimleri incelenmiştir.

Bir tasarım ögesi olan kamusal yüzey elemanı cephenin analizi ile ilgili çalışmalar;

- Şenyiğit, Ö. (2010), “*Biçimsel ve anlamsal ifade aracı olan cephelerin değerlendirilmesine yönelik bir yaklaşım: İstanbul’da Meşrutiyet ve Halaskargazi Caddelerindeki cephelerin incelenmesi*” başlıklı doktora tezinde cephelere ait farklılık ve biçimsel özellikler incelendiği tezde, bu cepheler ile karşılaşan kişilerin tepkileri anketler yardımı ile ölçülmüş ve değerlendirilmeye alınmıştır.
- Kaya, S. (2015), “*İstanbul Ortaköy’de tarihi ahşap yapıların cephe analizi*” başlıklı yüksek lisans tezinde kentsel ara yüz elemanı olan cephelere ait farklılık ve benzerlikler, kapı, pencere, çıkma, destek elemanları, korkuluk gibi ara yüz elemanlarının incelendiği ve irdelendiği, bu cephe elemanlarının yapı fişleri ile detaylı olarak anlatıldığı görülmektedir.
- Gümüş, B. (2019), “*Geleneksel Konut Cephelerinin Görsel Analizi: Afyonkarahisar Örneği*” başlıklı yüksek lisans tezinde, yapı cephelerinin görsel analizini yaparak, mimari detaylar ve mimari eserlerinin bütününde, kentsel dokudan veriler elde ederek bir sistematik oluşturabilmektedir.
- Azar, M.N. (2020), “*Tasarım kriterleri bağlamında günümüz İran Konutlarının Cephe Analizi-Tebriz Örneği*” başlıklı yüksek lisans tezinde konut cephelerinin kent, mimarlık ve kültür ile kurduğu bağ yönünden incelenmiştir. Cephe tasarımı, tasarım ilkeleri ve öğelerinin etkileri irdelenmiştir.
- Erdoğan, K. (2020), “*Mekansal Arayüzler:1960-1980 Yılları Arasında İnönü Caddesi’nde İnşa Edilen Modern Apartmanlar Üzerine Bir Araştırma*” başlıklı yüksek lisans tezinde, İnönü Caddesi’nde yer alan konut dokusu ve

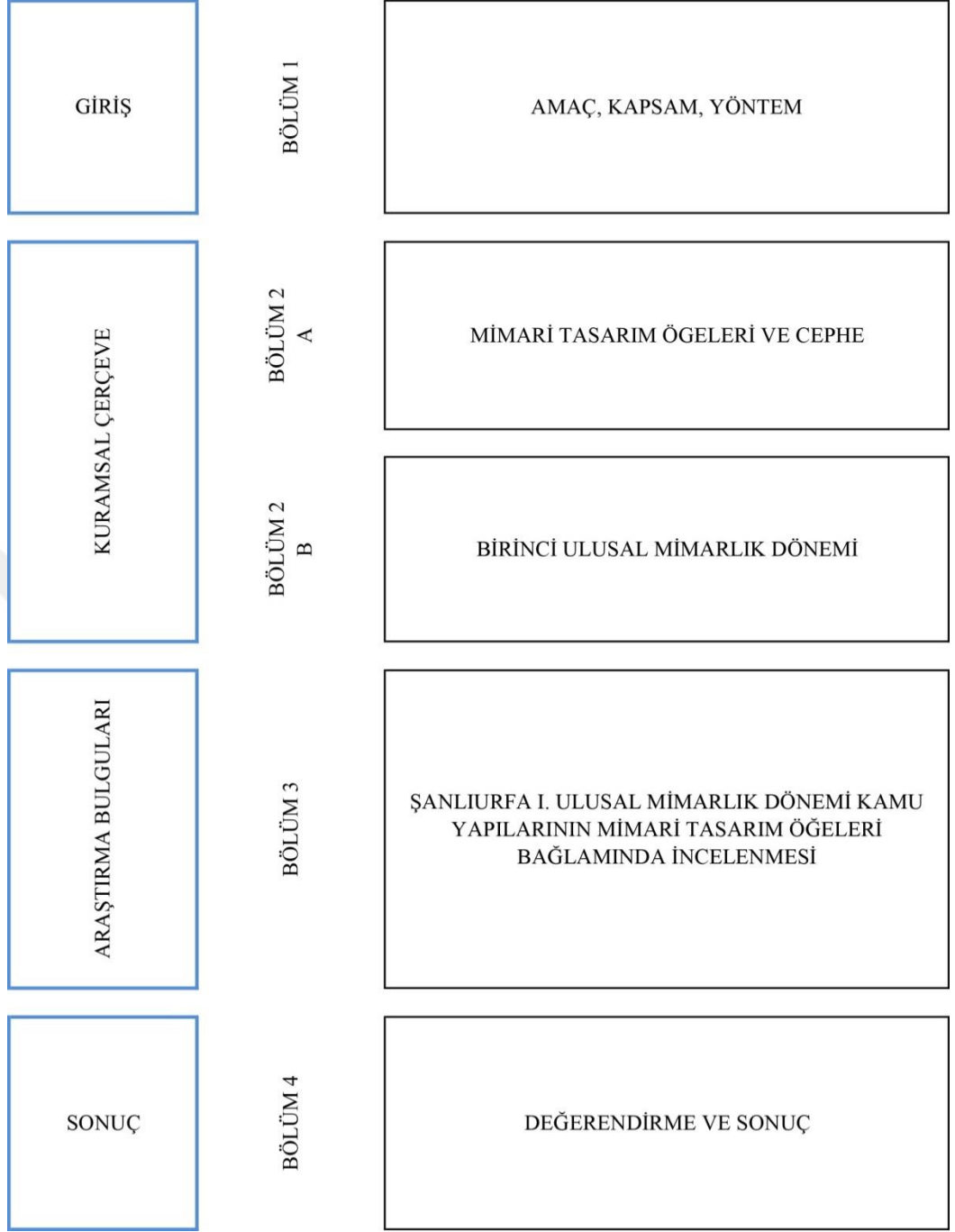
çalışma kapsamında seçilen apartmanların mekânsal arayüzler araştırılarak analiz edilmiş ve elde edilen veriler incelenmiştir.

Şanlıurfa kent ve sokak dokusu, konut cepheleri ve mimari elemanlar ile ilgili çalışmalar;

- Akkoyunlu, Z. (1989), “*Geleneksel Urfa Evlerinin Mimari Özellikleri*” adlı kitapta, Urfa eski kent dokusunun gelişimi ve geleneksel Urfa evlerinin mimari özellikleri ile birlikte bu evlerin oluşturdukları ara sokak ve cepheleri incelenmiştir.
- Üner, M.E. (2003), “*Osmanlı Klasik Dönem Sonlarında Bir Güneydoğu Anadolu Şehri: Urfa*” başlıklı doktora tezinde, Urfa şehrinin fiziki ve demografik durumu, sosyal ve ekonomik hayat ele alınarak kent gelişimi gösterilmiştir.
- Engin, M. (2018), “*Cumhuriyet Sonrasında Urfa Kent Merkezinde İnşa Faaliyetleri Ve Mimari (1923-1974)*” başlıklı yüksek lisans tezinde, Urfa kent merkezinin Cumhuriyet dönemi ile birlikte geçirdiği imar değişiklikleri, geliştiği ve dönüştüğü inşa faaliyetleri incelenmiştir.

Tasarım ilkeleri ve öğelerine yönelik çalışmalar,

- Güngör, İ.H. (2005). “*Görsel Sanatlar ve Mimarlık için Temel Tasar*” isimli kitapta, tasarım ilke ve öğelerinin detaylı anlatımı yer almaktadır.
- Seylan, A. (2019), “*Temel Tasarım*” isimli kitapta, temel tasarımın ilkeleri, öğeleri ve süreç içerisinde kavramsal gelişimleri anlatılmaktadır.
- Çınar, K.S. (2020), “*Temel Tasarım*” isimli kitapta, sanat ve tasarım eğitiminin temelini oluşturan tasarım ilke ve öğeleri ele alınmıştır.



Şekil 1. 3. Tez Akış Şeması

## 2. KURAMSAL ÇERÇEVE

### 2.1. Mimaride Cephe Tasarımı

Türk Dil Kurumu cepheyi, bir şeyin veya yapının ön tarafta bulunan bölümü olarak tanımlamaktadır. Cephe çoğunlukla binanın ana yüzü olan girişi kapsar ve ayrıntılarla karakterize edilir (Burden, E., 2000).

Kent mekanının çeperi olan cephe, kentsel mekanları sınırlandıran yapı bölümleridir. Yapıların iç organizasyonları kadar, dışarı ile bağ kuran cephe hatları da önemlidir. Çünkü yapı gruplarının içini kullanan insan sayısından çok daha fazlası yapıyı dışardan algılar ve yapı ile etkileşimde bulunur. Bu yüzden çevredeki kullanıcıların yapı cephelerini değerlendirmeleri birer tasarım ölçütüdür. Kent kullanıcıları tarafından anlamların yüklendiği yapı cepheleri, kentin yansımaları oluşturmaktadırlar (Şenyiğit, 2010).

Cephe yüzeyleri arkalarındaki oda düzenlerinin gerekliliklerini oluşturmazlar, aynı zamanda yüzey üzerindeki düzenlemelerini organizasyonun, dekorasyonun ve süslemenin yansımaları haline gelirler. Bu yüzden her uygarlık kendi kişiliğini yansıtan bir tutumla ele alıp işlemiştir cephelerini (Krier, R., 1988). Cepheler kentlerde var olan her türlü toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel değişimlerden etkilenirler. Cepheler bir bütün olarak algılanır ancak onlar birer cephe elemanı parçalarından oluşmaktadır. Tasarımcılar cephedeki bu organizasyon ve düzenlemeyi sağlamaktadır (Krier, R., 1988).

Kentte tarihsel etki yaratan yapı cephelerinin oluşturulmasında en önemli görsel faktörler; cephe elemanları, süslemeler ve malzemelerdir. Renk ve doku gibi öğelerse tarihi yapı cephelerini biçimlendirmede daha az etkilidir. Yapı malzemeleri genel olarak yerel malzemelerden seçtikleri için, yapıların cephelerine bakıldığı zaman hangi bölgeye ait oldukları anlaşılabilir.

Cephe elemanları, cephe yüzeyi, saydam ve opak yüzeyler, yapı girişleri, doluluk boşluklar, cephe hatları, kapı, pencere, konsol, çıkma gibi öğelerden oluşmaktadır.

Ülkemizde I. Ulusal Mimarlık döneminde inşa edilen yapıların cephe özellikleri ön plana çıkmakta ve önem arz etmektedirler. I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında; simetrik cephe kurgusu, cephe hattında merkezden ana girişe ulaşım sağlanması, ana giriş kütesinin hareketi, kapı, pencere boşluklarının kemerler ile çevrelenmesi, katlar arası pencere tiplerinin farklılaşması, balkon bölümlerinin ana giriş ve merkezi konuma yerleştirilmesi gibi tasarım etkileri olduğu görülmektedir. I. Ulusal Mimarlık dönemi yapıları bu özellikleri ile hem kendilerinden önceki Osmanlı yapılarından hem de daha sonra yapılan Cumhuriyet dönemi yapılarından farklılaşarak kendi özelliklerini yansıtmaktadırlar (Aslanoğlu, 2010).

Mimarlar, tasarımcılar ve kent tasarımcıları, Hem kent kimlikleri hem de geçmiş, günümüz ve gelecek arasındaki bağı kurmada önemli olan yapı cephelerinin tasarımından sorumlu kişilerdir.

### **2.1.1. Mimaride Tasar Ögeleri Ve İlkeleri**

Bir projenin veya eserin zihinde düşülen haline tasarım denir. Tasarı ise bu projenin tasarlanma sürecinde yansıtıldığı düzlem olarak ifade edilebilir. Tasarım sürecinin ilk aşamasının kesin ve mükemmel olması beklenmez, tasar belirli bir süreç içerisinde istenilen halini alır (Güngör, 2005).

Çizgi, yön, biçim, oran-ölçek, aralık, doku, renk, değer, hareket ve ışık-gölge tasar öğelerini oluşturur. Tekrar, ritim, uygunluk, zıtlık, koram egemenlik, denge ve birlik ise tasar ilkeleridir (Güngör, 2005).

Mimari yapı elemanlarını anlayabilmek için tasarımlarda kullanılan öğelerin ve ilkelerin anlaşılması gerekmektedir. (Hasol, 2002)

Tasar öğeleri (Çizgi, yön, biçim, oran-ölçek, aralık, doku, renk, değer, hareket ve ışık-gölge vb.), tasarım aşamasında tasarım ilkeleri(Tekrar, ritim, uygunluk, zıtlık, koram, egemenlik, denge ve birlik vb.) ile bir araya getirilerek düzenlenmektedir. Tasarım sürecinde bu ilkelerden bir veya birkaçı kullanılmaktadır. Bu ilkeler sayesinde tasarımcıların ortaya koydukları ürünler değerlendirilebilir (Güngör, 2005).

-*Çizgi*; Türk Dil Kurumuna göre, çizilerek veya çeşitli yollarla oluşmuş iz, çizi, hat anlamında gelmektedir. Noktanın hareket etmesiyle oluşan yol çizgiyi

oluşturmaktadır. Çizginin genişliği yoktur, konumu ve yönü bulunmamaktadır. (Wong,1993). Yapı cephelerinde bulunan cephe elemanlarının oluşumu için birçok çizgiden oluşmaları gerekmektedir. Çizgilerle oluşan cephe elemanları bazen dikey bazen yatay çizgisellik etkisi gösterebilmektedir (Güngör, 2005).



Şekil 2. 1. Çizgi Ögesi ile Mel Bochner Tarafından Yapılmış Çalışma(Seylan, 2021)  
-Yön; Türk Dil Kurumu yönü, belli bir noktaya göre olan yer, taraf olarak tanımlamaktadır. Yapılarda düşey yönleri pasif, yatay yönleri aktif, eğik yönler ise canlı ve dinamik etki olarak yapıların cephesine yansıdığı belirtilebilir. Tasarım içinde yön ögesi önemli bir yere sahiptir. Çünkü her eleman taşıdığı fiziki ve görsel kuvvetlerle bağlantılıdır (Çınar, 2020).

Aynı yönde bulunan yapı öğeleri tekdüze görünmektedir. Bu yapı öğelerinin uygunluğu bir uyum ve bütünlük sağlar, farklılıkları da yapıya hareket sağlamaktadır (Güngör, 2005).



Şekil 2. 2. Yön Ögesi ile Yapılmış Çalışma (Çınar,2020)

-*Biçim*; Bir cismin, bir varlığın dış şekli bakımından niteliğine “biçim” denir (Çınar, 2020). Mimari yapılar için farklı oda biçimlenişlerinde değişik yön, durum ve görünüme verilen isimdir (Güngör, 2005).



Şekil 2. 3. Mimaride Biçim Ögesi Örneği (Url-01)

-*Oran – Ölçek*; Türk Dil Kurumu oranı, nicelik, derece bakımından iki şey arasında veya parça ile arasında bulunan bağıntı şeklinde; ölçeği ise, birim kabul edilen herhangi bir şeyin alabildiği kadar ölçü olarak tanımlamaktadır. Bir yapının çeşitli bölümlerinin birbirleri ve bütün ile oluşturdukları ilişkiye oran, ölçek denilmektedir (Hasol,2002).



Şekil 2. 4. Mimaride Oran-Ölçek Ögesi Örnekleri (Url-02)

-*Aralık*; İki şey arasındaki küçük açıklık aralık olarak tanımlanır (Hasol,2002). Yüzeyler veya cisimler arasındaki mesafe, görsel algıda anlamda bu doğasal yapılarda çok daha etkili bir öge durumundadır(Çınar, 2020).



Şekil 2. 5. Mimaride Aralık Ögesi Örneği (Url-03)

*-Doku;* Bir parçanın yüzeyinin ışığı yansıttığı veya ışığı çektiği dereceyi nitelemektedir (Çınar, 2020). Yapılara tasarım kriteri sunan öğelerden biri dokudur. Bir yapının görsel dokusu, dizinini ifade eder. Dokunsal dokusu ise, fiziksel olarak hissedilir.



Şekil 2. 6. Mimaride Doku Ögesi Örneği (Url-04)

*-Renk;* Türk Dil Kurumu rengi, cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyumu şeklinde tanımlamaktadır. Cisimlerin üzerine ışığın çarpması ile yansıyan ışığın gözde oluşturduğu durumlara renk demektediriz (Hasol, 2002).



Şekil 2. 7. Mimaride Renk Ögesi Örneği (Url-05)

*-Değer;* Türk Dil Kurumu değeri, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet olarak tanımlamaktadır. Mimari yapılarda renk ile

ilişkilendirilir. Bu nedenle uzakta ve yakında olma durumlarına göre koyu ve açık etkide değer gösterebilmektedir (Güngör, 2005).



Şekil 2. 8. Mimaride Değer Ögesi Örneği (Url-06)

*-Hareket;* Felsefi olarak, karşıtı olan hareketsizlik kavramı ile ele alınan hareket; nicelik, nitelik, biçim artma ve azalma bakımından değişim olarak tanımlanmaktadır (Seylan, 2021). Mimari yapılarda cephede hareketli güneş kırıcılar kullanılabilmektedir.



Şekil 2. 9. Mimaride Hareket Ögesi Örneği (Url-07)

*-Işık – Gölge;* Mimaride yapı bölümlerinin biçimlenişi doğal ışık kaynağı olan güneş sayesinde olmaktadır. Bu ışık ve ışığın oluşturduğu gölge etkisiyle formların ve yüzeylerin algılanış biçimini etkilemektedir.



Şekil 2. 10. Mimaride Işık-Gölge Ögesi Örneği (Url-08)

*-Tekrar;* Tasarımda bir elemanın birden fazla kullanımını sayesinde tekrar oluşmaktadır. Tekrar tasarımda birleştirici özelliğe sağlamaktadır. Tekrar, iki veya üç

boyutlu şekillerin ve bunların sahip olduğu öğelerin aynı şekilde veya değerinde birden fazla olarak bir düzen içerisinde kullanılması olarak ifade edilebilir (Çınar, 2020).



Şekil 2. 11. Mimaride Tekrar İlkesi Örneği (Url-09)

-*Ardışık Tekrar (Ritim)*; İki öğeden herhangi birinin bir kurala bağlı olarak tekrar edilmesi ve bu tekrarın düzenli devam etmesidir.



Şekil 2. 12. Mimaride Ritim İlkesi Örneği (Url-10)

-*Uygunluk*: Uygunluk ilkesi, formlar arasında bulunan çelişkinin veya zıtlığın olmaması durumu olarak ifade edilebilir (Çınar, 2020).



Şekil 2. 13. Mimaride Uygunluk İlkesi Örneği (Url-11)

-*Zıtlık*; Her türlü görsel sanatın şekillenmesinin ana ilkesi durumundadır. Düz ve eğri birbirinin zıttı durumundadır. Bir organizmada canlılık ve ölüm aynı anda mevcut

olup zıtlığı oluşturmaktadır. Mimaride boş ve dolu mekanlar, kapalı-açık yüzeyler, yatay-dikey taşıyıcılar, büyük-küçük hacimler, hareketli-hareketsiz elemanlar birçok karşıtlıklar bulunmaktadır(Çınar, 2020).



Şekil 2. 14. Mimaride Zıtlık İlkesi Örneği (Url-12)

*-Egemenlik;* Egemenlik ilkesi bir hususun, nesnelliğin, gücün, diğer unsurlar üzerinde baskın olması ve hâkim olması durumu olarak ifade edilir. Parçalar üzerinde bütünün kendini yansıtması, ana fikrin ve unsurun kendini hissettirmesidir. Bir parçanın bütünü oluşturan diğer parçalar üzerinde otorite oluşturmaktadır (Çınar, 2020).



Şekil 2. 15. Mimaride Egemenlik İlkesi Örneği, Eyfel Kulesi (Url-13)

*-Denge;* Türk Dil Kurumu dengeyi, güçlerin son bulma hali, uyum olarak tanımlamaktadır. Tasarımda bulunan öğelerin herhangi birinin diğerlerine ağır basmaması denge hissedilmesi durumudur (Güngör, 2005).



Şekil 2. 16. Mimaride Denge İlkesi Örneği, Taj Mahal (Url-14)

-*Birlik*; Türk Dil Kurumu birliği, bir arada olma hali olarak tanımlamaktadır. Mimari yapı ve cephe düzenlemelerinde önemli bir yeri olan birlik ilkesidir. Tasarım ilkelerinin farklı çeşitlerde bir araya gelmesiyle birlik ilkesi oluşabilmektedir.



Şekil 2. 17. Mimaride Birlik İlkesi Örneği, Chi Lin Nunnery (Url-15)

### 2.1.2. Gestalt İlkeleri

‘Gestalt’ kelime olarak Türkçe karşılığı tam olarak olmayan, Almanca kökenli bir kelimedir. Görsel psikolojide "bütüncül" anlamıyla işlenmektedir. 20. Yüzyıl itibari ile psikologların göz ve beyinin nasıl çalıştığını anlamaya yarayan görsel algı çalışmaları sonucunda oluşmuş bir bütüncül algı teorisidir (Lauer & Pentak, 2005).

-*Yakınlık*; Birbirlerine yakın olan nesnelere daha büyük, uzak olanların daha küçük algılandığı sonucuna varan araştırmacılar, yapı cephelerinde kapı pencere boşlukları, yatay-düşey hatlar ve cephe süslemeleri birbirine yakın olarak tasarlanmaları durumunda grup olarak algılandığı sonucuna varmışlardır. (Çınar, 2020).

-*Benzerlik*; Yapı cephelerinde benzerlik kavramı renk, biçim, doku ve ölçü öğelerinde sağlanabilmektedir. Birbirine yakın olarak düzenlenen elemanlar yakınlık kriterini sağlarken aynı zamanda benzerlik özelliği de göstermektedir.

-*Süreklilik*; Sürekli olma, kesintiye uğramama, sürüp gitme durumu, devamlılıktır. Oluşan devamlılık biçimi daha etkili göstermektedir (Güngör, 2005).

-*Kapalılık*; Yapılarda görsel bütünlüğün bozulmaması ve tasar ilkelerinin yapıda birlik oluşturduğu durumdur.

-*Bakışım (Simetri)*; Merkezi eksene aynı mesafede yer alan karşılıklı noktalara göre parçaların birbirine göre olan durumudur (Hasol, 2002).

-*Saydımlık*; Işığın bir nesne içerisinden geçmesi halidir (Hasol, 2002). Cephe tasarımlarında kullanılan kapı ve pencere gibi cephe elemanlarından gün ışığının vb. iç meknlara ulaşılmasını sağlamaktadır.

## **2.2. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi**

Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, Türk mimarlığının 1910-1930 yılları arasında etkili olan ve 1970'lerden sonra adlandırılan dönemdir. II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte etkisini gösteren milliyetçiliğin 1908'de mimariye yansıma şekli olarak görülür (Sözen ve Tanyeli, 2007).

### **2.2.1. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Tarihsel Oluşum Süreci**

16. yüzyıl sonunda gelişmesini tamamlayan Osmanlı İmparatorluğu, bu dönemde Avrupa'ya ilk defa ekonomik olarak ödün verme aşamasına geçmiştir. Atılan bu adımla birlikte İmparatorluğun ilerleyen zamanlarda dışa bağımlı ve ekonomik olarak gelişmemesine neden olmuştur. (Aslanoğlu, 2010). İmparatorluğun Avrupa'ya ödün vermesinin nedeni, Sanayi Devrimi ile birlikte Avrupa'da meydana gelen gelişmelere ayak uydurmaya çalışması olarak görülebilir. Bu kararın alınma nedeni ise Sanayi Devrimi ile birlikte makineleşme, üretim ve dış ticaret gibi konularda öne geçen Avrupa böylece Osmanlı'yı geride bırakmıştır (Sıkıçakar, 1991).

Hem Avrupa da hem de Osmanlı da etkisini gösteren sanayi ve Fransız devrimleri ile birlikte çok uluslu olan ülkeler gibi Osmanlı imparatorluğu'nda da çatırdamalar başlamıştır (Yavuz, 1976). Devlet yönetimindeki bozulmalar ve askeri alandaki yetersizlikleri düzeltmek için Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlayan ilk çalışmalar askeri alanda olmuştur. Osmanlı padişahlarından I. Mahmut, I. Abdülhamit ve III. Selim dönemlerinde batılı askeri düzene olan ilgi artışı nedeniyle örnek alınmıştır. (Alpagut, 2005). Böylece Avrupa'lı devletlere duyulan ilgi artışıyla birlikte, Osmanlı Kültürü'nde etkisini gösteren Avrupa kültür ve yaşam tarzı, yozlaşmalara yol açmıştır (Yavuz, 2009).

Kültür ve yaşam tarzında etkisini gösteren bu ilgi artışı kendisini mimari alanda da göstermiştir. I. Mahmut döneminde Avrupalı devletlerden esinlenen barok tarzı yapılar bu dönemde etkisini sürdürmüştür ve bir mimari dil meydana getirmiştir. Bu değişim ve etkilenme sürecinde değişen mimari bakış açısı III. Selim döneminde de Türk kültürüyle ilgisi olmayan bir yöne doğru yol almıştır (Hasol, 2017). Önceleri hassa ocağında yetişen ustalar tarafından yapılan mimarlık faaliyetleri ıslahatlar sonucunda yetersiz gelmiştir. Islahatlarda öncelik ve yoğunluğun askeri alanlara verilmesi nedeniyle yeni yapılarda Avrupalı mimarlardan tarafından inşa edilmiştir.

Askeri kuruluşlar, okullar ve kışlalar gibi farklı yapı ölçeklerinde yapılar mevcuttur. Bu yapılar Neo-klasik tarza sahiptirler (Yavuz, 2009).

Tanzimat fermanı ile birlikte alınan kararlar sonrasında her konuda olduğu gibi mimaride de yabancı mimarlara ilginin artışıyla beraber Osmanlı sarayı ile yabancı mimarların etkileşimi artmış ve Osmanlı mimarisinde farklı bir yönelim başlamıştır (Şenyurt, 2011).

1913 yılında İslam düşüncesinin yerini Türklük olarak çok uluslu olan Osmanlı devletinde din, tarih, kültür ve dil gözetilmeksizin ortak millet anlayışı görülmüştür (Alpagut, 2005). Bu anlayış ile birlikte ortak bir mimari anlayışın oluşması düşünülmüştür. Ayrıca parti Türk mimar ve mühendislerin siyasi kadrolarda görevlendirilmesi adına adımlar atmıştır (Şenyurt, 2011). Bu adımlarla birlikte Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi oluşmuştur.

II. Meşrutiyet'in 1908 yılındaki ilanı ile birlikte başlayan 1930 yıllarında sona eren Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi olarak 1970 yıllarından sonra adlandırılan dönemdir (Sözen-Tanyeli, 2007). Cumhuriyetin ilanından sonra etkisini hemen yitirmeyen Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi akımı, yeni kurulan ülke ve oluşturulmaya çalışılan ulus düşüncesi içerisinde kullanımı daha da artmıştır. Yeni kurulmaya çalışılan ülke ve çıkılan savaşıardan ötürü ekonomik olarak iyi durumda olmayan ülke bu akım ile birlikte mimari olarak belirli bir bakış açısı kazanılmıştır (Sözen, 1984).

Dönem içerisinde oluşan farklı bakış açıları nedeniyle 1920-1930 yılları arasında yapılan yapılar yapıyı tasarlayan mimarın görüşüne göre biçimlenmiş ve Birinci Ulusal Dönem ve Modernizm gibi birbirinden farklı üsluplar barındırmıştır. Bu yıllar arasında iki üslup bir arada varlığını sürdürmüştür (Sözen, 1984).

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ile başlayan Erken Cumhuriyet dönemi mimarlığı yine Avrupa' dan gelen akımla birlikte Modern Mimarlık Dönemi olarak görülmektedir. Devlet politikaları ve yönetim anlayışının değişmesiyle birlikte değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Yeni devlet oluşumunun getirdiği ihtiyaçlar neticesinde kamusal yapılar ön plandadır (Bozdoğan, 2015).

### 2.2.2. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimarları

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nin en büyük öncülerinden biri Mimar Kemalettin Bey diğeri ise Mimar Vedat Bey' dir. Diğeri önde gelen, Mimar Muzaffer, Arif Hikmet Koyunoğlu, Ahmet Kemal, Tahsin Sermet, Ali Talat, Falih Ülkü, Hafı, Necmeddin Emre ve İtalyan Giulio Mongeri'dir (Aslanoğlu, 2010).

Bunun dışında, Mehmet Nihat, Vasfi Egeli, Mukbil Kemal, Y. Terziyan, Nafilyan, Ahmet Burhanettin Tamcı, Alaettin Özaktaş, Aram Hancıyan, Cemil, Ekrem Hakkı Ayverdi, Galip, İbrahim Beykazoğlu, İrfan, J. D'Armi, Kavafyan, Küçük Kemal, Kemal Altan, Leon Güreğyan, M. D. Çurvidas, Mehmet Fesçi, Mesut Özok, Nesim Sisa, Nuri Nafiz, Rafael Rus, Şefik, Tanaş Yamas, Taşçıyan, U. Ferrari, Yahya Ahmet, Yorgiadis, Ziya, Zühtü Başar gibi mimarların da bu dönemde üretim yapmışlardır (Sözen, 1984).

- *Mimar Kemalettin Bey;*

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nin öncülerinden olan Mimar Kemalettin Bey, 1870'de İstanbul' da dünyaya gelmiştir. Eğitim hayatına 1887 yılında o dönem mühendislik okulu olarak eğitim veren Hendese-i Mülkiye' de başlayan mimar, daha sonra 1887'de Hendese-i Mülkiye Mektebi'ne devam etmiştir. Osmanlı' nın o dönem içerisinde yer aldığı durumdan kurtulma çabası ile Avrupa' ya yetişmiş insan gönderme desteği ile birlikte mimarlık eğitimi için 1895 yılında Berlin'de gitmiştir. Berlin' de eğitiminin yanı sıra mimarlık ofislerinde de bulunarak bakış açısını geliştirmeye çalışmıştır (Yavuz, 2009).



Şekil 2. 18. Mimar Kemalettin Bey (Url-16)

Eğitimini tamamlamasının ardından İstanbul' a geri döndüğü zaman Birinci Ulusal Mimarlık Akımının yeni oluştuğu dönemdir ve Hendese-i Mülkiye' de hoca olarak

görevine başlamıştır. 1909-1919 yılları arasında İttihat ve Terakki Cemiyeti' nin sağladığı destek ile II. Meşrutiyet' in ilanının arkasından yapı üretimini arttırmıştır. Birinci Ulusal Mimarlık Akımı' nı bu yıllar arasında ülkenin birçok yerinde İnşaat ve Tamirat Müdürlüğü' nde yaptığı görevle birlikte çok sayıda yapı üretmiştir (Şenyurt, 2011). Kudüs' ten 1922 yılında Mescidi Aksa' nın onarımı için davet alan mimar, Mescidi Aksa' nın onarımlarında gösterdiği başarı nedeniyle İngiliz Kraliyet Mimarlar Akademisi' ne üye olarak seçilmiştir. (Yavuz, 2009). 1926 yılında “Fenn-i Mimari Şekilleri” adlı kitabı yayınlanmıştır. Aynı dönemde bürolarında yetişen birçok mimar ve mühendisin tasarımları Birinci Ulusal Mimarlık akımının önemli yapılarını oluşturmaktadır (Arık, 2006). Mimar Kemalettin Bey Ankara' da 13 Temmuz 1927 yılında hayatını kaybetmiştir.

- *Mimar Vedat Tek;*

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nin bir diğer öncülerinden olan Mimar Mehmet Vedat Tek, 1873 yılında İstanbul' da dünyaya gelmiştir. Vedat Bey, 1889 yılında Galatasaray Lisesi' nde giden mimar daha sonra eğitimine Fransa'da devam etmiştir (Özkan, 1973).



Şekil 2. 19. Mimar Vedat Tek (Url-17)

1897 yılında İstanbul' a dönerek mimarlık hayatına başlamıştır (Seçkin ve Sönmezer, 2002). Mehmet Vedat Bey serbest mimarlık hizmetini sürdürürken, 1899 yılında Şehremaneti Mimarlığı görevine getirilmesinin ardından 1900 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde mimarlık tarihi derslerine girmiştir. 1905 yılında önce Posta Telgraf Nezareti Mimarlığı görevine daha sonra 1908 yılında baş mimarlığa getirilmiştir (Sözen, 1996). Vedat Bey, 1925'te Sanayi-i Nefise Mektebi' nde ki görevi ile birlikte ilk Türk öğretim görevlisi olmuştur.

I. Ulusal Dönem mimarlarından farklı olarak Vedat Bey, dönemin unsurlarını eserlerinde kullanmıştır. Bu yüzden mimarın yapılarında modernlik dikkat

çekmektedir. Mimar Mehmet Vedat Tek 1942 yılında İstanbul'da hayatını kaybetmiştir. (Özkan, 1973).

- *Mimar Muzaffer Bey*

Dönemin bir diğer mimarlarından olan Muzaffer Bey, 1881 yılında İstanbul' da dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra Hendese-i Mülkiye Mektebi'ne eğitimini alarak Vedat Bey ile çalışmıştır (Yenice, 2007). Ofis yaşantısının ardından Kadastro Fen Heyeti'nde daha sonra Hendese-i Mülkiye Mektebi'nde çalışmıştır. Daha sonra ise Posta ve Telgraf Nezareti Mimarlığı' na atanmıştır. 31 Mart amacıyla düzenlenen anıt projesi yarışmasıyla birincilik elde etmiştir. 1914' de Konya vilayetinin baş mimarı seçilmiştir (Sözen, 1996). Mimar Muzaffer Bey, Konya'da 26 Mart 1921 tarihinde hayatını kaybetmiştir (Yenice, 2007).



Şekil 2. 20. Mimar Muzaffer Bey (Yenice, 2007)

Mimar Muzaffer Bey' in tasarımlarında dönemin mimarlarının aksine cephe ağırlıklı çalışmalar yerine fonksiyona yoğunlaşarak bunları konu alan çalışmalar olduğu görülmektedir (Yenice, 2007).

- *Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu;*

Dönemin bir diğer mimarlarından olan Arif Hikmet Koyunoğlu, 1888 yılında dünyaya gelmiştir. 1908-1914 yılları arasında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde eğitim almıştır. Erzurum' da İttihat ve Terakki Kulübü Binasını inşası ile ilgilenmiştir. Mimarlık hayatına Ankara' da devam etmek amacıyla 1922 yılında I. Dünya Savaşı sırasında Ankara' ya taşınmıştır. En önemli eserlerini Ankara' da vermiştir. Bursa' da tiyatro yarışma projesinde birincilik kazanmıştır.



Şekil 2. 21. Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu (Url-18)

1930-1934 yılları arasında Bursa' da ki projesinin inşasının ardından tekrar İstanbul' a dönerek serbest mimarlık hizmetine devam etmiştir. Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu' na 1981 yılında Atatürk Sanat Armağanı verilmiştir. Mimar 1982 yılında hayatını kaybetmiştir. (Kuruyazıcı, 2008)

- *Mimar Giulio Mongeri;*

Birinci Ulusal Mimarlık döneminin önemli mimarlarından biri olan Mimar Giulio Mongeri 1873' te İstanbul' da dünyaya gelmiştir. Giulio Mongeri, Milano Güzel Sanatlar Akademisi'nden 1896'da mezun olmuştur. Mezuniyetin ardından İstanbul' da serbest mimarlık hizmeti vermeye başlayan mimar, 1907 yılında Milano Güzel Sanatlar Akademisi'nde görev alır.



Şekil 2. 22. Mimar Giulio Mongeri (Url-19)

1909 yılında İstanbul' a dönen mimar, Sanayi-i Nefise Mektebi' nde derslere katılmıştır. 1911' de Osmanlı Bankası baş mimarı olarak görevlendirilmiştir. Mimarlık hizmetlerinin yanı sıra Hikmet Koyunoğlu, Sedad Hakkı Eldem, Hüsnü Tümer gibi birçok önemli mimarın yetişmesine katkı sağlamıştır. Birçok ilde tasarımları olan Giulio Mongeri' nin Ankara' da tasarladığı Ziraat Bankası yapısı dönem için önemli örneklerden biridir (Arık, 2006).

### 2.2.3. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimari Özellikleri

Birinci Ulusal Mimarlık Döneminde, önde gelen Osmanlı aydınları ve aynı zamanda Avrupa’ da eğitimlerine devam eden dönemin önemli isimleri Mimar Kemalettin Bey ve Mimar Vedat Bey olmuştur. Dönemin mimarları Osmanlı devletinin bulunduğu kötü durumun Türklük bilinci ve bunun yansımaları ile çözüm bulacağını düşünerek üretimlerinde yeni yapıların üsluplarının yabancı etkilerden uzaklaşması gerektiğini düşünmüşlerdir. Bu dönemde, özellikle yapıların dış cephelerinde Osmanlı mimari öğeleri olarak görülen kemer, kubbe, taçkapı, çini vb. gibi cephe elemanları yapı cephelerinde bol miktarda kullanılmıştır (Aslanoğlu, 2010). Dönemin öncü mimarlarının, almış oldukları eğitimlerin etkisi ile tasarımlarında Avrupa etkisini görmek mümkündür. Her ne kadar çizgileri bunu yansıtsa da amaçları Türklük akımını eserlerine yansıtabilmektir (Yavuz, 2009). Dönemin amaçları doğrultusunda sadece yerli mimarlar değil yabancı mimarlar da üretimlerinde bunu yansıtmaktadır (Bozdoğan, 2015).

Birinci Ulusal Mimarlık akımı, toplumsal dönüşüm süreçleri geçiren bir milletin ihtiyaçları doğrultusunda daha çok resmi kurum yapılarında etkisini göstermektedir. Dönemin genelinde kamu yapıları ağırlıkta olup, konut yapılarına hakim değildir (Hasol, 2020). Savaşlar neticesinde yorgun olan bir ülkenin maddi olarak kısıtlı olanaklar çerçevesinde toplumsal ve kamusal ihtiyaçları, bu ihtiyaçların doğurmuş oldukları farklı fonksiyonlara sahip yapı gerekliliği ve bu ihtiyaçların bir an evvel karşılanması gerekliliği dönemin mimarlık anlayışının yayılmasında etkili olmuştur (Sözen, 1984). Dönemin ilerleyen süreçlerinde Türklük akımının unutulmuş Osmanlıcılık ve Osmanlı geri dönüşü olarak umut edilmesi neticesinde 1920’ lerden sonra tepki alan bir mimarlık akımı olmaya başlamıştır (Yavuz, 2009). Kısacası Birinci Ulusal Mimarlık akımı yeni bir ulusal oluşum içinde olan ülke için tehdit olarak görülmüştür ve Cumhuriyet’ in getirdiği yenilikçi anlayışa zıt düşmüştür (Hasol, 2017).

Dönem içerisinde, Avrupa’ dan eğitimlerini tamamlayıp geri dönen mimarlar ve yabancı mimarların ülkeye gelişleri dünyada gelişen diğer mimarlık akımlarının takip edilmesine olanak sağlamıştır (Sözen, 1984).

### 2.2.3.1. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Plan Özellikleri

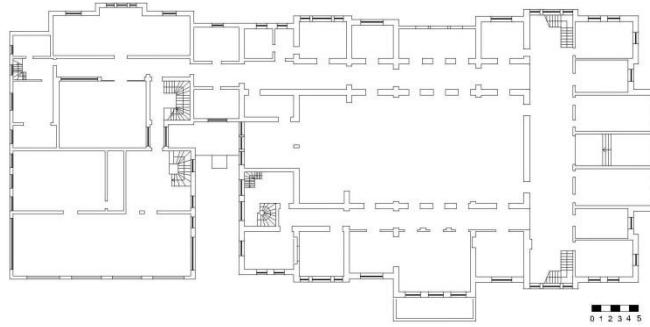
Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nin mimarlık örnekleri olan yapılar; simetrik plan kurgusu, plan düzleminde merkez aksa yerleştirilmiş ana giriş bölümü, ana girişin iki tarafında öne doğru taşkın veya arkaya geri çekilmiş plan kolları, dikdörtgen, avlulu planlar öne çıkmaktadır (Aslanoğlu, 2010). Birinci ulusal mimarlık döneminde plan ve fonksiyonellik ikinci planda tutulmuştur. Dış cephenin iç plan kurgusu ile bütünlüğü aranmamaktadır.

#### -II. TBMM Binası - Cumhuriyet Müzesi Plan İncelemesi;

Ankara İl'i, Altındağ İlçe' si, Fevzipaşa Mahallesi, 2720 Ada, 52 Parselde yer alan II. TBMM Binası Mimar Vedat Tek tarafından tasarlanmıştır. II. TBMM Binası veya günümüzde ki adı ile Cumhuriyet Müzesidir. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nin önemli örneklerinden biridir. Mimar Vedat Tek tarafından 1923 yılında tasarlanmıştır. (Aslanoğlu,2010)



Şekil 2. 23. a) II. TBMM Binası Ana Giriş Cephesi Geçmiş Görünümü, b) II. TBMM Binası (Cumhuriyet Müzesi) Geçmiş Görünümü (Url-20,Url-21)



Şekil 2. 24. II. TBMM Binası(Cumhuriyet Müzesi) Zemin Kat Planı (Aslanoğlu,2010' dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

II. TBMM binası, bodrum kat üzeri iki adet kata sahiptir. Dikdörtgen kurgulu plan şeması görülmektedir. Avlu etrafına konumlandırılan mekan organizasyonu

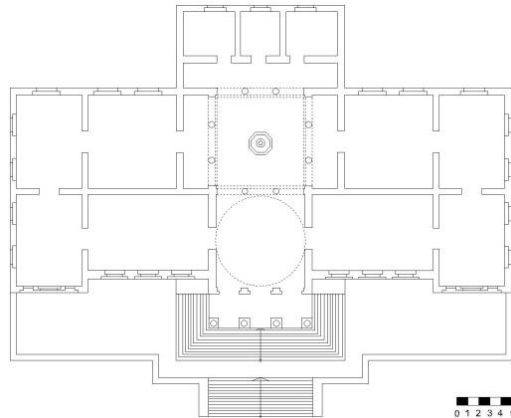
mevcuttur. Birinci Ulusal Mimarlık döneminin genel kurgusuna sahiptir. Yapının ana giriş cephesi olan güneydoğu cephe incelendiği zaman simetrik bir kurgu ile tasarlandığı görülmektedir. Dikdörtgen plan kurgusu ile tasarlanmış bir plan şeması mevcuttur. Cephe giriş bölümü öne doğru taşkın hale getirilerek ana giriş kapısı ve ana giriş bölümü belirginleştirilmiştir. Plan köşe noktalarında yer alan bölümler de cephe hattı yüzeyinden taşırılmıştır. Plan kurgusu simetrik olarak tasarlanmıştır. Ana giriş aksı üzerinden kat planının kuzeydoğu ve güneybatı bölümleri eşit büyüklükte ve sayıda oda organizasyonu ile planlanmıştır.

*-Ankara Etnografya Müzesi Plan İncelemesi;*

Ankara İl'i, Altındağ İlçe' si, Ülkü Mahallesi, 4212 Ada, 6 Parselde yer alan Ankara Etnografya Müzesi Mimar Arif Hikmet Konukoğlu tarafından tasarlanmıştır. 1925 yılında tasarlanan Ankara Etnografya Müzesi, Birinci Ulusal Mimarlık dönemi genel özelliklerini taşıyan ancak plan şeması bakımından farklılaşan bir yapıdır. (Sözen, 1984)



Şekil 2. 25. a) Ankara Etnografya Müzesi Geçmiş Görünümü, b) Müzeden Atatürk'ün Naşı Çıkarılırken Görünüm (Url-22, Url-23)



Şekil 2. 26. Ankara Etnografya Müzesi Zemin Kat Planı (Sözen, 1984' den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

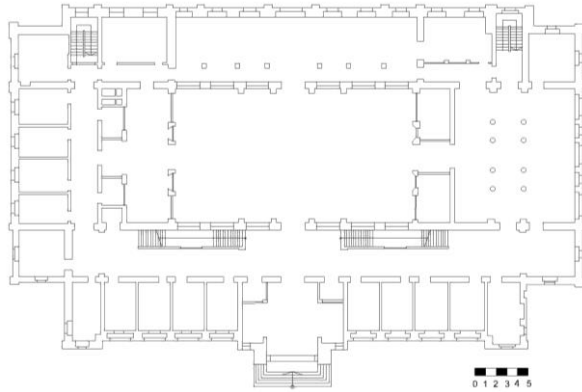
Dikdörtgen formun hakim olduğu ‘T’ tipi plana sahip olan yapı giriş fuayesinin üzerinde yer alan tek kubbe ile Osmanlı dini yapılarına benzemektedir. Müze bodrum ve zemin kattan oluşmaktadır. Yapının ana giriş cephesini olan kuzeybatı cepheyi incelediğimiz zaman ana girişin bu cepheden sağlandığı görülmektedir.

*-Ankara Palas Plan İncelemesi;*

Ankara İl’i, Altındağ İlçe’ si, Ege Mahallesi, 7217 Ada, 1 Parselde yer alan Ankara Palas Mimar Vedat Tek tarafından tasarlanmıştır. 1924 yılında tasarlanan Ankara Palas Devlet Konukevi veya eski adı ile Ankara Vakıf Otelı bir sosyal tesis olarak kullanılmıştır. Birinci Ulusal Mimarlık dönemi önemli yapılarından olan Ankara Palas dönemin genel özelliklerini taşımaktadır. (Aslanoğlu,2010)



Şekil 2. 27. a)Ankara Palas Otel Geçmiş Görünümü, b) Ankara Palas Ana Giriş Cephesi Geçmiş Görünüm (Url-24, Url-25)



Şekil 2. 28. Ankara Palas Otel Zemin Kat Planı (Yavuz, 1973’ den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

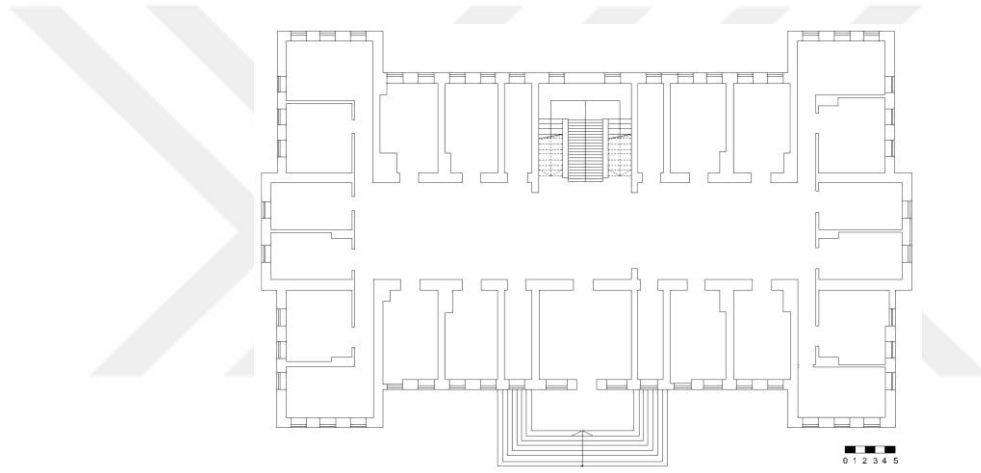
Ankara Palas Otel, bodrum kat üzeri iki adet kata sahiptir. Dikdörtgen ve simetrik plan şemasına sahip olan yapının iki adet iç avlusu bulunmaktadır. Birinci Ulusal Mimarlık dönemi yapılarının plan şemalarına benzer ve en iyi şekilde yansıtılmıştır. Yapının ana giriş cephesi olan kuzeybatı cephe incelendiği zaman ihtişamlı ve görkemli bir tasarıma sahip olduğu görülmektedir.

*-Kastamonu Hükümet Konağı Plan İncelemesi;*

Kastamonu İl'i, Merkez İlçe' si, Cebrail Mahallesi, 173 Ada, 10 Parselde yer alan Kastamonu Hükümet Konağı Mimar Vedat Tek tarafından tasarlanmıştır.



Şekil 2. 29. a) Kastamonu Hükümet Konağı Ana Giriş Cephesi Geçmiş Görünümü, b) Geçmiş Görünümü (Url-26, Url-27)



Şekil 2. 30. Kastamonu Hükümet Konağı Zemin Kat Planı (Topçubaşı ve Eyüpgiller, 2010' dan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

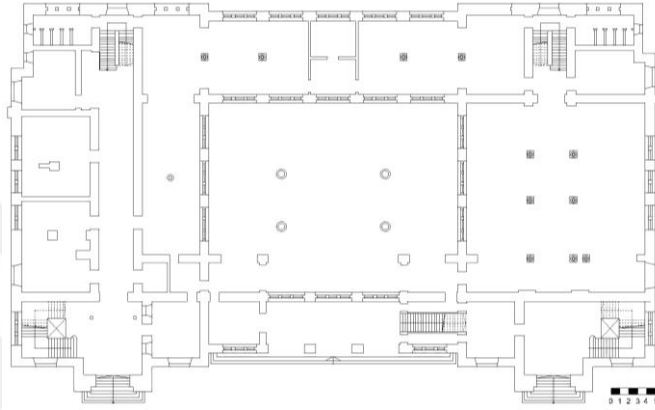
Kastamonu Hükümet Konağı, bodrum kat üzeri iki adet kata sahiptir. Dikdörtgen ve simetrik plan şemasına sahiptir. Yapının ana giriş cephesi olan kuzeybatı cephe incelendiği zaman yapıya düşey doğrultuda yükseltelen merdivenler ile ulaşılmaktadır. Simetrik tasarım düzeni cephe üzerinde etkisini göstermektedir.

*-Büyük Postane Plan İncelemesi;*

İstanbul İl'i, Fatih İlçe' si, Hobyar Mahallesi, 424 Ada, 14 Parselde yer alan Büyük Postane Mimar Vedat Tek tarafından tasarlanmıştır. Vedat Tek' in ilk eserleri arasındadır. Türkiye' nin en büyük postanesi olarak sınıflandırılmaktadır.



Şekil 2. 31. Büyük Postane Ana Giriş Cephesi Geçmiş Görünümü (Url-28)



Şekil 2. 32. Büyük Postane Zemin Kat Planı (Url-29' den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

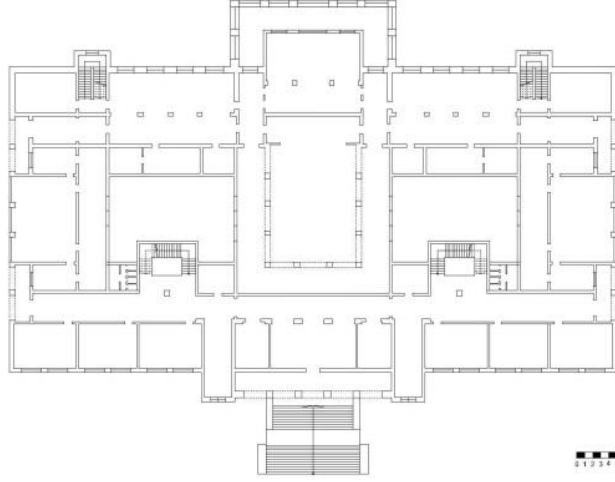
Dikdörtgen ve simetrik plan şemasına sahip olan yapı dört katlıdır. Plan kurgusu simetrik ve merkezi girişli olarak tasarlanmıştır.

*-Gazi Eğitim Enstitüsü - Gazi Eğitim Fakültesi Plan İncelemesi;*

Ankara İl'i, Yenimahalle İlçe' si, Gazi Mahallesi, 7358 Ada, 8 Parselde yer alan Gazi Eğitim Fakültesi Mimar Kemalettin Bey tarafından tasarlanmıştır. 1927 yılında tasarlanan eğitim yapısının inşası 1930 yılında tamamlanırken, yapının tasarımını yapan Mimar Kemalettin Bey bitmiş halini göremeden vefat etmiştir. (Yavuz, 1981).



Şekil 2. 33. Gazi Eğitim Fakültesi Geçmiş Görünümü (Url-30)

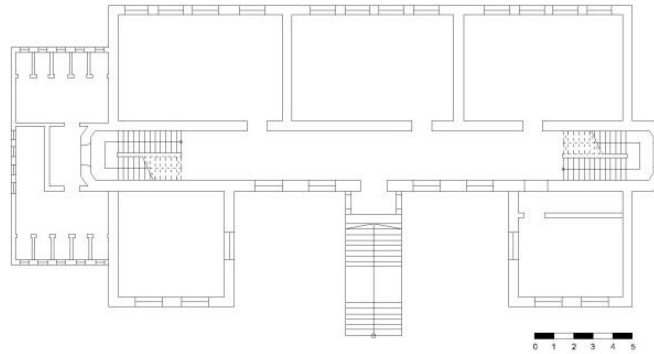


Şekil 2. 34. Gazi Eğitim Fakültesi Zemin Kat Planı (Yavuz, 2009' dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Bodrum üzeri dört kata sahip olan yapının ana cephesi incelendiğinde orta bölümü yan bölümlere göre bir kat daha yükselerek kat oluşumu sağlanmıştır. Merkezi olarak simetrik kurgulu bir konuma yerleştirilen giriş aksının en üstünde de tekrar bir kat daha tasarlanmıştır. Yapılan altıncı katı olarak tanımlanacak olan bu katı gözlem evi olarak tasarlanmıştır. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, dikdörtgen plan şemasına sahiptir.

*-Mimar Kemal İlkokulu - Mimar Kemal Ortaokul Plan İncelemesi;*

Ankara İl'i, Çankaya İlçe' si, Kocatepe Mahallesi, 1080 Ada, 23 Parselde yer alan Mimar Kemal İlkokulu Mimar Kemalettin Bey tarafından tasarlanmıştır. 1926 yılında tasarlanan, 1927 yılında Ankara' da ki ilk eğitim yapıları arasındadır. Ankara Mimar Kemal İlkokulu betonarme sistemde yapılmış olup, bodrum, zemin ve birinci kattandır. Yapı içinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır (Alpagut, 2005).



Şekil 2. 35. Mimar Kemal İlkokulu Zemin Kat Planı (Alpagut, 2005'den Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Mimar Kemal İlkokulu, bodrum kat üzeri iki adet kata sahiptir. U tipi plan şeması görülmektedir. Birinci Ulusal Mimarlık döneminin genel kurgusuna sahiptir. Plan şemasında merkezi bölümden yapı girişi verildiği görülmektedir. Ana koridorun iki yanına eklenen düşey sirkülasyona hizmet eden merdivenler yapıda ana bir koridor hattı oluşturmaktadır, sınıflar ve odalar bu koridora bakmaktadır.

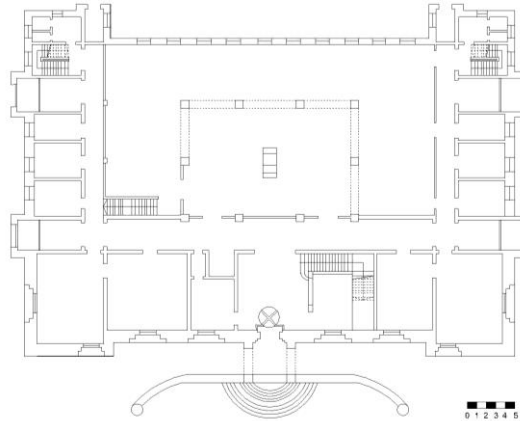
Plan düzleminde doğu ve batı yönünde oluşturulan bölümler ile U plan şeması oluşturulmuştur. Yapının ana giriş cephesi olan kuzeybatı cephe incelendiği zaman cephe hattı üzerinde merkezi konuma yerleştirilen yapı girişi rüzgarlık gibi tasarlanarak dışa doğru taşırılmıştır.

*-Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Plan İncelemesi;*

Ankara İl'i, Altındağ İlçe' si, Ege Mahallesi, 727 Ada, 8 Parselde yer alan Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Mimar Giulio Mongeri tarafından tasarlanmıştır. Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nin belirgin banka yapılarından bir tanesidir. Yapının inşaatı 1926 yılında başlamıştır. Müdürlük Binası 1929 yılında kullanıma açılmıştır.



Şekil 2. 36. Ziraat Bankası Geçmiş Görünümü (Url-31)



Şekil 2. 37. Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Zemin Kat Planı (Sözen, 1984' den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Giulio Mongeri'n tasarladığı Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi yapısı olan banka dikdörtgen forma sahiptir. Bodrum, zemin ve iki normal kat şeklinde planmış olan yapıyı incelediğimiz zaman ana giriş cephesi olan doğu cephenin kuzey ve güney kısımlarında yer alan kulelerin cephe yüksekliğinden daha yüksek tutularak öne doğru taşkın tasarlandıkları görülmektedir.

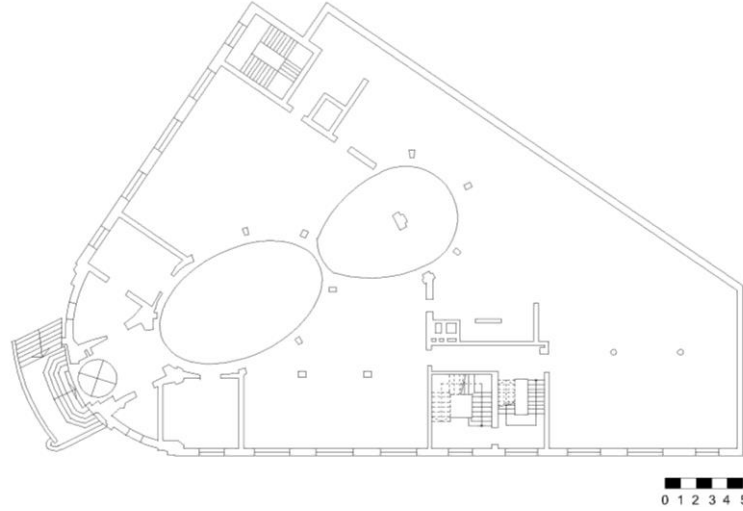
*-Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi Plan İncelemesi;*

Ankara İl'i, Altındağ İlçe' si, Fevzipaşa Mahallesi, 796 Ada, 5 Parselde yer alan Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi Mimar Giulio Mongeri tarafından tasarlanmıştır. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' nin belirgin banka yapılarından bir tanesi olan Türkiye İş Bankası' nın 3. Genel Müdürlük Binası 1929 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Günümüzde müze olarak kullanılmaktadır.



Şekil 2. 38. a) Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi Geçmiş Görünümü, b) Ana Giriş Cephesi Görünümü (Url-32, Url-33)

Giulio Mongeri' n tasarladığı Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi yapısı olan banka üçgen forma sahiptir. Köşe parselde konumlanması nedeniyle dairesel açılar tercih edildiği banka yapısı Ulus Meydanı' na dönük vaziyette üçgenin meydana bakan köşelerinin yuvarlatılması ile oluşturulmuştur. Bodrum, zemin ve dört adet normal kat şeklinde planlanmış olan yapıyı incelediğimiz zaman ana giriş cephesi olan güney cephenin köşe girişli tasarlandığı görülmektedir.



Şekil 2. 39. Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi Zemin Kat Planı (Saban, 2016’ dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

### 2.2.3.2. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri

Birinci Ulusal Mimarlık dönemi üslubunun etkileri sadece cephelerde aranmaktadır. Plandan önce cephe tasarımı öncelikli durumdadır. Ana cephenin kamusal mekan etkileşiminin fazla olduğu tarafa doğru tasarlanmıştır. Yapılar simetrik cephe kurgusu, cephe hattı üzerinde merkezden ana girişe ulaşılması sağlanmıştır. Ana girişler kütle hareketi veya saçak ile belirginleştirilip bir portal haline getirilmiştir. Kapı, pencere boşluklarının sivri kemer, tonoz gibi mimari öğeler arasına yerleştirilmeleri, zemin kat ile üst kat pencere tiplerinin farklılaşması, kat silmesi, çatı silmesi gibi yatayda kullanılan elemanlar ile yatay etkileri arttırılmıştır. Giriş saçağı, balkon bölümlerinin ana giriş üzerlerine yerleştirilmesi, sokak cephesinin yani kentli ile iletişim kuran ana giriş cephelerin daha çok cephe elemanı etkisinde tasarlanırken diğer cephelerin daha sade tutulması gibi özellikleri sahiptirler. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi yapıları sahip oldukları bu özellikleri ile Cumhuriyet dönemi veya Osmanlı Dönemi yapılarından farklılaşmakta ve kendine özgü karakterini göstermektedirler. Cephe silmeleri, çini işlemler, mermer sütun, sütunceler, abartılı pencere ve kapı söveleri, giriş portalının gösterişli olması, mukarnaslı işlemler, Osmanlı ve Selçuklu formları dönemin cephelerini yansıtan temel özellikler olarak ifade edilebilir.

## II. TBMM Binası - Cumhuriyet Müzesi Cephe İncelemesi;



Şekil 2. 40. II. TBMM Binası Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-34)



Şekil 2. 41. II. TBMM Binası Ana Giriş Cephesi (Aslanoğlu,2010' dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

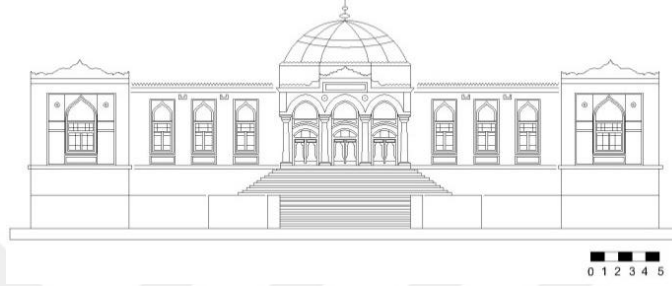
Ana giriş kapısının yer aldığı portal cephe hattı üzerinde öne çıkarılarak belirginleştirilmiştir ve cephe yüksekliğinden daha yüksek kurgulanarak etkisi arttırılmıştır. Zemin katta kullanılan dikdörtgen formlu iki farklı ölçüye sahip pencereler cephe üzerinde oluşturulan kemer hatları içerisine yerleştirilmiştir. Birinci kat pencereleri ise zemin katta iki adet pencere sırası hizasında birleştirilerek sivri ve basık kemerli pencere formları oluşturulmuştur. Geniş saçaklar ile sonlandırılan cephede, saçak genişlikleri ahşap ile kapatılmıştır.

Birinci katta yer alan balkon korkulukları cephenin genel malzemesi olan taş malzeme ile yapılmıştır. Zemin kat pencerelerinin üzerini tamamlayan basık kemerler ile pencere aralarına turkuaz renkli çiniler yerleştirilmiştir. Ana giriş kapısının yer aldığı giriş portalı cephe üzerinde öne doğru taşkın hale getirilerek belirginleştirilmiştir. Birinci katta yer alan korkuluk üst kotuna kadar uzanan kapı portalı taşın oyularak motifli şekilden dikdörtgen bir alınlık olarak tasarlanmıştır. Bodrum kat ile zemin kat ayırımını yapan kat silmesi cephe boyunca etkisini sürdürmektedir. Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır.

-Ankara Etnografya Müzesi Cephe İncelemesi;



Şekil 2. 42. Ankara Etnografya Müzesi Günümüz Görünümü (Url-35)



Şekil 2. 43. Ankara Etnografya Müzesi Ana Giriş Cephesi (Sözen, 1984' den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Ana giriş portali cephe hattı üzerinden öne çıkarılarak belirginleştirilmiştir. Giriş portali üçgensel ve kıvrımlı alınlık ile sonlandırılarak belirginliği artırılmıştır. Ana giriş portali üçgensel alınlık ve kubbe ile sonlandırılmıştır. Giriş portalinde yer alan 4 adet kolon ile simetrik ve eşit olarak bölünmüş üçlü sivri kemer boşluğundan geçildikten sonra ana giriş kapısına ulaşılmaktadır. Giriş saçağının üzerinde mermer malzeme ile oyma ve alınlık hattı yapılarak pano bu bölüme yerleştirilmiştir. Cephe hattı üzerinde kuzey ve güney kısımlar cepheden taşkın olarak kurgulanmıştır ve sivri taç formu alınlıklar ile etkileri artırılmıştır. Kuzey ve güney köşelerde yer alan bölümlerde birer adet pencere boşluğu oluşturulmuştur. Dikdörtgen formu pencereler sivri kemerli mermer alınlıkların içerisine yerleştirilmiş ve cephe kurgusu içerisinde dikdörtgen formu mermer bölümler oluşturulmuştur. Giriş saçağında oluşturulan sivri kemer formu ana giriş bölümüne yansıtılarak ana giriş duvarında basık üç adet kapı üzerinde sivri kemerli bezemeler yer almaktadır. Simetrik plan kurgusuyla ele alınan cephe düzeninde yer alan pencereler güney ve köşede ebat olarak değişirken form olarak aynıdır. Cephe genelinde gezen kat silmesi yer almaktadır.

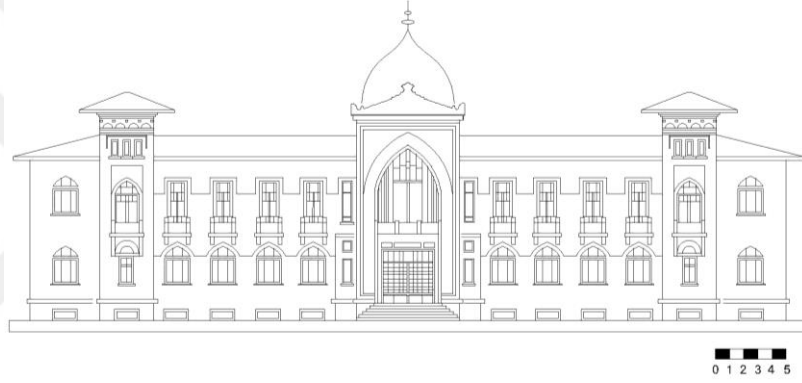
Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır. Aynı mimari öğelerin

benzer şekilde kullanılması, aynı düzlemde tekrar etmeleri, mimari öğelerin gruplaşarak yaklaşması cephe simetriği, pencere-kapı açıklıklarının belirginliği ile cephe tasarımı kendini göstermektedir.

*-Ankara Palas Cephe İncelemesi;*



Şekil 2. 44. Ankara Palas Otel Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-36)



Şekil 2. 45. Ankara Palas Otel Ana Giriş Cephesi (Yavuz, 1973' den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Ana giriş cephesi olan kuzeybatı cephe, cephe hattı üzerinde öne çıkarılarak ana giriş portalı oluşturulmuştur. Ana portal cephe yüksekliğinden daha uzun tasarlanarak üçgensel alınlık ile sonlandırılmış ve kıvrımlı kubbe ile taçlandırılmıştır. Ana giriş aksında ve merkezi konumda yer alan portal bölümü cephe köşelerinde yer alan kulelerden daha da öne çıkarılarak belirginleştirilmiştir.

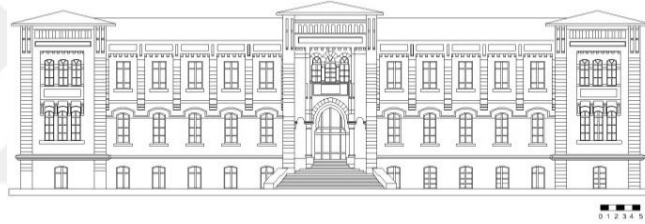
Ana giriş kapısının içerisinde yer aldığı portal zemin ve birinci katta devam eden sivri kemerin içerisine, cephede merkezi konuma yerleştirilmiştir. Kuzeybatı cephe düzeni cephe köşelerinde yer alan iki adet yükseltilmiş kule ile sonlandırılmıştır. Kuleler iki adet normal katın dışında ekstra birer kat yükseltilerek tasarlanmıştır ve geniş saçaklara sahip olan birer beşik çatı ile bitirilmiştir. Zemin kat pencereleri sivri kemerli olup, dikdörtgen formlu birinci kat pencereleri ile aynı hizada tasarlanmışlardır.

Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır. Aynı mimari öğelerin benzer şekilde kullanılması, aynı düzlemde tekrar etmeleri, mimari öğelerin gruplaşarak yakınlığının cephe simetrisi, pencere-kapı açıklıklarının belirginliği ile cephe tasarımı kendini göstermektedir.

*-Kastamonu Hükümet Konağı Cephe İncelemesi;*



Şekil 2. 46. Kastamonu Hükümet Konağı Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-37)



Şekil 2. 47. Kastamonu Hükümet Konağı Ana Giriş Cephesi (Eyüpgiller, 1999' dan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Ana giriş portali cephe hattı üzerinde öne doğru taşkın olarak kurgulanarak giriş portaki belirginleştirilmiştir. Ana giriş portalinin oluşturduğu saçak altından yapıya giriş sağlanmaktadır. İki adet sütun ile oluşturulan kemerli geçitten ana kapıya ulaşım sağlanır. Yapının kuzey ve güney köşelerinde yer alan yapı kütleleri hem plan kurgusunda hem cephe kurgusunda simetrik tasarlanmıştır. Kuzey ve güney köşelerde yer alan yapı bölümleri ana giriş portali gibi cephe düzleminde taşırılarak belirginleştirilmiştir. Bu etki ile cephe hattının merkezi tasarımı arttırılmıştır. Ana giriş cephesinde yer alan üç adet taşkın bölüm geniş saçaklar ile desteklenerek sonlandırılmıştır. Yapı genelinde bodrum, zemin ve birinci kat pencereleri kendi içlerinde aynı kurguya sahiplerdir. Bodrum katta ki pencereler dikdörtgen forma sahip olup basık kemerlidirler. Zemin kat pencereleri iki tip olup cephe genelinde aynı tip pencere formu kullanılırken cephenin kuzey ve güney köşelerinde yer alan pencereler farklı forma sahiptir. Cephe genelinde bodrum ve zemin katı ayıran cephe

hattı boyunca portal bölümü hariç devam eden çizgisel kat silmesi yer almaktadır. Cephede öne doğru çıkma yapan ana giriş portalı, kuzey ve güney köşe bölümlerinin kuzey ve güney cephelerinde köşe bordürleri kullanılmıştır.

Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır. Aynı mimari öğelerin benzer şekilde kullanılması, aynı düzlemde tekrar etmeleri, mimari öğelerin gruplaşarak yakınlaşması cephe simetriği, pencere-kapı açıklıklarının belirginliği ile cephe tasarımı kendini göstermektedir.

*-Büyük Postane Cephe İncelemesi;*



Şekil 2. 48. Büyük Postane Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-38)



Şekil 2. 49. Büyük Postane Ana Giriş Cephesi (Url-29' dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

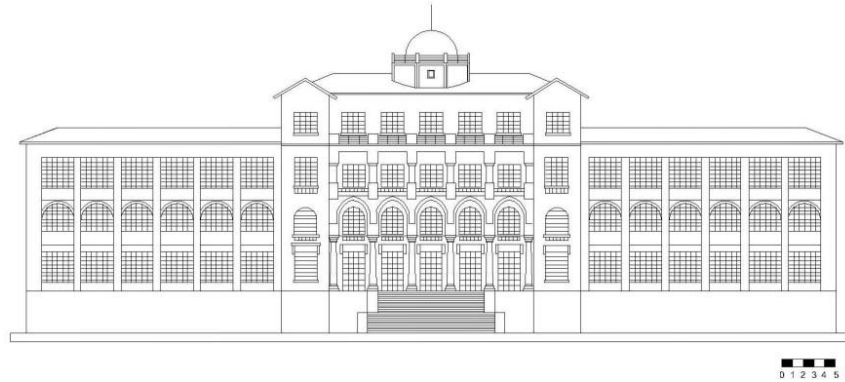
Yapının ana giriş cephesi olan kuzeydoğu cephe incelendiği zaman yapı merkezinden giriş almaktadır. Yapı girişinde yer alan saçaklı bölüme yükseltilmiş basamaklarla ulaşılmaktadır. Giriş bölümü zemin katta içeri doğru çekilerek kemerli bir saçak bölümü oluşturulmuştur. Dört adet sütunun sivri kemerler ile birleştirilmesi sonucu beş kemer bölümlü yapı saçak bölümü meydana gelmiştir. Yapı kuzey ve güney bölümlerde öne doğru taşkınlık yapılarak bu kısımlar kubbe ile sonlandırılmıştır. Yapıya ulaşımın sağlandığı merdivenler bu bölümlerde de yer almaktadır. Cephe üzerinde simetrik kurgu düzeni pencereler üzerinde de hakimdir.

Zemin kat pencereleri dikdörtgen forma sahip olup, öne çıkarılan kütlelerde yer alan kapılar basık kemerlerin içerisine yerleştirilmiştir. Birinci ve ikinci katta yer alan pencereler zemin kattan hiza alan sütunceler arasına yerleştirilmiştir. Birinci katta yer alan pencereler dikdörtgen formda iken ikinci katta yer alanlar kemerli tasarlanmışlardır. Kuzey ve güney bölümde cephe hattından taşkın vaziyette yer alan bölümler birinci ve ikinci katları kemerle birleştirilerek pencereler bu bölümlerin içerisine yerleştirilmiştir. Zemin kat ve üst katların ayrımını yapan kat silmesi oldukça belirgin tutularak tüm cephe boyunca etkisini göstermektedir. Yapı üst sınırı geniş saçaklar ile örtülüdür. Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır. Aynı mimari öğelerin benzer şekilde kullanılması, aynı düzlemde tekrar etmeleri, mimari öğelerin gruplaşarak yaklaşması cephe simetriği, pencere-kapı açıklıklarının belirginliği ile cephe tasarımı kendini göstermektedir.

*-Gazi Eğitim Enstitüsü - Gazi Eğitim Fakültesi Cephe İncelemesi;*



Şekil 2. 50. Gazi Eğitim Fakültesi Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-39)



Şekil 2. 51. Gazi Eğitim Fakültesi Ana Giriş Cephesi (Yavuz, 2009' dan Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Yapının ana giriş cephesinin, cephe kurgusu simetrik olarak tasarlanmıştır. Yapıya merkez olan simetri aksından giriş yapılmaktadır. Giriş aksının iki yanında yer alan akslar öne çıkartılarak, yükseltilmiştir ve kırma birer çatı örtüsü ile örtülmüştür.

Merkezi konumda yer alan giriş aksının üçüncü katında bir balkon kurgulanmıştır ve balkon tekrar eden kolon tasarımıyla kendini belirgin hale getirmektedir. Taş yapının cephe genelinde kullanılan taş malzeme balkonun korkuluklarında da görülmektedir. Simetrik plan ve cephe kurgusu, cephede yer alan balkon tasarımı, cephe hareketliliği, giriş aksı gibi nedenlerden ötürü Birinci Ulusal Mimarlık Dönem karakterlerini fazlasıyla içeren bir yapıdır.

Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır. Aynı mimari öğelerin benzer şekilde kullanılması, aynı düzlemde tekrar etmeleri, mimari öğelerin gruplaşarak yakınlaşması cephe simetriği, pencere-kapı açıklıklarının belirginliği ile cephe tasarımı kendini göstermektedir.

*-Mimar Kemal İlkokulu - Mimar Kemal Ortaokulu Cephe İncelemesi;*



Şekil 2. 52. Mimar Kemal İlkokulu Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-40)



Şekil 2. 53. Mimar Kemal İlkokulu Ana Giriş Cephesi (Alpagut, 2005'den Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Ana giriş bölümü zemin kat ile birinci kat arasında bitirilerek çatı ile sonlandırılmıştır. Yapı girişine belirli bir kot yüksekliğinden girilmektedir. Cephe hattının köşelerinde doğu ve batı yönünde cepheden taşkınca konumlandırılan kollar girişi belirgin hale getirmiştir.

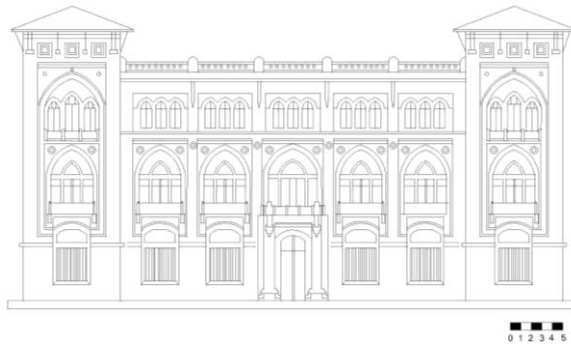
Bodrum kat pencereleri taşkın kollarda dikdörtgen formda kurgulanırken giriş bölümünde kare formda görülmektedir. Zemin kat pencereleri sivri kemerli forma sahiptir. Birinci kat pencereleri ise dikdörtgen formda kurgulanmıştır. Simetrik pencere kurgusu hakimdir. Geniş saçaklar ile bitirilen cephe kırma çatı ile sonlandırılmıştır.

Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır. Aynı mimari öğelerin benzer şekilde kullanılması, aynı düzlemde tekrar etmeleri, mimari öğelerin gruplaşarak yaklaşması cephe simetriği, pencere-kapı açıklıklarının belirginliği ile cephe tasarımı kendini göstermektedir.

*-Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Cephe İncelemesi;*



Şekil 2. 54. Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Ana Giriş Cephesi Günümüz Görünümü (Url-41)



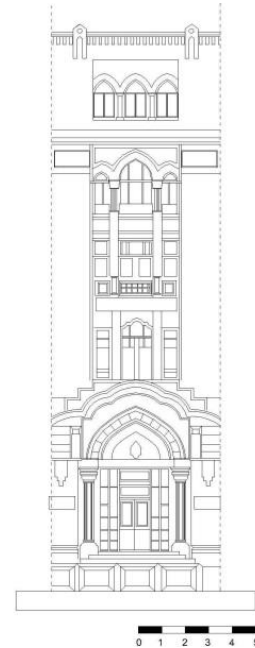
Şekil 2. 55. Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası Ana Giriş Cephesi (Parlak, 2018' den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Daha yüksekte tutulan kule bölümleri geniş ahşap saçaklar ile sonlandırılarak kırma çatı ile örtülüdür. Kuzey ve güney cephede yer alan bölümlerin cephe üzerinde zemin kat tavan döşemesinden ikinci kat tavan döşemesine kadar olan bölümde cephe geriye çekilerek bu bölümde sivri kemerli pencereler kurgulanmıştır.

Birinci kat pencerelerinde saçak yaparak oluşturulan balkon bölümü ikinci kat pencerelerinde geriye çekilerek meydana getirilmiştir. İkinci kat pencereleri iki sütunle üç bölüme ayrılarak sivri kemerler ile birleştirilmiştir. Zemin kat ve birinci kat pencereleri dikdörtgen forma sahip olup zemin kat pencereleri basık kemer söveleri içerisine yerleştirilirken, birinci kat pencereleri ise sivri kemerli pencere sövelerine yerleştirilmiştir. İkinci kat pencereleri ise form olarak tamamen farklı olup sivri kemerli tasarlanmıştır. Ana giriş kapısının yer aldığı ve merkezi konumda yer alan bölüm zemin kat hizası boyunca dışarı doğru çıkartılarak ana giriş bölümü belirginleştirilmiştir ve aynı zamanda birinci kat için balkon bölümü oluşturulmuştur. Zemin kat cephesinde yer alan taş sıraları cepheden taşkın olarak düzgün kesme taş kullanılmıştır. Üst bölümler de ise daha büyük boyutlarda taş malzeme kullanılmıştır.

Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır. Aynı mimari öğelerin benzer şekilde kullanılması, aynı düzlemde tekrar etmeleri, mimari öğelerin gruplaşarak yaklaşması cephe simetriği, pencere-kapı açıklıklarının belirginliği ile cephe tasarımı kendini göstermektedir.

*-Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi Cephe İncelemesi;*







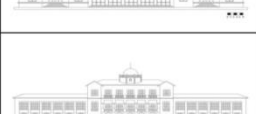




Şekil 2. 56. a) Türkiye İş Bankası Günümüz Görünümü, b) Cephesi (Url-42, Saban, 2016' dan Alınan Veriler Dsoğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.)

Güney cephede yer alan ana girişe mermer merdivenlerden ulaşılmaktadır. Ana girişin doğu ve batı bölümünde mermerden iki adet sütun bulunmaktadır ve sütunlar ana girişin sivri kemerli sövesini belirginleştirmektedir. Sivri kemer söve hattının üzerinde cam saçak bölümü kıvrımlı ve dairesel formlara sahiptir. Cephe ana olarak zemin kat, üst üç katın bulunduğu orta bölüm ve en üst kat olmak üzere üç ana bölüme ayrılmıştır. Ana giriş kapısı hizasında, kapı boşluğu genişliğinde üç bölmeli pencereler yer almaktadır. Üçüncü ve dördüncü katta yer alan pencereler sütunceler ile bölümlenmiştir. İkinci kat pencereler hizasında cephe malzemesi olan taş kullanılarak balkon yapılmıştır. Zemin kat ile birinci kat arasında yer alan kat silmesi tüm cephe hattı boyunca devam etmektedir. Üçüncü ve dördüncü kat arasında yer alan çizgisel ve dişli kat silmesi cephenin ara kat bölümleri diğer katlardan ayrılmıştır. Yapı dişli kat silmeleri ve pilaster ile bitirilmiştir. Cephe yüzeylerinde Selçuklu ve Osmanlı bezeme öğeleri, mukarnaslı ve baklavalı sütun başlıkları ve rozetler kullanılmıştır.

Yapıda yakınlık, benzerlik, süreklilik, kapalılık, simetri ve saydamlık ilkelerinden faydalanılarak cephe tasarımına gidildiği anlaşılmaktadır. Aynı mimari öğelerin benzer şekilde kullanılması, aynı düzlemde tekrar etmeleri, mimari öğelerin gruplaşarak yaklaşması cephe simetriği, pencere-kapı açıklıklarının belirginliği ile cephe tasarımı kendini göstermektedir.

Yapı Adı	Mimar	Plan Özellikleri	Plan	Tasarım İlkeleri				
				Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık	Simetri	Saydamlık
II. TBMM Binası	Vedat Tek	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu</li> <li>* Ana giriş portalinin kütlede öne doğru hareket kazandırılması</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının merkezi konumlandırılması</li> <li>* Plan organizasyonunda düşey sirkülasyona ana yatay sirkülasyondan ulaşım sağlanması</li> <li>* Ana giriş bölümünün birinci kat planında balkon olarak kurgulanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Ankara Etnografya Müzesi	Arif Hikmet Konyalıoğlu	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının merkezi konumlandırılması</li> <li>* Ana giriş portalinin ve plan köşelerinin kütlede öne doğru hareket kazandırılması</li> <li>* Ana giriş bölümünün birinci kat planında kemerli giriş saçağı olarak kurgulanması</li> <li>* Yapı giriş fuayesinde yer alan kubbe nedeniyle mekânın bu forma göre biçimlenişi</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Ankara Palas Otel	Vedat Tek	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının merkezi konumlandırılması</li> <li>* Ana giriş portalinin kütlede öne doğru hareket kazandırılması</li> <li>* Ana giriş bölümünün birinci kat planında balkon olarak kurgulanması</li> <li>* Yapı giriş fuayesinde yer alan kubbe nedeniyle mekânın bu forma göre biçimlenişi</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Kastamonu Hükümet Konağı	Vedat Tek	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının merkezi konumlandırılması</li> <li>* Ana giriş portalinin ve plan köşe bölümlerinin kütlede öne doğru hareket kazandırılması</li> <li>* Ana giriş bölümünün birinci kat planında mekân olarak planlanarak zemin katta kemerli bir giriş saçağı oluşması</li> <li>* Plan organizasyonunda düşey sirkülasyona ana giriş ve ana yatay sirkülasyondan ulaşım sağlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Büyük Postane	Vedat Tek	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının merkezi konumlandırılması ve eşit mesafelerde giriş kapılarının planlanması</li> <li>* Ana giriş portalinin kütlede öne doğru hareket kazandırılması</li> <li>* Ana giriş bölümünün birinci kat planında mekân olarak planlanarak zemin katta kemerli bir giriş saçağı oluşması</li> <li>* Plan organizasyonunda düşey sirkülasyona ana yatay sirkülasyondan ulaşım sağlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Gazi Eğitim Fakültesi	Kemalettin Bey	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının merkezi konumlandırılması</li> <li>* Ana giriş portalinin kütlede öne doğru hareket kazandırılması</li> <li>* Ana giriş bölümünün birinci kat planında balkon olarak kurgulanması ve kemerli bir giriş saçağı ile yapıya giriş</li> <li>* Yapı giriş fuayesinde yer alan kubbe nedeniyle mekânın bu forma göre biçimlenişi</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Mimar Kemal İlkokulu	Kemalettin Bey	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının merkezi konumlandırılması</li> <li>* Ana giriş portalinin kütlede geriye doğru çekilerek hareket kazandırılması</li> <li>* Ana giriş bölümüne rüzgarlık bölümünden ulaşılması</li> <li>* Plan organizasyonunda düşey sirkülasyona ana yatay sirkülasyondan ulaşım sağlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası	Giulio Mongeri	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının merkezi konumlandırılması</li> <li>* Ana giriş bölümü olan rüzgarlığın ve plan köşe bölümlerinin kütlede öne doğru hareket kazandırılması</li> <li>* Ana giriş bölümünün birinci kat planında balkon olarak kurgulanması ve yapıya rüzgarlık bölümünden girilmesi</li> <li>* Plan organizasyonunda düşey sirkülasyona ana yatay sirkülasyondan ulaşım sağlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi	Giulio Mongeri	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik plan özelliği olan simetrik kurgu köşe parselde tasarlanan banka yapısında plan bazında bulunmamaktadır</li> <li>* Yapı ana giriş kapısının, ana giriş bölümü olan dairesel alanda merkezi konumlandırılması</li> <li>* Ana giriş portalinin dairesel forma bürünerek plan köşe bölümlerini birleştirilmesi</li> </ul>		✓				✓

Şekil 2. 57. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının Plan Özellikleri

Yapı Adı	Mimar	Cephe Özellikleri	Cephe	Tasarım İlkeleri				
				Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık	Simetri	Sayamlık
II. TBMM Binası	Vedat Tek	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Katlar içinde aynı, katlar arasında farklı cephe elemanları kullanımı</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Ankara Etnografya Müzesi	Arif Hikmet Konukoğlu	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Kubbe kullanımı ile yapı ana giriş etkisinin artırılması</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Ankara Palas Otel	Vedat Tek	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Kubbe kullanımı ile yapı ana giriş etkisinin artırılması</li> <li>* Katlar içinde aynı, katlar arasında farklı cephe elemanları kullanımı</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Kastamonu Hükümet Konagi	Vedat Tek	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Katlar içinde aynı, katlar arasında farklı cephe elemanları kullanımı</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Büyük Postane	Vedat Tek	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Kubbe kullanımı ile yapı ana giriş etkisinin artırılması</li> <li>* Katlar içinde aynı, katlar arasında farklı cephe elemanları kullanımı</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Gazi Eğitim Fakültesi	Kemalettin Bey	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Kubbe kullanımı ile yapı ana giriş etkisinin artırılması</li> <li>* Katlar içinde aynı, katlar arasında farklı cephe elemanları kullanımı</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Mimar Kemal İlkokulu	Kemalettin Bey	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Katlar içinde aynı, katlar arasında farklı cephe elemanları kullanımı</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası	Giulio Mongeri	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Katlar içinde aynı, katlar arasında farklı cephe elemanları kullanımı</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓
Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi	Giulio Mongeri	<ul style="list-style-type: none"> <li>* I. Ulusal Mimarlık Dönemi klasik cephe özelliği olan simetrik cephe kurgusu</li> <li>*Yapı ana girişinin merkezi konumlandırılması ve ana kapıların kemer, sütun gibi elemanlarla zenginleştirilmesi</li> <li>* Katlar içinde aynı, katlar arasında farklı cephe elemanları kullanımı</li> <li>* Cephe köşe bölümlerinin düşey yüksekliklerinin farklılaşarak cephe hareketi kazandırılması</li> <li>* Cephelerin planlara göre daha özenli ve zengin tasarlanması</li> </ul>		✓	✓	✓	✓	✓

Şekil 2. 58. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının Cephe Özellikleri

## 2.3.Bölüm Değerlendirmesi

### *-Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Plan Özellikleri;*

- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarının plan tipleri genel olarak, U, I veya dikdörtgen olurken bazen de köşeleri dairesel birleştirilmiş (Türkiye İş Bankası) plan tipleri görmek mümkündür.
- I. Ulusal Mimarlık döneminin genel karakteri olarak planlar cephe tasarımlarına göre daha geride tutulmuştur.
- İncelenen örneklerde de görüldüğü gibi, genel olarak simetrik kurguyla tasarlanan planlar mevcuttur ama bunun yanı sıra simetrik olmayan örneklerde(Türkiye İş Bankası) görebilmekteyiz.
- Döneme ait bankalar incelendiği zaman köşe parselde konumlanma durumuna göre planların köşe noktalarında dairesel çizgiler tercih edildiği görülebilmektedir. Böylelikle parsel konumunun kat planının şekillenmesindeki etkisi anlaşılmaktadır.
- Ana girişler plan kurgusunun merkezi konumuna yerleştirilerek odak noktası haline getirilmiştir.
- Ana girişlerin merkezi konumda oluşu ile birlikte genel olarak plan organizasyonu ana girişin iki tarafının birbirine simetrik olacak tasarlanmıştır.
- Ana girişlerin plan merkezine yerleştirilerek tek bir girişten verilmesi planda giriş egemenliğini arttırmaktadır.
- Yapıların kamu yapıları olması, aynı zamanda bodrum kat tasarlanma durumlarına göre zemin katlarda yer alan ana girişlere dış mekandan ulaşım genel olarak yükseltilmiş bir merdiven kotu ile olabilmektedir.
- Kat planlanması genel olarak bodrum, zemin, birinci kat şeklinde olurken, normal kat sayısı daha fazla tutulan (Büyük Postane, Gazi Eğitim, Ziraat Bankası) yapılarda bulunmaktadır.
- Yapı ana girişleri genel olarak plan hattı üzerinden öne doğru taşırılarak kurgulanmıştır.
- Planda ana giriş doğrultusundaki köşe bölümlerin, ana giriş portalı gibi tekrar-ritim kriterlerine uyarak plan hattı üzerinden öne doğru taşırıldığı görülmektedir. Bu bölümler ana girişe göre daha geride tutulmaktadır. Ana girişin egemenliği korunmaktadır.

- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında Osmanlı mimarisi esintileri giriş bölümünün üzerine tasarlanan kubbe formlarıyla dikkat çekmektedir.
- Osmanlı anıtsal mimari elemanları yapı planlarında kullanılmaya devam etmektedir.
- Kubbe kullanımı ana giriş organizasyonunda kat planını şekillendirmektedir.
- Ana girişlerde kubbe yerleşimi için kareye veya kareye yakın biçimde mekan boşlukları görülmektedir.
- Yapı içerisinde düşey sirkülasyonu sağlayan merdivenler genel olarak ana girişten sonra ulaşılan koridorun iki tarafına (II. Tbm, Büyük Postane, Mimar Kemal İlkokulu), yerleştirilmiştir. Ancak ana girişin tam karşısına(Kastamonu Hükümet Konağı), koridor hattı üzerinde(Gazi Eğitim Fakültesi) veya ana giriş fuayesine (Ziraat Bankası) yerleştirilen merdiven örneklerini de görmek mümkündür.
- Yapı planlarında genel olarak kat planının merkez noktaları boş bırakılarak iç avlu kurgulanmıştır.
- İç avlunun bulunduğu yapılarda yatay sirkülasyon dikdörtgen bir hatta sağlanabilmektedir.
- Zemin kat planlarında giriş vurgusu için öne çıkan portallerde birinci kat planında geriye doğru çekilerek ana giriş üzeri balkon tasarlanmıştır.
- Ana girişlerin üzeri genel olarak örtülerek zemin katta bir geri çekilme ile planlanmıştır.
- Ana giriş için kat planında geriye doğru çekilen duvarlar ile oluşan giriş saçağı bölümlerinin üst katta mekan oluşumunu destekleyen taşıyıcılar kullanıldığı görülmektedir.
- Birinci kat balkonları zemin katta onları destekleyen kemerli sütunların üzerine yerleştirilmiştir.

***-Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri;***

- I. Ulusal Mimarlık döneminin genel özelliği cephelerin, özellikle ana giriş cephelerinin cephe elemanları bakımından zengin tutulması ve özenle yapılmış olmalarıdır.
- Cephe organizasyonları plana göre daha özenli ve düşünülmüştür.

- Cephe arkasında kalan mekan organizasyonları cepheler kadar düşünülmemiştir.
- Dönemin genel özelliği olan simetrik cephe tasarımı yapılara hakimdir.
- Cephe hattının merkez noktasından verilen yapı ana girişi ile ana giriş güçlendirilmiştir.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarının cephe karakterleri her katta değişmektedir. Kullanılan cephe elemanlarının(kapı, pencere gibi) biçim, boyut, oran, orantı farklılıkları nedeniyle biçim yönünden zengin cephelerdir.
- Katlar arası cephe düzeninin farklılaşmadığı, birden fazla katın bütünleşik tasarlandığı cepheler bulunmaktadır.
- Cephe karakterlerinin farklılıklarına rağmen cephe tasarımları genel olarak kendi içlerinde dengeli, sürekliliği olan ve benzerlik göstermektedirler.
- Cephe arkasında kalan mekan organizasyonları cepheler kadar düşünülmemiştir.
- Selçuklu ve Osmanlı mimari özellikleri(kubbe ve çini kullanımı) yapı cephelerinde görülmektedir.
- Yapı ana giriş cepheleri diğer cephelere göre daha çok cephe elemanına ve özene sahiptir.
- Ana giriş cephelerinde, giriş kapıları genel olarak bir portal içerisine yerleştirilmiştir.
- Ana giriş portali cephe hattı üzerinden dışarıya doğru taşınarak öne veya geriye hareket ettirilmiştir. Bu hareket çoğunlukla öne doğrudur. Geriye çekilmelerin olduğu yapılarda giriş bölümlerinde giriş saçağı oluşumları gözlenmektedir.
- Yapı ana girişlerinin bulunduğu bölümler bazı yapılarda rüzgarlık gibi dışa doğru eklenti kütle formuyla tasarlanırken, bazı yapılarda zemin katta yapılan geriye çekilme üst katta oluşturulan balkon şeklinde çıkmalar olarak kurgulanmıştır.
- Tüm yapılara belirli bir kot yüksekliğinden ulaşılmaktadır. Bu kot yüksekliği Etnografya Müzesi gibi örneklerde yapının anıtsallığı ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Aynı zamanda metrekare olarak daha büyük olan yapılarda da bu oran devam etmektedir.

- Ana giriş cepheleri incelendiği zaman, kırma çatı ile tasarlanan yapılarda geniş saçaklar görülürken, saçak olmayan ve gizli kırma çatı olarak tasarlanan yapılarda ise üçgenel alınlıklar görmekteyiz.
- Giriş saçakları kemerli sütunlar ile çerçevenmiştir.
- Ana giriş cephesinin köşe bölümleri genel olarak birer kule gibi öne doğru çıkarılmıştır.
- Köşe bölümlerde yapılan cephe hareketi aynı zamanda düşeyde de etkisini göstererek kule bölümleri ile ana giriş portali arasında çatı yüksekliği farklı oluşturmaktadır.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapıları genel olarak kırma çatı şeklinde tasarlanmıştır.
- Geniş çatı saçakları dönemin bir diğer özelliğidir.
- Kırma çatı ile tasarlanan yapılarda geniş saçaklar görülürken, gizli kırma çatı olarak tasarlanan bölümlerin ise cephe ana malzemesi olan taş ile parapet duvar şeklinde yükseltildiği görülmektedir.
- Kapı ve pencereler kemer formundaki boşluklara yerleştirilerek etraflarına aynı form ile söve hatları oluşturulmaktadır.
- Cephelerde dekoratif amaçlı sütun ve pilasterlar kullanılmaktadır.
- Katlar arasında kullanılan kat silmeleri alt katlarda daha çizgisel olarak kullanılırken üst katlarda dişli ve süslemeli olarak görülmektedir.
- Cephe malzemesi bulunulan coğrafyaya uygun olarak genelde taş kullanılmaktadır.
- Kubbelerin kullanıldığı yapılarda cephe hattı alınlık formunda sivrileşerek yükselmektedir.
- Kubbeler giriş portallerinin hizasında yerleştirilerek ana girişin düşey etkisi arttırılmak istenmiştir.

### 3. ŞANLIURFA I. ULUSAL MİMARLIK DÖNEMİ KAMU YAPILARININ MİMARİ TASARIM ÖGELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ



Şekil 3. 1. Çalışma Konusu İçerisindeki Yapıları ve Çevresini Gösteren Yerleşim Planı

Çalışma kapsamında incelenen yapıların parcel sınırları kırmızı ile belirtilirken, mavi ile gösterilen alan kentsel sit alanı olarak sınırlandırılmıştır.

### 3.1. Basmahane-Masmana (Şehit Nusret İlköğretim Okulu)

#### 3.1.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi

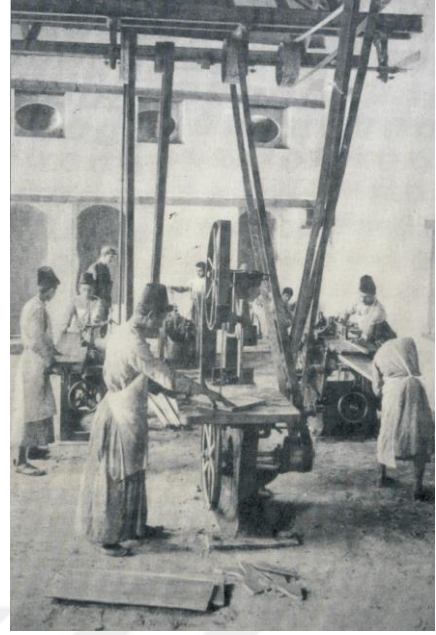
Şanlıurfa ili, Eyyübiye ilçesi, Camikebir mahallesi, 294 Ada 1 No' lu parselde yer almaktadır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 02.07.1987 tarih ve 3453 sayılı kararı ile A-62 envanter numarası "Basmahane" ismiyle, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı ve anıtsal yapı olarak tescil edilmiştir. Daha sonra Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 20.03.2014 tarih ve 1013 sayılı kararı ile taşınmazın yapı grubu I. Grup yapı olarak belirlenmiştir.(Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

Osmanlı döneminde düzgün kesme taşlardan inşa edilen yapı modern mimarinin Urfa'daki ilk örneklerinden sayılmaktadır. 1897 yılında Alman misyonerler tarafından kiralandığı ve yetimhane olarak kullanıldığı daha sonra yapı halı fabrikasına dönüştürülmüştür. Çizim atölyeleri, yün yıkama, yün eğirme, iplik boyama, iplik birleştirme ve iplik bükme gibi hali üretimi için gerekli birimler oluşturulmuştur. (Yılmaz, 2018)



Şekil 3. 2. Marangoz Atölyesinden Görünüm (Kürkçüoğlu, 2017)

Halı dokuma ve bez basma atölyesi olarak kullanıldığından halk arasında "Basmahane" adıyla anılmıştır. 1920 yılında Ermeni halkının Urfa' yı terk etmesiyle birlikte sanat evi olarak kullanılan yapı işlevini yitirip uzun süre boş kalmıştır. 1950' li yıllarda muhacir ailelerin ikametine ayrılmıştır. 1960 yıllarında ise Şehit Nusret İlkokulu olarak kullanılmaya başlanmıştır ve günümüzde de kullanımı aynı işlevde devam etmektedir. (Şurkav, 2002)



Şekil 3. 3. a) 1985 Yılına Ait Yapının Sokak Cephesinden Görünümü, b) İç Mekandan Görünüm (Kürkçüoğlu, 2017)



Şekil 3. 4. Marangoz Atölyesinden Görünüm (Kürkçüoğlu, 2017)



Şekil 3. 5. a)Kuzeydoğu Cephesi, b)Doğu Cephesi, 2009 Yılına Ait Fotoğraflar (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 6. a)Batı Cephesi Ana Giriş Portaline Bakış, b)Batı Cephesi Görünümü, 2009 Yılına Ait Fotoğraflar (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 7. a)Doğu Cephesi Görünümü, b)Batı Cephesi Görünümü, 2011 Yılına Ait Fotoğraflar (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

### 3.1.2. Plan Tipi, Cephe Özellikleri ve Analizi

12 Eylül Caddesi üzerinde 294 Ada 1 No' lu parselde konumlandırılmış olan yapı, kuzey – güney yönünde ‘I’ plan şemasına sahip olup düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Yapı üç bölümden oluşmaktadır. Yapının orta bölümü beşik tonozla, doğu bölümü çapraz tonozla, batı bölümü ise daha alt kotta olup, beşik tonoz ile örtülüdür. Batı bölümünde ara bir kat oluşturulmuştur. Böylece bina dışardan bakıldığında batı cephede üç katlı, doğu cephede iki katlı bir görünüm kazanmıştır.

Batı cephesinin orta bölümü ileriye hareket kazandırmak için giriş bölümünde bir portal oluşturulmuş ve ana giriş kapısı bu portal üzerindedir.

Çalışma kapsamında, yapının batı cephesi incelenmeye çalışılmıştır. Batı cephesi okul binasının ana giriş kapısı, ikinci giriş kapısı ve avluya çıkan merdivenin yer aldığı cephedir ve cephe tasarımı simetrik bir kurguyla ele alınmıştır. Yaklaşık cephe uzunluğu 18 metre cephe yüksekliği ise saçak altı kotu olarak 9 metredir.

Demir doğramalı ana giriş kapısı, batı cephesinin orta kısmında yer alan ve yüzeyden taşkın bir şekilde tasarlanmış olan portalin ortasına bulunmaktadır(Şekil 3.6.). Portal ana bina kütleyle aynı yükseklikte olup, binadan 3-4 metrelik mesafe ile çıkma yapmaktadır. Portal üzerindeki kemerli kapının düzgün taş örgüsü ile iki kat devam eden kemerli bir söve hattı bulunmaktadır. Bu taş örgüsü içerisindeki kilit taşı diğer taşlardan büyük tutulmuş ve üzerinde bitkisel motiflerin yer aldığı haç işareti bulunmaktadır.

Portalin köşe kenarlarında köşe bordürleri taş sıralarının kaydırmalı şekilde dizilmesiyle oluşturulmuştur ve portalin iki köşesinde de aynıdır. Bu köşe bordürleri yapının genelinde aynı şekildedir (Şekil 3.12.).

Portalde yer alan giriş kapısının üzerinde yer alan ara kat silmesi bütün cephe boyunca devam etmektedir. Ara kat silmesi iki katmanlı olup, dişli bir hattın üzerinde çizgisel bir yapı olarak oluşturulmuştur (Şekil 3.12.)

Portalde kat silmesinin üzerinde ara kat pencereleri yer almaktadır. Pencereler köşe bordürlerinin kemerli bir şekilde birleşmesiyle oluşan alanın içerisine konumlandırılmıştır. Aynı pencere düzeni ikinci katta da yer almaktadır. Dört adet taş sütunun arasında üç bölmeli ve yuvarlak kemerli olarak oluşturulan pencere boşluklarından ortada olan yandakilere göre biraz daha yüksektir. İkinci kat pencereleri ise ara kat ile aynı olup, cephe boyunca devam eden kemerli ve kademeli kat silmesi içerisine yerleştirilmiştir. Pencereler yapının genelinde olduğu gibi PVC malzemedir. Portalin kuzey ve güney yüzeylerinde kemerli ve kademeli kat silmesinin devam etmesiyle ikinci kat hizasında oluşan panonun orta kısmında yuvarlak bir madalyon bulunmaktadır. Aynı zamanda kuzey ve güney cephe yüzeyinde zemin kat hizasında sağır bir pencere nişi yer almaktadır (Şekil 3.12.).

Yapının batı cephesinde yer alan giriş portalinin iki tarafı da simetriktir. Batı cephesinin kuzey kısmı yapının sınır hattını oluşturan bahçe duvarıyla sonlanırken, güney tarafı ise üst avluya geçişi sağlayan merdivenler ile bitmektedir.

Cephenin geneline bakılınca pencere türlerinde çeşitlilik olduğu görülmektedir. Zemin kat, ara kat ve ikinci kat pencerelerinde biçim ve boyut farklılıkları mevcuttur. Zemin kat pencerelerinin kareye yakın formlarının etrafında bulunan taş söveler pencere üstünde kemer formunda birleşerek tamamlanmışlardır. Yapının zemin kat cephesine bakıldığı zaman ana girişin kuzey tarafında ve güney tarafında yedişer adet pencere yer almaktadır. Ancak bu pencerelerden kuzey tarafta olan iki adet pencere sonradan eklenen kantin bölümünün içinde kalırken güney tarafta ortadaki pencere ise yapıya girişi sağlayan ikinci bir kapı olarak dönüştürülmüştür. Zemin kat pencerelerinin demir parmaklı korkulukları mevcuttur (Şekil 3.13.).

Yapının batı cephesi ara kat nedeniyle üç katlı olarak tasarlandığı için batı cephesinin ara kat silmesinin altında bu ara kata ait pencereler yer almaktadır. Bu pencereler yuvarlak formlu olup etraflarını saran dairesel söve de cephe malzemesi olan taş malzemedir. Batı cephesinin genelinde beş adet yuvarlak ara kat penceresi bulunmaktadır (Şekil 3.12.). Cephenin ortasında yer alan kat silmesinin üzerinde ikinci kat pencereleri yer almaktadır. Bu katın pencereleri bir taş sütun ile iki bölmeli pencere boşluğu oluşturulup, tek bir söve hattı içerisine alınıp her bir pencere boşluğunun üzerinde dönen ve böylelikle çift kemerli düzene sahip olacak şekilde tasarlanmıştır.

BASMAHANE (ŞEHİT NUSRET İLKÖĞRETİM OKULU)	Tasarım İlkeleri					
	Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık	Simetri	Saydamlık
	X	X	X	X	X	X
I.Dönem Ulusal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri						
Cephenin Ön Planda Olması	Detaylı Cephe	Sütun/Sütunce	Detaylı Pencere Söveleri	Simetri	Çini Süsleme	
X	X	X	X	X		

Şekil 3. 8. Basmahane Tasarım Değerlendirme Tablosu

Pencere altlarında da dönen söve hattı cephe üzerinde her bir pencereye ait bölümler tasarlanmıştır. Pencerelerin etrafında yer alan söve cephe üzerindeki pencereler arası devam ederek cephede çizgisel bir pano hattı oluşturmuştur. Pencerelerin altlarında oluşturulan bu panoların içerisinde üçer adet dairesel taş yerleştirilmiştir. Cephe üzerinde bu tip pencerelerden altı adet bulunurken, bu pencere tipinin bir pencere

boşluğu şeklinde tasarlanmış olan pencere tipi de cephenin en kuzey ve en güney uçlarına yerleştirilerek cephede toplam sekiz adet pencere boşluğu oluşturulmuştur.

Cephedeki diğer kat silmesi ikinci kat pencerelerinin üzerinde pencere sövelerinin etrafında kemerli bir şekilde olup, pencere aralarında çizgisel olarak devam etmektedir.

Yapıda kat silmeleriyle beraber cepheden yaklaşık yarım metre kadar çıkma yapan saçak cephenin yataylık etkisini arttıran dekoratif elemanlardır. Yapının üzeri kiremit kaplamalı kırma çatı ile örtülmüştür.

Yapılan tespitler, arazi çalışması ve fotoğraflamalar sonucunda, yapının fotogrametrik görüntüsü elde edilerek çalışma kapsamında kalan batı cephesi dijitalleştirilerek cephe çizimleri oluşturulmuştur. Elde edilen çizimlerle birlikte yapının tasarım öğeleri açısından irdelenmiştir. Cephedeki kapı, pencere ve diğer boşluklar çizimler üzerinden hesaplamalar yapılarak doluluk boşluk oranları hesaplanmış, dönemin cephe özelliklerini yansıtan yapı elemanlarının tespiti sağlanmıştır.



Şekil 3. 9. Basmahane Okulu Konumu (Url-43)



Şekil 3. 10. Basmahane Kuzey ve Doğu Cephesi Görünümü (2020)



Şekil 3. 11. Basmahane Doğu Cephesi Görünümü (2020)



Şekil 3. 12. Basmahane Batı Cephesi Görünümü (2020)



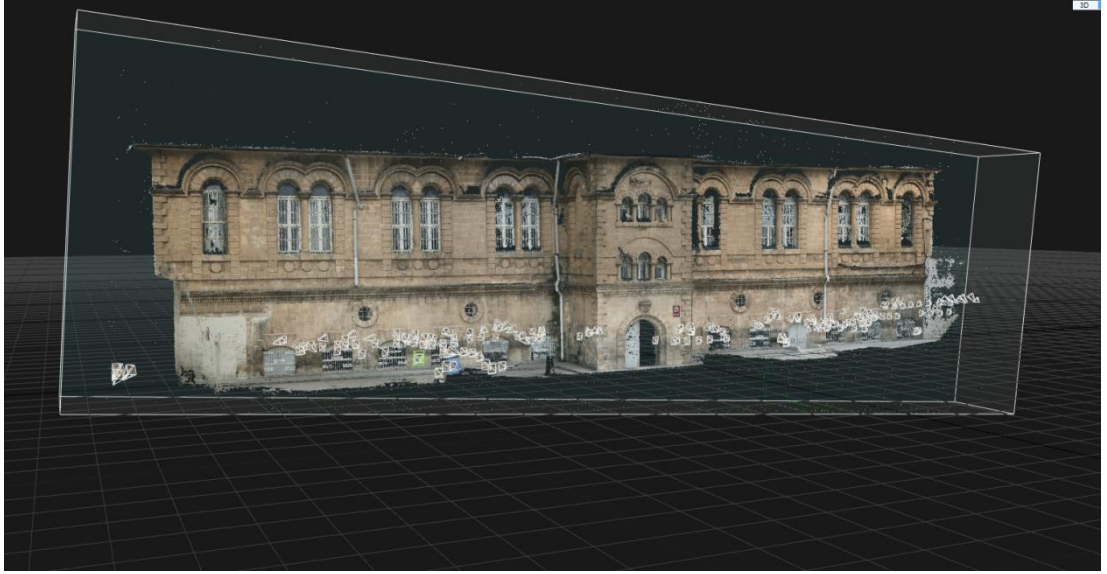
Şekil 3. 13. a) Batı Cephesi Kuzey Bölümüne Bakış, b) Batı Cephesi Ana Portal Görünümü (2020)



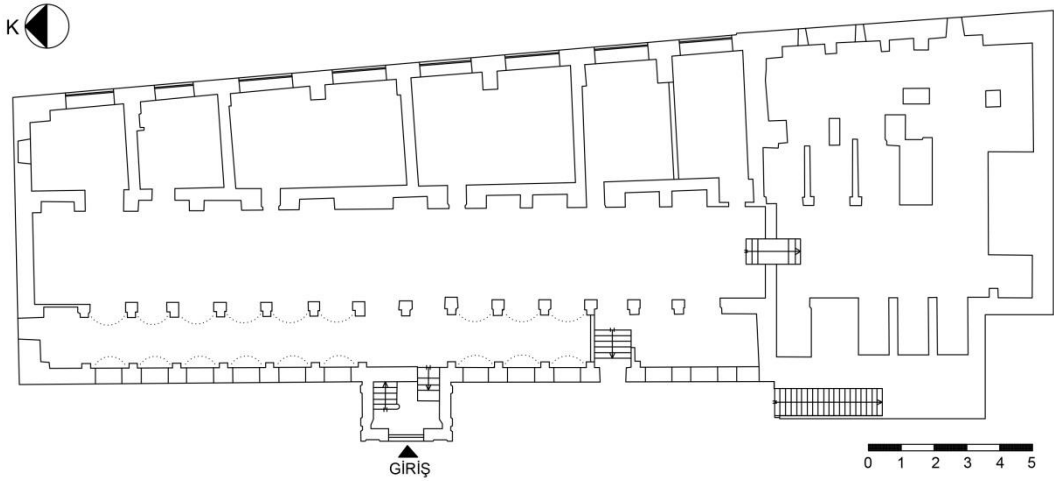
Şekil 3. 14. a) Batı Cephesi 1. Kat Tek Bölümlü Pencereye Bakış, b) Batı Cephesi 1. Kat Çift Bölümlü Pencereye Bakış (2020)



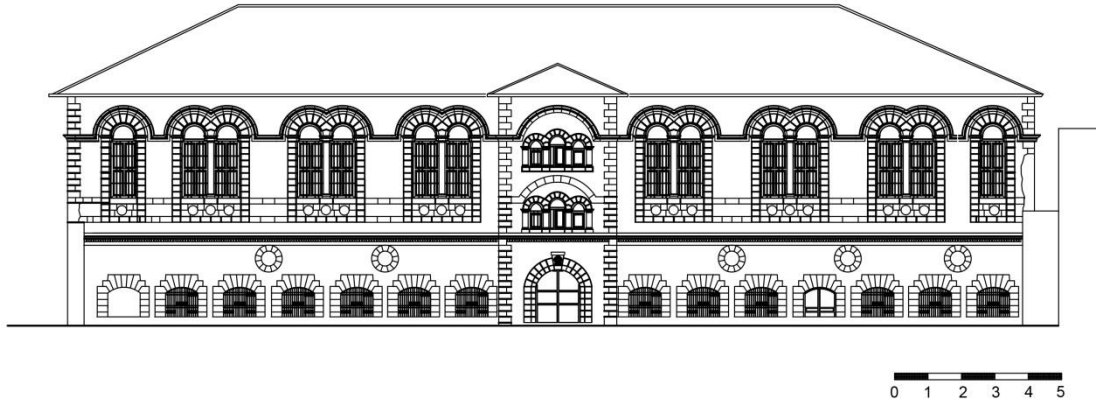
Şekil 3. 15. a) Batı Cephesi Ana Portal Pencerelerine Bakış, b) Batı Cephesi Ana Portal Giriş Kapısına Bakış (2020)




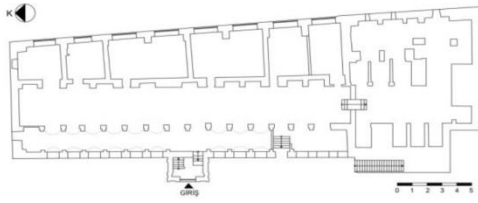
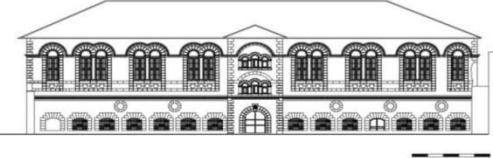

Şekil 3. 16. Basmahane Batı Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.).



Şekil 3. 17. Basmahane Zemin Kat Planı (Yılmaz, 2018'den Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).



Şekil 3. 18. Basmahane Batı Cephesi

YAPI KİMLİĞİ		YAPI KONUMU		PLAN ŞEMASI						
Yapı Adı :				 <p style="text-align: right;">Zemin Kat Planı</p>						
Basmahane(Şehit Nusret İlköğretim Okulu)										
İl : Şanlıurfa										
İlçe : Eyyübiye										
Mahalle : Camikebir										
Ada : 294		YAPI CEPHE ÇİZİMİ		YAPI FOTOĞRAFI						
Parsel : 1		 <p style="text-align: center;">Batı Cephesi</p>		 <p style="text-align: center;">Batı Cephesine Bakış</p>						
Yapım Yılı : 1903										
ANALİZ						DEĞERLENDİRME		AÇIKLAMA		
CEPHE ANALİZİ	KENTSEL ÖLÇEK					Konum	Kentsel Sit İçerisinde	Kentsel Sit Dışında	KONUM	Yapı, cadde üzerinde merkezi bir konumda yer almaktadır.
						Yapı-Çevre İlişkisi	Bitişik Nizam	Ayrık Nizam	ŞEKİL-ZEMİN İLİŞKİSİ	Yapı, çevresindeki yapılar ile araziye uygun bir şekilde sokak silüetini oluşturmaktadır.
		Yakın Çevresindeki Yapı Yükseklikleri(h)	Yükseklik h<10 mt	Yükseklik h>10 mt	YÜKSEKLİK	Yapı, çevresindeki ve yakınındaki yapılar ile uyumlu oranda yüksekliktedir.				
		Bahçe	Ön Bahçe	Arka Bahçe	UYGUNLUK	Cephede biçimsel ve oransal uygunluk mevcuttur. Sokak dokusu içinde diğer yapılar ile bağlamsal uygunluğu bulunmaktadır.				
		Mevcut Kullanım Durumu	Kamu	Özel	ZİTLİK	Ara kat için tasarlanan yuvarlak pencereler yapıda zıtlık oluşturacak bir öge etkisi yaratmaktadır.				
	KÜTLESEL ÖLÇEK	Yapı Ana Girişi	Saçak var	Saçak Yok	ORAN-ÖLÇEK	Yapıda görsel hiyerarşi oluşturan bir odak noktası olan ana giriş kapısının yer aldığı portaldır. Ara kat yüksekliği diğer katlara oranla daha azdır. Zemin kat, ara kat ve birinci katta farklı tip pencere modülleri kullanılmıştır.				
		Plan Tipi	I Plan Tipi		EGEMENLİK	Cephede birinci kat pencereleri başta olmak üzere ana giriş kapısının yer aldığı portal egemendir.				
		Çatı Tipi	Kırma Çatı		BİÇİM	Yapı doğu cephede üç kat, batı cephede iki kat görünümündedir ve kırma çatıya sahiptir.				
		Yapı Yerleşim Doğrultusu	Kuzey - Güney	Doğu - Batı	KÜTLE HAREKETİ	Yapı I plan tipinde olup ana giriş bölümü öne alınarak giriş portali oluşturulmuştur. Böylelikle cephede hareketlilik oluşturularak estetik bir görünüm kazandırılmıştır.				
	YÜZEY ÖLÇEĞİ	Cephe Yüzevi Saydamlık Oranı	%50' den az	%50' den çok	SAYDAMLIK	Yapıda cephe üzerindeki pencerelerde kullanılan cam malzeme ile saydamlık sağlanmaktadır				
		Cephe Pencere Konumu	Alçak Denizlik	Yüksek Denizlik	BİRLİK	Cephede pencere modüllerinin düzeni her kat kendi arasında birlik oluşturmaktadır. Yapı genelinde üslup birliğine ters düşecek bir öge bulunmamaktadır.				
		Cephe Süsleme	Var	Yok	SİMETRİ -DENGE	Yapının ana kütesinde, giriş portalinin merkezi konuma yerleştirilmesi, cephede ki katlarda ve katlar arası hizalarda pencere modüllerinde simetri etkisi görünmektedir.				

Tablo 3. 1. Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).

YAPILADI												
Basmane (Sahit Nispeti Ilkogretim Okulu)												
YAPINO	1	MEVCUT				MEVCUT DEĞİL						
		MEVCUT	MEVCUT DEĞİL	MEVCUT	MEVCUT DEĞİL	DEĞERLENDİRME						
		DEĞERLENDİRME				DEĞERLENDİRME						
		FORMU	MALZEMESİ	BESİK					KAT			
		1. SAÇAK ÖRTÜSÜ	1. SAÇAK ÖRTÜSÜ	TONOZ DİĞER METAL					BODRUM KAT	ZEMİN KAT	1. KAT	2. KAT
GİRİŞ SAÇAĞI			✓						X-1 X-1			
		2. SAÇAK KONSTRÜKSİYONU	2. SAÇAK KONSTRÜKSİYONU	AHŞAP DİĞER PAYANDA DİĞER					AHŞAP METAL DİĞER			
		1. FORM	1. FORM	TURU					MALZEME			
		2. KAPLAMA MALZEMESİ	2. KAPLAMA MALZEMESİ	DİĞER								
		3. PARAPET TURU	3. PARAPET TURU	DİĞER								
		4. BACA TİPİ	4. BACA TİPİ	TAŞ METAL KLASİK BALİTİK								
ÜSTYAPI			✓									
		1. KORNİŞ	1. KORNİŞ	KİRİMLİ DİĞER								
		2. KORNİŞ	2. KORNİŞ	TAŞ METAL KLASİK BALİTİK								
		3. PLASTER - SÜTÜN	3. PLASTER - SÜTÜN	SOL ORTA SAĞ KÖSE TEKİLİ								
		4. PENCERE - KAPLI ELEMENLARI	4. PENCERE - KAPLI ELEMENLARI	İKİLİ - ÜÇLÜ CEPHE BOYU PAYANDA								
		5. PANO	5. PANO	AHŞAP PAYANDA METAL PAYANDA AHŞAP DİKME- SÜTÜN								
		6. ALINLIK	6. ALINLIK	DİKME- SÜTÜN								
		7. SEMBOLİK ELEMEN	7. SEMBOLİK ELEMEN	TAŞ DİKME- SÜTÜN								

Tablo 3. 2. Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).

### 3.2.Köy Yatı Mektebi (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Binası)

#### 3.2.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi

Şanlıurfa ili, Haliliye İlçesi, Kamberiye Mahallesi, 141 Ada 53 No' lu parselde yer almaktadır. Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu' nun 02.07.1987 tarih ve 3453 sayılı kararı ile A-64 envanter numarası 'Eski Hükümet Konağı (Jandarma Binası)' ismiyle, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı ve anıtsal yapı olarak tescil edilmiştir. Daha sonra Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu' nun 23.05.2012 tarih ve 268 sayılı kararı ile taşınmazın yapı grubu I. Grup yapı olarak belirlenmiştir. (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

İnşa tarihi net olarak bilinmemektedir. 1927 tarihinde çekilmiş olan ve yapıyı yarım bir şekilde gösteren fotoğrafta şunlar yazılıdır: “*Na tamam kalmış iken Mutasarrıf Münir Beg Efendi'nin himmet-i meşkureleri ile ikmal-i inşaatına mübaşşarat ve sene-i tedrisiye bidayetine kadar Sanayi Mektebi'nin nakli mukarrar bulunan binanın cepheden görünüşü*”(Şekil 5.20.). Buradan yapının inşaatına 1927 yılından önce başlanıldığı, uzun yıllar yarım kaldığı ve 1930'lu yıllarda Mutasarrıf Münir Bey tarafından tamamlandığı anlaşılmaktadır.

Sanayi Mektebi'nin nakledilmesi düşünülen yapı, daha sonra “Köy Yatı Mektebi” olarak kullanılmıştır. Mimari üslup ve özelliklerine dayanarak 1903 tarihinde inşa edilen Yusuf Ziya Efendi Konağı (Eski Osmanlı Bankası) konağı ile aynı tarihte inşaatına başlanıldığı tahmin edilmektedir (Engin, 2018).



Şekil 3. 19. 1927 Yılı, Yangın Sonrasına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 20. 1950' li Yıllarda Hükümet Konağı Görünümü (Kürkçüoğlu, 2017)

Osmanlı Döneminde, Vali Ali Haydar Bey tarafından 1916-1917 yıllarında yaptırılan yapı, 1920'lerde Sanayi Mektebi olarak, 1927 yılında geçirdiği yangın sonrası onarımı yapıldıktan sonra ise Köy Yatı Mektebi olarak kullanılmaya devam edilmiştir. Daha sonra Köy Yatı Mektebi tamir edildikten sonra Hükümet Konağı olarak kullanılması uygun görülmüştür. 1940 – 1950'li yıllarda Hükümet Konağı olarak kullanılan yapı, sonrasında Jandarma Bölük Komutanlığı ve İl Özel İdaresi olarak kullanılmıştır.

1958 yılında yapılan yol çalışmaları nedeniyle ön cephesi yıkılıp yeniden yapılmıştır. Yapı 1993 yılında Şanlıurfa Valiliğince restore edilmiştir. Büyükşehir Belediyesi olan illerde İl Özel İdarelerinin kapatılmasıyla 2005 yılında tekrar bir onarım göerek günümüzde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü olarak kullanılmaya başlanılmıştır (Şurkav, 2002).



Şekil 3. 21. a) Köy Yatı Mektebi Binası Batı Cephesine Bakış, b) Güney Cephesine Bakış, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 22. a) Köy Yatı Mektebi Binası Batı Cephesine Bakış, b) Batı Cephesinin Güney Bölümüne Bakış, 2011 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

### 3.2.2. Plan Tipi, Cephe Özellikleri ve Analizi

Atatürk Bulvarı üzerinde 141 ada 53 parselde konumlandırılmış olan yapı, ‘U’ plan şemasına sahip olup düzgün kesme bazalt ve yonutaşı kullanılarak inşa edilmiştir. Zemin kat ve birinci kat ile iki katlı olan yapının arka tarafında geniş bir avlu, bahçe ve ek binaları bulunmaktadır. Alt kattaki odalar çapraz tonozlarla örtülü olup, üst kattaki odalar kiremit çatılıdır. Yapının avlu girişinin dışında, iç mekanlara ulaşımı sağlayan ve caddeden olan ana girişi bulunmaktadır.



Şekil 3. 23. a) Köy Yatı Mektebi Binası Konumu, (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi), b) Yapının Konumu (Url-44)



Şekil 3. 24. Köy Yatı Mektebi Binası Batı Cephesi Görünümü (2020)



Şekil 3. 25. Köy Yatı Mektebi Binası Batı Cephesi Ana Giriş Bölümüne Bakış 2020  
Çalışmada yapının ana caddeye (Atatürk Bulvarı) bakan kuzeybatı cephesi ele alınmıştır. Kuzeybatı cephesi yapının ana girişini yükselen bir merdiven kotuyla bu ana giriş kapısına ulaştığımız cephedir. Cephe tasarımı simetrik bir kurguyla ele alınmıştır (Şekil 3.25.).

Cephedeki bütün pencerelerin alınlıklarında yüksek kabartma tekniğinde hayat ağacı ve istiridye motifleri işlenmiştir. Yapının batı cephesinde kuzey-güney yönünde yükselen merdivenin korkuluğu dairelerden oluşan şebekeli oyma bir korkulukla süslenmiştir.

Kuzeybatı cephe üzerinde yer alan kuzey ve güney yöndeki bloklar ortada kalan ve ana giriş kapısının yer aldığı bloğa göre cepheden öne doğru taşmış vaziyette yer almaktadır. Aynı zamanda kuzey ve güney bloklar orta bloğa göre daha alçakta tasarlanmış olup çatı seviyeleri de orta bloğa göre daha alt kotta bulunmaktadır. Kuzey ve güney bloklar birebir aynı tasarlanmıştır ve cephe tasarımları simetrik bir kurguyla ele alınmıştır (Şekil 3.33.).

Cephede öne doğru taşma sağlanarak simetrik bir denge oluşturan kolların hizasına çekilmiş bir merdiven kurgusu dikkat çekmektedir. Bu merdiven ile ulaşımın sağlandığı ana kapı cephe üzerinde merkezi bir şekilde konumlandırılmıştır. Çift yönlü olarak yükselen merdiven hem güney hem de kuzey yönünden ana giriş kapısına ulaştırır. Güneybatı ve kuzeydoğu olarak on birer merdiven basamağıyla yaklaşık 1.20 kotuyla yapıya bu cepheden giriş sağlanmaktadır. Merdivenler kesme taş malzeme ile inşa edilmiş olup merdiven altında 4 adet tam sütun ile 5 bölme

şeklinde tasarlanan pencereler yer almaktadır, en kuzeydoğu ve en güneybatı merdiven altı pencereleri yarım sütun ile bitirilmiştir. Bu merdiven altı pencere düzeninin demir parmaklıklı korkulukları mevcuttur.

Yapının eski fotoğrafları incelendiği zaman şuan yapı önündeki yol kotunun yükseltilmesi nedeniyle yapının giriş cephesinin altta kaldığı görülmektedir (Şekil 3.20.). Günümüzde merdiven altındaki pencerelerin aslında giriş sütunlu ve bölmeli giriş olarak tasarlandığı görülmektedir. Aynı zamandan eski fotoğraflar incelendiğinde bu bölümde sütunlarla bölünen pencerelerin dışında da merdivenin kuzey ve güney yönünde birer adet pencerenin olduğu ancak günümüzde kapatıldığı fark edilmektedir (Şekil 3.20.).

Yapının ana giriş kapısına ulaşımının sağlandığı merdivenin korkulukları taş merdiven basamakları ve taş küpeşte arasında taş malzemeden içerisinde boşluklar bulunan dairesel bir forma sahip olan korkuluk ana hattı eğrisel taş malzemeye sahip elemanlarla birleşiminden oluşmaktadır. Aynı zamanda korkuluk altlarından yapının dışına taşan damla formunda silme taş oyma elemanlar sahanlık boyunca devam etmektedir. Merdivenin taş malzemeli çizgisel formlu küpeştesi bulunmaktadır (Şekil 3.28.).

Merdiven sahanlığından ulaşımın sağlandığı ana giriş kapısı, iki yanında cephe üzerinde cephe ile bir bütün ve gömme şeklinde dört dişli olarak tasarlanan pilastrlar arasında bulunmaktadır. Cepheden taşkın olan bu pilastrlar sekizgen formlu kaidelerin üzerine oturmaktadır. Kaideler ile pilastr gövdeleri arasında iç içe kademeli silmelerden oluşan bezeme kuşağı bulunmaktadır. Pilastrlar gövdesi dişli çatı altı kat silmesine kadar devam edip kat silmesi pilastr hizasında öne doğru taşkın bir şekilde sütun başlığı formunu oluşturmaktadır. Bu pilastrların içine konumlanan dikdörtgen ana giriş kapısının iki yanında tekrardan çift kademeli pilastr gövdeleri yer almaktadır. Bu pilastr başlıkları bitkisel motiflerden oluşurken dışta kalan pilastr kapı üzerinde yer alan yarım daire formundaki pencerenin yer aldığı dairesel kemeri oluştururken diğer pilastr da bu kemer hattının ikinci bölümünü birleştirmektedir. Kapı üzeri penceresi ahşap kapı üzerinde yer alan lentodan sonra başlayıp yarım daire formunu düzgün altı üçgen dilime bölümlenmesiyle oluşmuştur. Pencerenin içine oturduğu kemer formunun dışta çizgisel olarak devam ederken içte kalan kısmı dişli olarak yapılmıştır. Kemer kilit taşının yüzeyi bitkisel bezemelidir (Şekil 3.29.).

Ana giriş kapısının iki yanında üçer adet, yapının öne doğru uzatılmış olan kollarında da üçer adet olmak üzere aynı cephe düzeni içerisinde toplam 12 adet zemin kat penceresi yer almaktadır. Genel cephe düzeni içerisinde ana giriş kapısı cephe merkezi olarak kabul edildiğinde simetrik bir pencere düzeni mevcuttur. Bu pencereler incelendiği zaman dikdörtgen forma sahip oldukları görülmektedir. Zemin kat pencerelerinin iki yanında yer alan pilastrlar pencerelere sınırlayıcı bir çerçeve oluşturmuştur. Bu pilastrlar bodrum kat ve zemin katı ayıran kat silmesine kadar uzanmaktadır. Pilastrların düz gövdeleri üç katmanlı ve yukarı doğru büyüyen bir boyunluk üzerinden bezemeli sütun başlıklarıyla birleşmişlerdir. Pencerenin lentosunda dörtgen form içerisinde bitkisel motifler işlenmiştir. Lento üzerinde yer alan üçgensel formlu pencere alınlığı cephe düzeni içerisinde pencerelerde ki dikey etkiyi attırmıştır. Pilastrların kademeli başlıklarına oturan eğrisel çizgilerle oluşturulan üçgen alan içerisinde kabartmalı bitkisel motifler yer almaktadır. Alınlığın tepe noktasında yer alan yarım dairesel formlu akroter katmanlı olarak tasarlanan dentillerin üzerine konumlandırılmıştır. Pencereler ahşap malzemeye sahip olup, lokmalı demir korkulukları mevcuttur. Zemin kat pencereleri yapının yatay yönde olan etkisini dikey yönde dengelemeye çalışmaktadır (Şekil 3.30.).

Bodrum kat pencereleri, merdivenin sağında ve solunda olmak üzere ikişer adet olarak bulunmaktadır. Bodrum ve zemin kat ayrımını yapan cephe üzerinde çizgisel bordür şeklinde devam eden taş kat silmesinin alt kısmında kalan bodrum kat pencereleri zemin kat pencerelerine göre boyut olarak daha küçüktür. Yapının eski fotoğraflarını incelendiğinde yol kotunun yükselmesinden kaynaklı olarak dikdörtgen formlu olan pencereler mevcut durumda kare formlu olarak görülmektedir (Şekil 3.20.). Bodrum kat pencereleri zemin kat pencereleri gibi pilastr bir çerçeve hattına sahip değildir. Cephede ki taş dizilim kurgusu normalde yatay olarak kullanılırken bodrum kat pencerelerinin etrafında kısmi olarak dikey taş örgüsü olarak kullanılmıştır. Bu pencerelerin taş lentolarının üzerinde pencere genişliği hizasında başlayan ve dışa doğru dairesel formlu bir kemer bulunmaktadır. Bu kemerin kilit taşı cepheden öne doğru taşkın olup üzeri bezemelidir (Şekil 3.30.).

Cephe üzerinde iki adet kat silmesi bulunmaktadır. Bunlardan biri bodrum ve zemin kat ayrımının olduğu bölgede olan kat silmesidir. Taş malzemeyle imal edilmiş olan kat silmesi cephe hattı boyunca devam etmektedir. Cephe hattı boyunca sadece

merdiven bölümünde kesintiye uğrayan kat silmesi boyut olarak bir adet kesme taşın cephe düzeni içerisinde öne doğru çıkartılıp alt ve üst bölümlerinin açılı olarak pahlanmış şekildedir. Diğer kat silmesi ise sadece ana giriş bölümünün yer aldığı cephe hattında çatı saçağının altında yer almaktadır. Yaklaşık iki adet taş sırası büyüklüğünde olan silme üstte çizgisel bir hat altında dişli olarak tasarlanmıştır. Bu çatı silmesi dişleri ana giriş kapısını içerisine alan pilastrların olduğu bölümde pilastrlara sütun başlığı vaziyeti görüp cepheden taşkın olarak yapılmıştır (Şekil 3.31.).

Kuzeybatı cephe üzerinde yer alan kuzey ve güney bloklar ortada kalan ve ana giriş kapısının yer aldığı bloğa göre cepheden öne doğru taşkın vaziyette yer almaktadır. Aynı zamanda kuzey ve güney bloklar orta bloğa göre daha alçakta tasarlanmış olup çatı seviyeleri de orta bloğa göre daha alt kotta bulunmaktadır (Şekil 3.35.).

Kuzey ve güney yapı bloklarının ana giriş kapısının yer aldığı orta bloğa göre daha önce tasarlanmasıyla birlikte bu blokların kat silmesinin altında kalan kuzey ve güney bina köşelerinde köşe bordürleri yer almaktadır. Cephe düzeninde yer alan taş dizilimi birer taş ara öne doğru çıkarılması ile hareket kazanmıştır. Kat silmesinin üst tarafında sütun ayağı ve sütun başlığının birleştirilmiş formuyla devam eden ve cephede yükselen köşe bordür hattı bulunmaktadır. Taş dizilim sırasına uyumlu olarak üst üste dikdörtgen formlu ve öne taşkın gömme köşe bordür düzeni mevcuttur. Bu bordürler cephe algısında zemin kat pencereleri ile birlikte dikey bir algı oluşturmaktadırlar. Zemin kat pencerelerinin alt kot hizalarında yer alan taşlar üzeri bezemelidir. Bu bordür hatları aynı zamanda kuzey batı cephenin kuzey ve güney bloklarının kuzey ve güney cephelerinde de devam edip bina köşelerini çevrelemiştir (Şekil 3.30.).



Şekil 3. 26. Köy Yatı Mektebi Binası Kuzeybatı Cephe Görünümü (2020)



Şekil 3. 27. Ana Giriş Merdivenlerine Bakış (2020)



Şekil 3. 28. a)Kuzeybatı Cephesi Merdiveninin Kuzey Bölümüne Bakış, b)Kuzeybatı Cephesinde Yer Alan Köşe Bord rlere Bakış (2020)



Şekil 3. 29. Kuzeybatı Cephesi Zemin Kat Pencelerine Bakış (2020)



Şekil 3. 30. Kuzeybatı Cephesine Kuzeyden Bakış (2020)

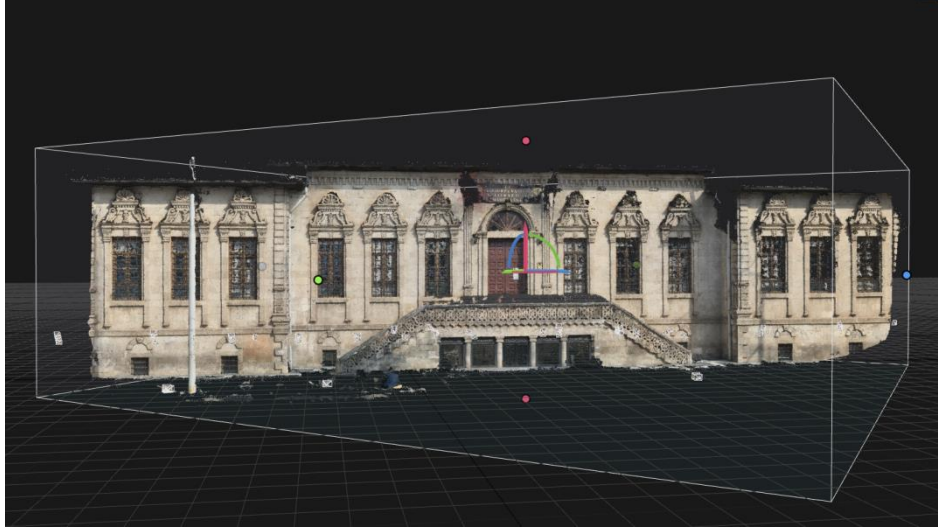


Şekil 3. 31. Kuzeybatı Cephesi Ana Giriş (2020)

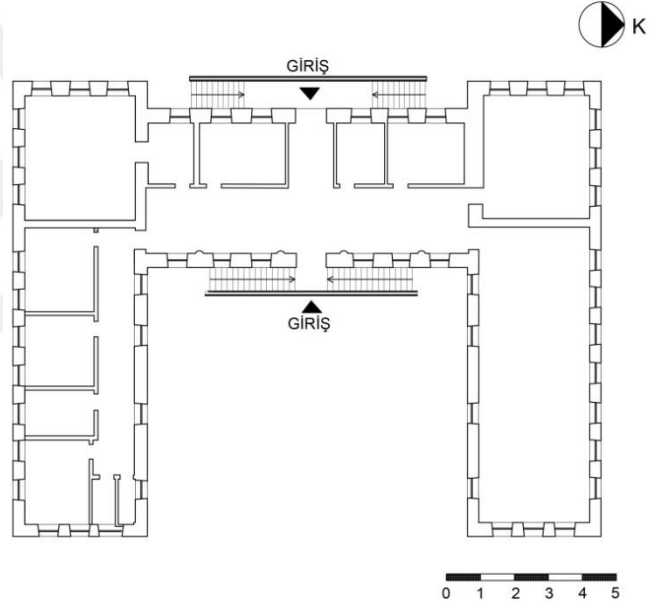
KÖY YATI MEKTEBİ (İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ BİNASI)	Tasarım İlkeleri					
	Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık	Simetri	Saydamlık
	X	X	X	X	X	X
I.Dönem Ulusal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri						
Cephenin Ön Planda Olması	Detaylı Cephe	Sütun/sütunce	Detaylı Pencere Söveleri	Simetri	Çini Süsleme	
X	X	X	X	X		

Şekil 3. 32. Köy Yatı Mektebi Tasarım Değerlendirme Tablosu

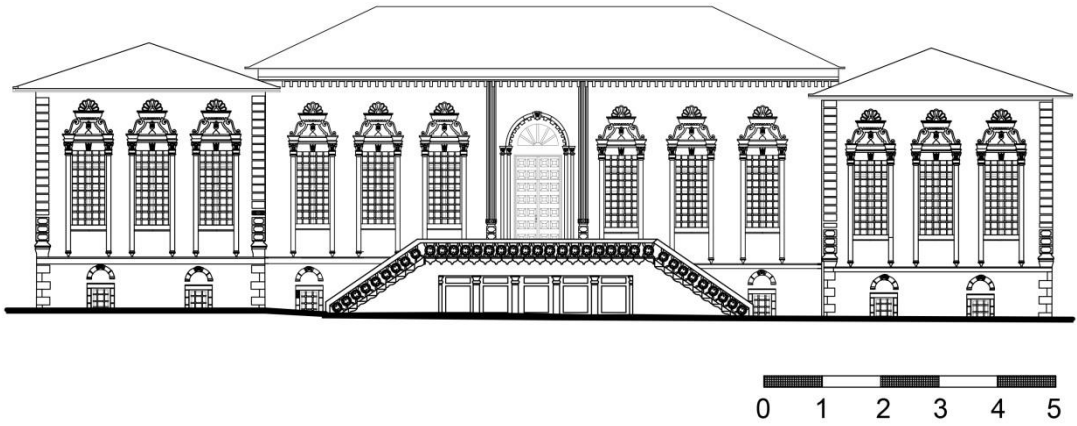
Yapılan tespitler, arazi çalışması ve fotoğraflamalar sonucunda, yapının fotogrametrik görüntüsü elde edilerek çalışma kapsamında kalan batı cephesi dijitalleştirilerek cephe çizimleri oluşturulmuştur. Elde edilen çizimlerle birlikte yapının tasarım öğeleri açısından irdelenmiştir. Cephedeki kapı, pencere ve diğer boşluklar çizimler üzerinden hesaplamalar yapılarak doluluk boşluk oranları hesaplanmış, dönemin cephe özelliklerini yansıtan yapı elemanlarının tespiti sağlanmıştır.




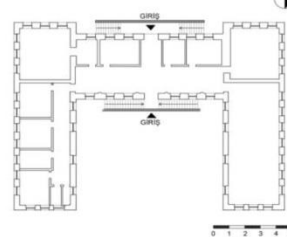
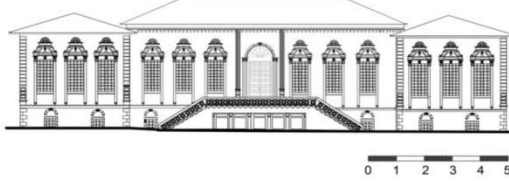

Şekil 3. 33. Köy Yatı Mektebi Binası Kuzeybatı Cephесinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.).



Şekil 3. 34. Köy Yatı Mektebi Binası Zemin Kat Planı (Bakırcı, Arşivinden Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Üretilmiştir.).



Şekil 3. 35. Köy Yatı Mektebi Binası Kuzeybatı Cephesi Planı

YAPI KİMLİĞİ		YAPI KONUMU		PLAN ŞEMASI		
Yapı Adı : Köy Yatı Mektebi (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Binası)				 Zemin Kat Planı		
İl : Şanlıurfa						
İlçe : Haliliye						
Mahalle : Bamyasuyu						
Ada : 141						
Parsel : 53						
Yapım Yılı : 1903-1927		YAPI CEPHE ÇİZİMİ		YAPI FOTOĞRAFI		
 Kuzeybatı Cephesi		 Kuzeybatı Cephesine Bakış				
				0 1 2 3 4 5		
ANALİZ		DEĞERLENDİRME		AÇIKLAMA		
CEPHE ANALİZİ	KENTSEL ÖLÇEK	Konum	Kentsel Sit İçerisinde	Kentsel Sit Dışında	KONUM	Yapı, caddede üzerinde merkezi bir konumda yer almaktadır.
		Yapı-Çevre İlişkisi	Bitişik Nizam	Ayrık Nizam	ŞEKİL-ZEMİN İLİŞKİSİ	Yapı, çevresindeki yapılar ile araziye uygun bir şekilde sokak silüetini oluşturmaktadır.
		Yakın Çevresindeki Yapı Yükseklikleri(h)	Yükseklik h<10 mt	Yükseklik h>10 mt	YÜKSEKLİK	Yapı, çevresindeki yapılar ile uyumlu oranda yüksekliktedir.
		Bahçe	Ön Bahçe	Arka Bahçe	UYGUNLUK	Cephede biçimsel ve oransal uygunluk mevcuttur. Sokak dokusu içinde diğer yapılar ile bağlamsal uygunluğu bulunmamaktadır.
		Mevcut Kullanım Durumu	Kamu	Özel	ZİTLİK	Yapıda zıtlık oluşturacak bir öge bulunmamaktadır.
	KÜTLESEL ÖLÇEK	Yapı Ana Girişi	Saçak var	Saçak Yok	ORAN-ÖLÇEK	Yapıda görsel hiyerarşi oluşturan bir odak noktası olan giriş kapısı ve merdivendir. Bodrum kat yüksekliği üst katlara oranla daha azdır. Bodrum kat hariç tek tip pencere modülü kullanılmıştır.
		Plan Tipi	U Plan Tipi		EGEMENLİK	Cephede pencereler başta olmak üzere ana giriş kapısı, merdiven ve pencere düzeni egemendir.
		Çatı Tipi	Kırma Çatı		BİÇİM	Yapı iki kattan oluşmuştur ve kırma çatıya sahiptir.
		Yapı Yerleşim Doğrultusu	Kuzey - Güney	Doğu - Batı	KÜTLE HAREKETİ	Yapı U plan tipinde ki kolları ön cephede daha öne alınarak cephede hareketlilik oluşturularak estetik bir görünüm kazandırılmıştır.
	YÜZEY ÖLÇEĞİ	Cephe Yüzeyi Saydamlık Oranı	%50' den az	%50' den çok	SAYDAMLIK	Yapıda pencerelerde kullanılan cam malzeme ile saydamlık sağlanmaktadır
		Cephe Pencere Konumu	Alçak Denizlik	Yüksek Denizlik	BİRLİK	Cephede pencere modüllerinin düzeni birlik oluşturmaktadır. Yapı genelinde üslup birliğine ters düşecek bir öge bulunmamaktadır.
		Cephe Süsleme	Var	Yok	SİMETRİ -DENGE	Yapının ana kütlelerinde ve pencere modüllerinde simetri etkisi görülmektedir.

Tablo 3. 3. Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).

YAPINO		YAPILADI													
2		Köy Yatı Mektebi (İl Kılıcı ve Turzina Müdürlüğü Binası)													
MEVCUT	MEVCUT DEĞİL	DEĞERLENDİRME					MEVCUT	MEVCUT DEĞİL	DEĞERLENDİRME						
		FORMU	BESİK	TONOZ	DİĞER	METAL			BODRUM KAT	ZEMİN KAT	1. KAT	2. KAT			
GİRİŞ SAÇAĞI	✓	1. SAÇAK ORTUSU	FORMU						X-1						
			MALZEMESİ							X-1					
ÜST YAPI	✓	1. FORM	TURU						FORM						
			MALZEMESİ							AHŞAP					
			DUZ							METAL					
			BESİK ÇATI							DİĞER					
ÇIKMA	✓	3. KONSOL ELEMANI	KIRMA ÇATI												
			DİĞER												
			KİRİMIT												
			DİĞER												
GİRİŞ SAÇAĞI	✓	1. SAÇAK ORTUSU	TAŞ												
			METAL												
			KLASHK												
			BALTIK												
			SOL												
			ORTA												
			SAG												
			KOŞE												
			TEKLI												
			İKİLİ - ÜÇLÜ												
ÜST YAPI	✓	2. DÜZENİ	CEPHE BOYU												
			PAYANDA												
			AHŞAP PAYANDA												
			METAL PAYANDA												
			TAŞ												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			TAŞ DİRME- SÜTUN												
GİRİŞ SAÇAĞI	✓	2. SAÇAK KONSOLU	TAŞ												
			METAL												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
GİRİŞ SAÇAĞI	✓	3. SAÇAK KONSOLU	TAŞ												
			METAL												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
GİRİŞ SAÇAĞI	✓	4. SAÇAK KONSOLU	TAŞ												
			METAL												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
GİRİŞ SAÇAĞI	✓	5. SAÇAK KONSOLU	TAŞ												
			METAL												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
GİRİŞ SAÇAĞI	✓	6. SAÇAK KONSOLU	TAŞ												
			METAL												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
GİRİŞ SAÇAĞI	✓	7. SAÇAK KONSOLU	TAŞ												
			METAL												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												
			DİRME- SÜTUN												
			AHŞAP DİRME- SÜTUN												

Tablo 3. 4. Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).

### 3.3.Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu)

#### 3.3.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi

Şanlıurfa ili, Eyyübiye ilçesi, Kurtuluş mahallesi, 264 Ada 18 No' lu parselde, Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Sit Alanı sınırları içerisinde yer almaktadır. Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Yüksek Kurulu' nun 14.05.1982 tarih ve 3555 sayılı kararı ile 93 envanter numarası "11 Nisan Kurtuluş İlkokulu (Kız Numune Mektebi)" ismiyle, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı ve anıtsal yapı olarak tescil edilmiştir. Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 02.07.1987 tarih ve 3453 sayılı kararı ile tescilinin devamı kararı alınmıştır. Daha sonra Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu' nun 20.08.2015 tarih ve 1719 sayılı kararı ile taşınmazın yapı grubu I. Grup yapı olarak belirlenmiştir. (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

İnşa tarihi bilinmemektedir. H.1285/M.1869 ve H.1309/M.1893 tarihli Halep Vilayet Salnamelerinde yapının adına rastlanılmamakta, ancak 1927 tarihli Urfa Salnamesi' nde adı geçmektedir. Buna dayanarak, 1893-1927 tarihleri arasında inşa edilmiş olabileceği tahmin edilmektedir. (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi, Envanter Bilgisi) Yapı üzerinde yapı ile ilgili bir kitabe bulunmamaktadır.



Şekil 3. 36. Cumhuriyet Dönemi Urfa Kız Mektebinden Görünüm (Kürkçüoğlu, 2007)

Yapı halen ilköğretim okulu olarak kullanılmaktadır. Kesme taşlar kullanılarak yığma sistemle inşa edilmiştir.



Şekil 3. 37. Numune Mektebi Önünden Görünüm (Kürkçüoğlu, 2007)



Şekil 3. 38. Kuzey Cephe Görünümü, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 39. Avlu Görünümü, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 40. Kuzey ve Doğu Cephe Görünümü, 2011 Yılına Ait Fotoğraf  
(Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 41. Kuzey ve Doğu Cephe Görünümü, 2011 Yılına Ait Fotoğraf  
(Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

### 3.3.2. Plan Tipi, Cephe Özellikleri ve Analizi

58 Meydanı üzerinde 264 Ada 18 No' lu parselde konumlandırılmış olan yapı, kuzeydoğu- güneybatı yönünde "U" plan şemasına sahip olup düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Yapıyı incelediğimizde zemin ve birinci kat olmak üzere toplam iki kattan oluşmaktadır. Bahçe girişiyle öncelikle yapının avlusuna ve daha sonra da birinci kata ulaşım sağlanmaktadır. Yapı kırma çatıya sahiptir.

Çalışma kapsamında yapının kuzeydoğu cephesi incelenmeye çalışılmıştır. Kuzeydoğu cephe okul binasının meydana(58 Meydanı) bakan cephesidir. Kuzeydoğu cephe okul binasının meydan cephesi olmasıyla birlikte cephe tasarımı simetrik bir kurguya sahiptir. Yaklaşık cephe uzunluğu 18 metre cephe yüksekliği ise saçak altı kotu olarak 9 metredir.

Kuzeydoğu cephenin zemin katında yer alan kantin bölümü altı mekan hacmine bölünerek tavanları çapraz tonozlar yardımıyla inşa edilmiştir. Bu mekanlardan beş adeti yan yana ve daha önde yer alırken kantinin oturma bölümü olarak

kullanılmaktadır. Diğer mekan ise cephe hattına yüz vermeyip daha arkada olup mutfak olarak kullanılmaktadır.

Cephe tasarımında zemin kat ele alındığında dört adet tonoz ayağı ile beş adet revaklı bölüm oluşturulmuştur. Bu revakların yükseklikleri 15 adet taş sırasına veya yaklaşık olarak 3.70 kotuna denk gelmektedir. Revaklar cepheye simetrik olarak yerleştirilmiştir. Her bir revak bölümünün genişliği 2.70 metre kadardır ve bütün revaklar aynı genişliğe sahiptir. Yapının 2009 ve 2011 yılına ait fotoğrafları incelendiği zaman zemin katta yer alan revaklı bölümün taşlar ile kapatıldığı ve üç bölümde 60x120 ölçülerinde dikdörtgen pencerelerin açıldığı görülmektedir. Günümüz kullanımında revaklı bölümler taşlardan arındırılıp boşluklarının içi desenli cam doğramalar eklenmiştir.

Zemin kat duvarının hem doğu hem de kuzey cephesinde yer alan köşelerinde yaklaşık 15 cm çapında dairesel kolon pilastrlar duvara gömülü olarak yer almaktadır. Sütun başlığı veya kadesi bulunmayan bu pilastrların üst kotları yarım daire figürü ile bitirilmiştir. Duvar yüzeyinde 11 adet taş sırası yüksekliğinde yer alan pilastrların yaklaşık yüksekliği 1.80 kotu kadardır.

Cephe üzerinde iki adet kat silmesi mevcuttur. Her ikisi de taş malzemedir. Bunlardan zemin kat ve birinci katı net bir şekilde ayıran kat silmesi kuzey doğu cephenin tamamında devam ederken güneydoğu ve kuzeybatı cephesine yaklaşık 6 metre kadar sirayet etmektedir. Kat silmesi çizgisel olarak tasarlanmış olup yaklaşık bir taş sırası genişliğinde ve eğrisel ara kesitten oluşarak duvar yüzeyinden taşkın bir konuma getirilmiştir (Şekil 3.46.).

Bir diğer kat silmesi ise çatı altı kat silmesidir. Taş malzemeli kat silmesi düz bir çizgisel hat altında yer alan dişli bir doğrultudan oluşmaktadır. Dişli kat silmesi hizasında ikinci katta yer alan pilastrlar sütun başlığı hizasında dişler öne doğru taşmış vaziyettedir. Bu kat silmesi hem pahlanmış köşelerde devam etmekte hem de doğu ve kuzey cephede diğer kat silmesinin düzey doğrultusundaki hizasına kadar devam etmektedir (Şekil 3.46.).

Cephenin ikinci katında yer alan dikdörtgen formda ki pencereler 5 adettir ve cephe düzeni içerisinde eşit aralıklarla konumlandırılmıştır. Cephe kurgusu içerisinde simetrik bir etki yaratmaktadırlar. Pencerelerin iki yanında yer alan söveler pencere

lentosu ve pencere altında yer alan pano ile birlikte pencerelere birer çerçeve oluşturmuştur. Pencere lentosu üzerinde üçgen formlu alınlık ile pencere formu düşey yönde uzatılmış etki yaratmaktadır. Pencere lentosunun üst hizasında dişli söve hattını çizgisel ve pencerenin iki yanına inen çizgisel bir söve bandı bulunmaktadır. Pencerelerin iki yanına inen söve çerçevesi açısız olarak daralan bir formda ve bezemelidir. Alınlığın en üst hizasında yer alan akroter üç bölümden oluşmuştur. En üst bölümde hilal ve yıldız formu deforme olmuş vaziyette görülmektedir. Orta bölümde yer alan ve üçgen formunun elde edildiği eğrisel çizgiler ile alt bölümde yer alan zikzaklı bezeme formlarına ulaşılmaktadır. Pencereler ahşap malzemeye sahiptir ve yatay olarak üç bölüme dikey olarak iki bölüme ayrılarak altı bölümden oluşmaktadır (Şekil 3.44.).

Pencere aralarında ve yapının doğu ve kuzey köşelerinde yer alan pilastrlar toplamda 6 adettir ve birinci kattaki pencerelerin her iki yanında yer almaktadırlar. Bu pilastrlar pencere altındaki pano ve ara kat silmesinin bir taş hizası yüksekliğinden başlamaktadır. Sütun kaidesi şeklinde katmanlı bir taş bezemesi mevcuttur. Sütun gövdesi her taş hizasında katmanlı ve cepheden taşkın bir şekilde yükselmektedir. Pilastrların sütun başlığı bölümleri çatı altı kat silmesi hizasında belirginleştirilmişlerdir. Pilastrların sütun başlıklarının altında çiçek bezemeleri bulunmaktadır (Şekil 3.44.).

Pencere altı panolar pencere yanlarındaki sövelerin yatay olarak aynı hizasında ve düşey olarak 4 adet taş hizası içerisine yerleştirilmiştir. Panolar çift kat olarak çizgisel hat içerisinde dişli bir hat ile sonlanmaktadır. Panoların içerisinde bezeme mevcut değildir (Şekil 3.44.).

Yapının ikinci katının kuzey ve doğu bina köşeleri birleştirilirken üçgen bir pahlama yapılarak bu bölüme dairesel sütun yerleştirilmiştir. Ara kat silmesinin üst hizasında üç adet taş hizası öne doğru taş boyutları hizasında taşkın olarak yerleştirilmiştir. Bu taş hizalarının hemen üzerinde dairesel formlu ve üç katmanlı sütun kaidesi yer almaktadır. Sütun gövdesi dairesel olarak yükselirken gövde bölümünün orta hizasında sütun cepheye dairesel bezemeli taş ile birleştirilmiştir. Yükselen sütun gövdesinin üzerinde sütun başlığı yer almaktadır. Sütun başlığı çatı altı kat silmesinin dişleriyle birleştirilmiştir (Şekil 3.44.).

NUMUNE MEKTEBİ (II NISAN İLKÖĞRETİM OKULU)	Tasarım İlkeleri					
	Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık	Simetri	Saydamlık
	X	X	X	X	X	X
I.Dönem Ulusal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri						
Cephenin Ön Planda Olması	Detaylı Cephe	Sütun/sütunçe	Detaylı Pencere Söveleri	Simetri	Çini Süsleme	
X	X	X	X	X	X	

Şekil 3. 42. Numune Mektebi Tasarım Değerlendirme Tablosu

Yapılan tespitler, arazi çalışması ve fotoğraflamalar sonucunda, yapının fotogrametrik görüntüsü elde edilerek çalışma kapsamında kalan kuzeydoğu cephesi dijitalleştirilerek cephe çizimleri oluşturulmuştur. Elde edilen çizimlerle birlikte yapının tasarım öğeleri açısından irdelenmiştir. Cephedeki kapı, pencere ve diğer boşluklar çizimler üzerinden hesaplamalar yapılarak doluluk boşluk oranları hesaplanmış, dönemin cephe özelliklerini yansıtan yapı elemanlarının tespiti sağlanmıştır.



Şekil 3. 43. Numune Mektebi Konumu (Url-45)



Şekil 3. 44. Numune Mektebi Kuzeydoğu Cephe Görünümü (2020)



Şekil 3. 45. Numune Mektebi Kuzey ve Doğu Cephe Görünümü (2020)



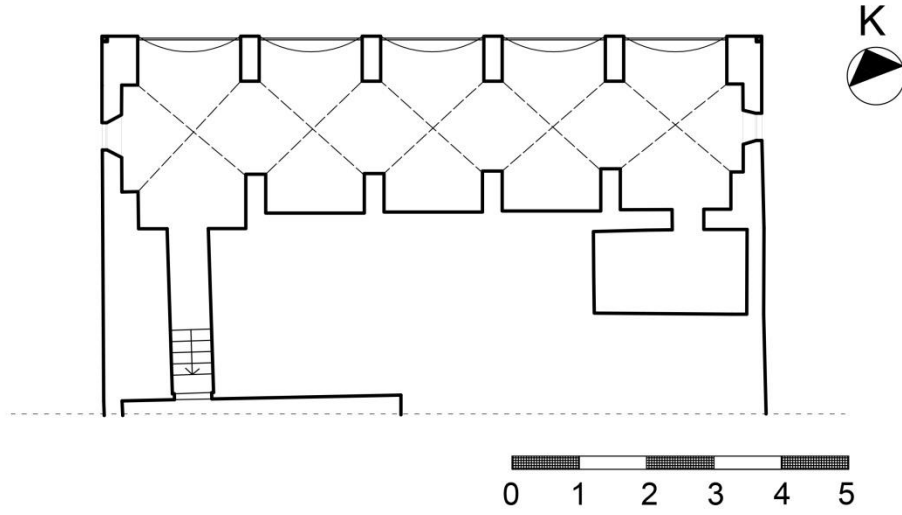
Şekil 3. 46. Numune Mektebi Kuzey ve Batı Cephe Görünümü (2020)



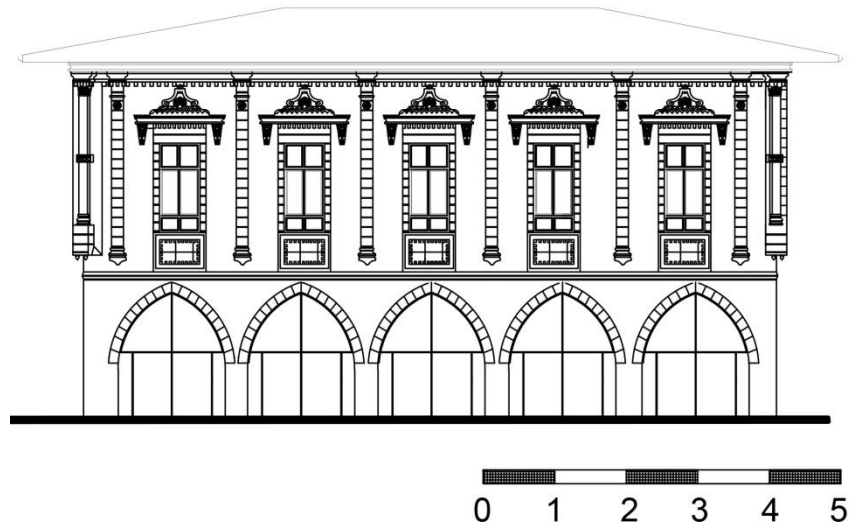
Şekil 3. 47. a)Kuzeydoğu Cephe Köşe Sütünce Detayı b) Kuzey Cephe 1. Kat Penceresi (2020)




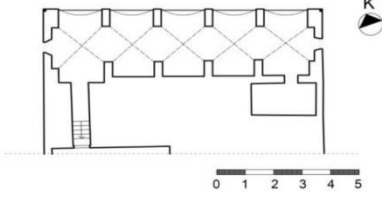
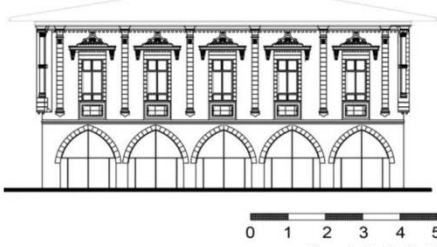

Şekil 3. 48. Numune Mektebi Kuzeydoğu Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.).



Şekil 3. 49. Numune Mektebi Zemin Kat Planı (Yüzgül Arşivinden, Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Yeniden Üretilmiştir.).



Şekil 3. 50. Numune Mektebi Kuzeydoğu Cephesi Planı

YAPI KİMLİĞİ		YAPI KONUMU		PLAN ŞEMASI		
Yapı Adı :				 <p style="text-align: right;">Zemin Kat Planı</p>		
Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu)						
İl : Şanlıurfa						
İlçe : Eyyübiye						
Mahalle : Kurtuluş						
Ada : 264						
Parsel : 18						
Yapım Yılı : 1893-1927		YAPI CEPHE ÇİZİMİ		YAPI FOTOĞRAFI		
 <p style="text-align: center;">Kuzeydoğu Cephesi</p>		 <p style="text-align: center;">Kuzeydoğu Cephesine Bakış</p>				
ANALİZ		DEĞERLENDİRME		AÇIKLAMA		
CEPHE ANALİZİ	KENTSEL ÖLÇEK	Konum	Kentsel Sit İçerisinde ✓	Kentsel Sit Dışında	KONUM	Yapı, ara sokakta ve 58 meydana isimli meydana cephe alan konumda yer almaktadır.
		Yapı-Çevre İlişkisi	Bitişik Nizam ✓	Ayrık Nizam	ŞEKL-ZEMİN İLİŞKİSİ	Yapı, çevresindeki yapılar ile araziye uygun bir şekilde sokak silüetini oluşturmaktadır.
		Yakın Çevresindeki Yapı Yükseklikleri(h)	Yükseklik h<10 mt ✓	Yükseklik h>10 mt	YÜKSEKLİK	Yapı, çevresindeki ve yakınındaki yapılar ile uyumlu oranda yüksekliktedir.
		Bahçe	Ön Bahçe	Arka Bahçe ✓	UYGUNLUK	Cephede biçimsel ve oransal uygunluk mevcuttur. Sokak dokusu içinde diğer yapılar ile bağlamsal uygunluğu bulunmaktadır.
		Mevcut Kullanım Durumu	Kamu ✓	Özel	ZITLIK	Yapıda zitlık oluşturacak bir öge bulunmamaktadır.
	KÜTLESEL ÖLÇEK	Yapı Ana Girişi	Saçak var	Saçak Yok ✓	ORAN-ÖLÇEK	Yapıda görsel hiyerarşi oluşturan bir odak noktası olan zemin kat kemerleri ve birinci kat pencereleri yer almaktadır.
		Plan Tipi	U Plan Tipi		EGEMENLİK	Cephede pencereler başta olmak üzere kemerler ve birinci kat pencereleri egemendir.
		Çatı Tipi	Kırma Çatı		BIÇİM	Yapı kuzeydoğu cephede iki kat görünümündedir ve kırma çatıya sahiptir.
		Yapı Yerleşim Doğrultusu	Kuzey - Güney ✓	Doğu - Batı ✓	KÜTLE HAREKETİ	Yapı U plan tipinde olup kuzeydoğu cephe aynı düzlemde tasarlanmıştır. Cephe hareketliliği bulunmamaktadır.
	YÜZEY ÖLÇEĞİ	Cephe Yüzeyi Saydamlık Oranı	%50' den az ✓	%50' den çok	SAYDAMLIK	Yapıda cephe üzerindeki pencerelerde kullanılan cam malzeme ile saydamlık sağlanmaktadır
		Cephe Pencere Konumu	Alçak Denizlik	Yüksek Denizlik ✓	BİRLİK	Kuzeydoğu cephede zemin katta sadece kemer kullanımı, birinci katta pencere modüllerinin aynı simetrik düzende oluşu ile yapı genelinde üslup birliğine ters düşecek bir öge bulunmamaktadır.
		Cephe Süsleme	Var ✓	Yok	SİMETRİ -DENGE	Yapının ana kütesinde, pencere modüllerinde ve kemerlerde simetri etkisi görülmektedir.

Tablo 3. 5. Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).

YAPILADI																								
Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu)																								
YAPINO	3	MEVCUT				DEĞERLENDİRME																		
		MEVCUT	DEĞL.	MEVCUT	DEĞL.	MEVCUT	DEĞL.	MEVCUT	DEĞL.															
GİRİŞ SAÇAĞI		MEVCUT	DEĞL.	DEĞERLENDİRME				DEĞERLENDİRME																
				FORMU	MALZEMESİ	BESİK	TONOZ	DİĞER	METAL	FORM	MALZEME	AVLU	GİRİŞ	BALKON	RODRUM									
GİRİŞ SAÇAĞI			✓	1. SAÇAK ÖRTÜSÜ																				
				2. SAÇAK KONSOLYONU																				
ÜSTYAPI	✓			1. FORM																				
				2. KAPLAMA MALZEMESİ																				
				3. PARAPET TÜRÜ																				
				4. BACA TİPİ																				
ÇIKMA			✓	1. KÖNÜMÜ																				
				2. DÜZENİ																				
				3. KONSOL ELEMANI																				
				1. KÖNÜMÜ																				
				2. DÜZENİ																				
				3. KONSOL ELEMANI																				
				4. PENCERE - KAPI ELEMENLARI																				
5. PANO																								
6. ALINLIK																								
7. SEMBOLİK ELEMEN																								

Tablo 3. 6. Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.)

### 3.4.Memleket, Millet Hastanesi (Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi)

#### 3.4.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi

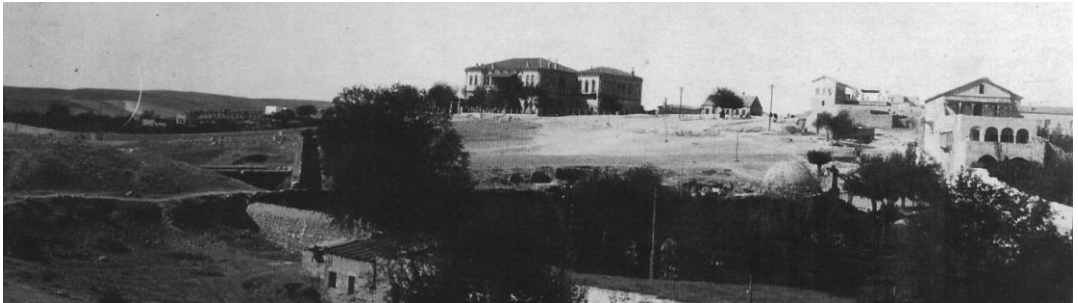
Şanlıurfa ili, Haliliye ilçesi, Atatürk mahallesi, 66 Ada 127 No' lu parselde yer almaktadır. Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu' nun 29.11.1995 tarih ve 1736 sayılı kararı 'Devlet hastahanesi'' adıyla korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Daha sonra Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu' nun 22.07.2015 tarih ve 1662 sayılı kararı ile taşınmazın yapı grubu I. Grup yapı olarak belirlenmiştir. (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

Urfa Valisi olan Ethem Bey' in çabaları sonucu 1903 yılında temeli atılmış olan yapı 1904 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Hizmete açıldığı ilk yıllarda 50 yataklı kapasitesine sahip olan bir hastanedir. Birinci Dünya savaşı esnasında Memleket Hastanesi işgal edilmiş ve daha sonra Kurtuluş Savaşı sırasında bir süre karargâh olarak kullanılması uygun görülmüştür.

Yapı 2005 yılından itibaren Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi olarak hizmet vermektedir(Engin, 2018)

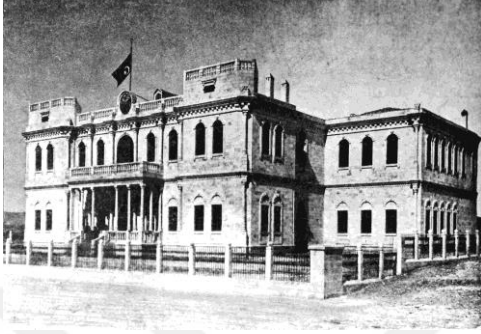


Şekil 3. 51. Tıfındır Tepesinden Millet Hastanesine Bakış (Kürkçüoğlu, 2017)



Şekil 3. 52. Millet Hastanesi (Kürkçüoğlu,2017)

Çalışma kapsamında yapının güney cephesi incelenmeye çalışılmıştır. Güney cephesi hastane binasının ana giriş kapısı ve ön bahçeye çıkan merdivenin yer aldığı cephedir ve cephe tasarımı simetrik bir kurguyla ele alınmıştır. Yaklaşık cephe uzunluğu 45 metre cephe yüksekliği ise saçak altı kotu olarak 9 metredir.

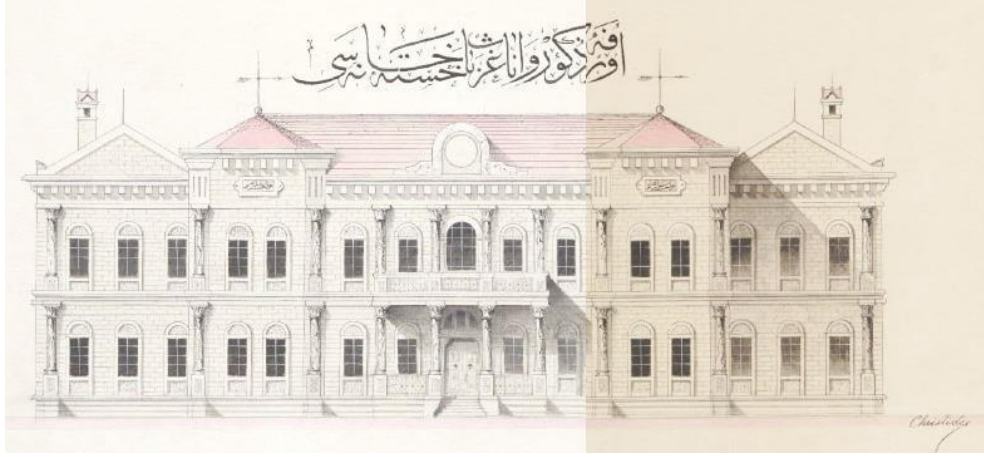


Şekil 3. 53. Millet Hastanesi Geçmiş Görünümleri (Kürkçüoğlu,2017)



Şekil 3. 54. Millet Hastanesi Güney Cephesi Geçmiş Görünümü(Kürkçüoğlu,2017)





Şekil 3. 57. Millet Hastanesi Güney Cephesi (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)



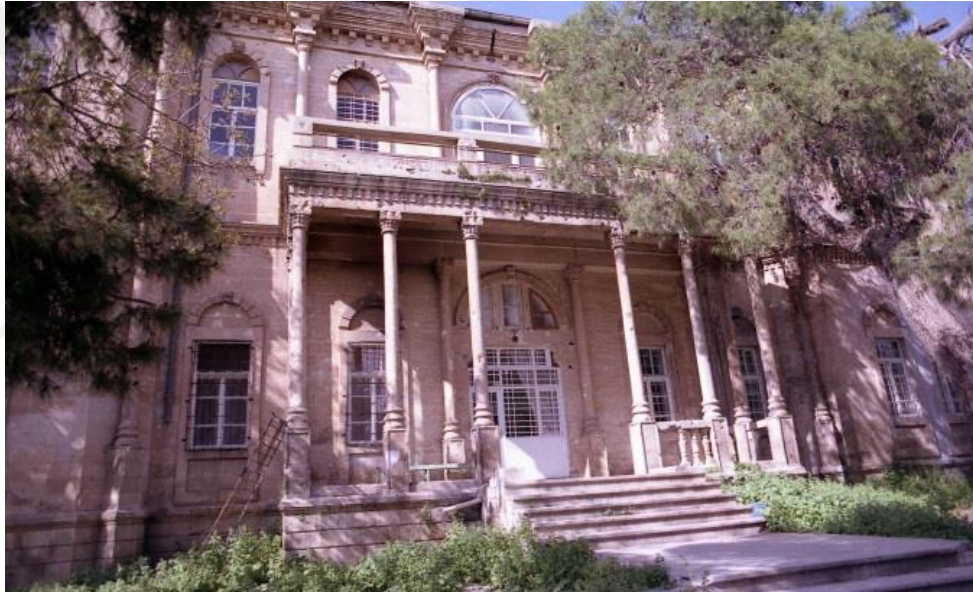
Şekil 3. 58. Millet Hastanesi Güney Cephesi, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

### 3.4.2. Plan Tipi, , Cephe Özellikleri ve Analizi

Karakoyun Caddesi üzerinde 66 Ada 127 No' lu parselde konumlandırılmış olan yapı, doğu – batı yönünde “U” plan şemasına sahip olup, düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Yapıyı incelediğimizde zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Zemin kat planı doğu-batı yönünde üç aks bölümüne ayrılmıştır. Yapı merkezine ve ana giriş kapısını karşılayacak şekilde konumlandırılan merdiven bulunmaktadır.



Şekil 3. 59. Millet Hastanesi Güney Cephesi Giriş Bölümü, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 60. Millet Hastanesi Güney Cephesi, 2009 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

Güney cephe öne doğru taşkın hale getirilerek plan düzleminde U plan şemasının yan kolları ile birlikte güney cephe düzlemini oluşturmaktadır. Güney cephesinin orta bölümü geriye doğru çekilmiştir ve giriş bölümünde sütunlar ile çevrili bir giriş saçağı oluşturulmuştur ve ana giriş kapısı bu saçak altındadır.

Yapıya ana bahçe hizasından beşer adet basamak arasına yerleştirilmiş ara sahanlık ile ulaşılmaktadır. Yapının ön bahçesi dekoratif baba sütunlar ve yaklaşık 50 cm yüksekliğindeki bahçe duvarı ve üzerinde yer alan demir korkuluklar ile sınırlandırılmıştır. Yapıya ulaşımın sağlandığı basamaklar bu sütunların arasına yerleştirilmiştir. Merdiven basamak korkulukları demir ferforje elemanlar ile ara

sahanlık üst kotta yer alan 5 adet merdiven basamağı boyunca devam etmektedir. Baba sütunların geçmiş fotoğraflara bakıldığı zaman daha güney kısımda yer aldığı görülmektedir. Günümüz kullanımında kuzey tarafa doğru çekilmişlerdir (Şekil 3.66.).

Merdivenle ulaşılan giriş sahanlığının üzeri birinci katta balkon olarak kullanılan giriş saçağı ile örtülüdür. Giriş saçağı güney cephede merkez konumdan üçer sütun doğu hizada üçer sütun batı hizada olmak üzere güneyde 6 adet, kuzeyde 4 adet, doğu-batı yönünde 2 adet olmak üzere toplamda 12 adet sütun üzerine yerleştirilmiştir. Bu sütunlar giriş sahanlığındaki taş parapet ile sınırlandırılmıştır. Taş sütunların sütun ayakları bu parapetler üzerinde üçer halka üzerinde konumlandırılmıştır. İyon düzende ve yivsiz sütun, başlığına doğru inceleerek yükselen taş sütunları üst balkonuna ulaşmaktadır. Sütun başlığı üzerindeki kare formlu başlık ile balkonla birleşimleri sağlanmıştır. Sütun başlıklarının etrafına ve üst balkonunun taşıyıcılık özelliğine destek olması adına giriş bölümünde yer alan sütunların arasına çelik strüktür taşıyıcı elemanlar ile destek ayakları yerleştirilmiştir (Şekil 3.66.).

Ana giriş kapısının üzerinde günümüzde ki hastane kullanımı nedeniyle rüzgarlık bölümü oluşturabilmek adına fotoselli kapı eklenmiştir. Giriş kapısı doğu ve batı yönünde birer adet sütun ile sınırlandırılmıştır. Sütunların oturdukları dikdörtgen formlu kaideler duvar ile bitişik hizada olup pencere parapet mesafesine kadar yüksek tutulmuştur. Yaklaşık 3 metrelik kapı boşluğu içerisine yerleştirilen günümüz kullanımında ahşap olan kapının 2009 yılına ait fotoğraf incelendiği zaman metal olduğunu görünmektedir (Şekil 3.60.). Ana giriş kapısı eşit ölçülerde çift kapı olarak imal edilmiştir. Kapı boşluğu hizasında yukarı doğru devam edildiğinde aydınlık penceresi yapılmıştır. Taş duvar örgüsü içerisinde yarım daire formunda ana hatta sahip olan aydınlık penceresinin de ahşap malzemeli olduğu görülmektedir. Özgün haline yakın olarak tekrardan imal edildiği anlaşılmaktadır. Aydınlık penceresinin dış hattından çerçeveleme yapılarak dairesel kemer formu verilmiş olan kemerli söve hattı taş cephe yüzeyi en üstte kilit taşı ile birleştirilmiştir. Aydınlık penceresinin cam bölümleri içerisine bitkisel motifli vitraylar işlenmiştir. Kemerli oluşturan taş hizasının cephe yüzeyinden taşkın olduğu görülmektedir. Taşlar üç dişli olarak oyularak birleştirilmişlerdir (Şekil 3.69.).

Ana giriş kapısının doğu ve batı tarafında ikişer adet zemin kat penceresi bulunmaktadır. Bu pencere düzeni yapının genelinde benzer kurguda kullanılmıştır. Dikdörtgen formlu pencereler ahşap malzemeli olup üzerlerinde dilimli metal korkuluklar mevcuttur. Ana giriş kapısının iki yanında bulunan pencereler giriş saçağında yer alan sütunlar arasında kalmaktadır. Pencere boşluğunun etrafında çizgisel olarak dikdörtgen formlu taş söve hattı dönmektedir. Bu söve pencerenin üst hizasında dairesel taş kemer formunu almaktadır. Dairesel kemer düz taşların yüzeyden taşırılması ve motifli kilit taşı ile birleştirilmesi sonucu oluşmuştur. Pencerenin etrafında devam eden söve hattı pencere parapet yüksekliğinin alt kısmında da devam ederek dikdörtgen çerçeveli pano bölümü oluşturulmuştur. Pano bölümlerinin içerisine dekoratif taş elemanları bulunmamaktadır. Günümüz kullanımında bazı pencere altı pano bölümlerine klima motorlarının yerleştirildiğini görmekteyiz. Bu pencere formu güney cephenin zemin katında 18 adet yer almaktadır (Şekil 3.67.).

Zemin kat ve birinci kat pencerelerinden bir diğeri ise yapının güney kolonun doğu cephesinde yer alan pencere tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. İç mekanda ki koridoru aydınlatan pencereler simetrik ve ikili olarak tasarlanmıştır. Zemin kat ve birinci kat arasında olan ara kat silmesinin alt kotundan başlayan sivri kemer içerisine yerleştirilen pencereler mevcuttur. bu sivri kemer cephe üzerinde taş malzemenin dışarı taşma yapması ile oluşmuştur. Sivri kemerin iç kısmında yer alan dairesel pencere hattının etrafı da söve ile çevrilmiştir. Dairesel pencerenin iç kısmında dişli ve içe doğru kabartmalı olarak dönen bir pencere söve hattı bulunmaktadır. Sivri kemer içerisinde merkezi konumda yer alan iyon düzende ve yivsiz sütun ile birlikte kemer iki bölüme ayrılarak pencereler yerleştirilmiştir. Pencerelerin kuzey ve güney yönünde yarım sütunlar bulunmaktadır. Böylelikle pencereler bir tam bir yarım sütun arasında oluşmuştur. Sütunlar birbirlerine at nalı kemer formunda birleştirilerek pencere üst hattı oluşturulmuştur. At nalı formundaki düz taşlı kemerler üstte motifli bir kilit taşı ile taçlandırılmıştır. Pencereler arasında yer alan iyon düzende ki sütunların oturduğu kaideler cepheden dışarı doğru taşırılarak belirginleştirilmişlerdir. Zemin kat silmesine kadar devam ettirilen sütun kaideleri dikdörtgen bir forma sahiplerdir. Formları alt kısımda dikdörtgen şeklinde iken üst kısım at nalı formuna sahip olan pencerelerin malzemesi ahşap olup dilimli demir korkulukları bulunmaktadır. Dönem içerisinde zemin katta yer alan

pencerelerden bazılarına kapı fonksiyonu verilerek bahçeye çıkış amaçlı kullanılmıştır (Şekil 3.70.). Günümüzde pencere olarak kullanılmaktadırlar. Güney cephesinin doğu ve batı aksında, zemin kat ve birinci katında ikişer taneden toplamda 4 adet bulunmaktadır (Şekil 3.68.).

Zemin kat silmesi yapı ana giriş merdivenleri yani su basman seviyesinin bulunduğu yerde başlayıp cepheyi kaplamaktadır. Cephe hattı boyunca devamlılığı olan kat silmesi zemin kat pencerelerinin alt kısmında yer alan panonun alt kısmında yer almaktadır. Çizgisel forma sahip olan kat silmesi cephe hareketleri ile birlikte hareket kazanmaktadır. Bir adet taş sırası yüksekliğindedir. Cephe malzemesi olan taşın dışarı doğru eğrisel ara kesit ile taşırılmasıyla elde edilmiştir. (Şekil 3.68.).

Ara kat silmesi ise zemin kat silmesi gibi tüm cephede yer almaktadır. Dişli forma sahip olan ara kat silmesi çift katmanlıdır. Dişli hattın üst kısmında yer alan çizgisel olarak devam eden silme dişlileri birbirine bağlamaktadır. Taş malzemeyle cephe üzerinde yaklaşık iki taş sırası yüksekliğinde alan kaplayan ara kat silmesinin kesiti cepheden dışı doğru taşkındır. Kabartma tekniği ile yapılmış olan kat silmesi cephe köşelerinde pahlanmış olan alanlarda sütun başlığının etrafını sarmaktadır. Birinci katta yer alan balkon bölümünün etrafında da devam etmektedir. (Şekil 3.71.).

Güney cephede ana giriş bölümü geriye çekilerek giriş saçağı bölümü oluşturularak cephede merkezi ve simetrik bir etki oluşturulmuştur. Aynı zamanda güney cephenin doğu ve batı aksı orta kısımdan ayrılırken bu etkiyi arttırıcı bir etki olarak duvar köşeleri eğri olarak kesilerek pahlandırılmıştır. Eğri bir duvar olarak kesilen duvar köşeleri pencere denizlik hizasına kadar yükseltilen taş kaidelerin üzerinde yükselen ivon düzenli yivsiz sütunlar ile taçlandırılmıştır. Güney cephenin orta bölümünün doğu ve batı yönde her iki tarafta ve doğu ve batı kollarda zemin kat ve birinci katta olmak üzere toplamda 12 adet taş sütun yerleştirilmiştir. Bu sütunlar dişli ara kat silmesi ile sütun başlıklarının üst kısmından birleştirilmişlerdir (Şekil 3.71.).

Birinci kata hakim olan pencereler tipi zemin katta yer alan hakim pencere formuna benzer formda tasarlanmıştır. Ölçü ve form olarak birebir aynı tasarlanan pencereler zemin kat pencerelerinden farklı olarak dairesel forma sahip olan söve hattının içerisinde yer alan yarım daire bölümü de pencere olarak bırakılmıştır. Zemin kat pencerelerinin dört kenarını dönen söve hattı birinci kat pencerelerinde üç kenarını

dönerek devam etmektedir. Aynı zamanda dairesel söve pencere altına inerek pano oluşturmamaktadır. Dairesel söve pencerelerin iki kenarından aşağı doğru inerken taş motif ile bitirilmiştir. Zemin kat pencerelerinde olan demir korkuluklar birinci kat pencerelerinde bulunmamaktadır. Pencere malzemeleri ahşaptır. Güney cephe hattı boyunca birinci kat hizasında 18 adet pencere bulunmaktadır (Şekil 3.71.).

Birinci katta yer alan balkon bölümüne merdivenin karşısında yer alan koridordan ulaşılmaktadır. Zemin kat ana giriş bölümünde duvar ile bütünleşik yerleştirilen sütunlar aynı hizadan birinci katta da devam etmektedir. Birinci kat balkonunda taşıyıcı özelliği olmayan ve dekoratif eleman olarak devam eden bu iyon başlı ve yivsiz sütunların sütun başlıkları çatı hizasında çatı kat silmesi nedeniyle dikkat çekici bir hal almaktadır. Balkonun bulunduğu cephe düzleminde yer alan pencereler arasında kalan kapı formu dairesel kemerlidir.

Ahşap kapı cephe düzleminde içeri doğru gömülerek yerleştirilmiştir. Dairesel taş kemer hattının en kesiti incelendiği zaman katmanlı olarak tasarlandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına bitkisel motiflerle kabartma taş tekniği uygulanmıştır. Balkon parapetleri yükselirken alt kattaki giriş saçağında yer alan sütunlardan hizalar alınarak yükseltilmiştir. Balkon parapetlerinde yer alan babalar arasında günümüzde demir korkuluklar bulunurken eski fotoğraflar incelendiğinde taş parapetlerin yükseldiği görülmektedir. Parapetler taş denizlik ile birleştirilmiştir.

Çatı kat silmesi ara kat silmesinde olduğu gibi dişli olarak kurgulanmıştır. Ancak ara kat silmesinden farklı olarak çatı kat silmesinin bir taş sırası altında yer alan çizgisel kat silmesi de bulunmaktadır. Güney cephesi boyunca cephenin tüm hareketliliğinde bu silme de hareket kazanarak cephede devam etmektedir. Cephe üzerinde yer alan birinci kat sütunlarının kaideleriyle birleşen dişli çatı kat silmesi en kesitinde saçaklanarak devam ettiği için etkili ve büyük bir form kazanmıştır (Şekil 3.67.).

Yapının 1920 ve 1930 yıllarında çekilmiş olan fotoğrafları incelendiğinde mevcut kırma çatısının ilk inşa edildiği dönemde olmadığı daha sonradan eklendiği görülmektedir. Çatıda yer alan gözlem kulesi ve penceresi niteliğinde olan çatı elemanları sonraki dönemlerde kaldırılmıştır (Şekil 5.54.). Aynı zamanda plan şeması ilk tasarlandığı zamanlarda kırma çatı olarak tasarlanmış olup, güney cephede

tasarlanan üçgen alınlıkları ve yüksek parapetlerin inşa aşamasında yapılmadığı görülmektedir (Şekil 3.54.).

Cumhuriyetin ilanından sonra yapının teras kısmında bulunan Osmanlı Devlet arması gibi süsleme elemanları kaldırılmıştır (Şekil 3.54.).

MİLLET-MEMLET HASTANESİ (AĞIZ VE DIŞ SAĞLIĞI MERKEZİ)	Tasarım İlkeleri					
	Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık	Simetri	Saydamlık
	X	X	X	X	X	X
I.Dönem Ulusal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri						
Cephenin Ön Planda Olması	Detaylı Cephe	Sütun/sütunce	Detaylı Pencere Söveleri	Simetri	Çini Süsleme	
X	X	X	X	X		

Şekil 3. 61. Millet Hastanesi Tasarım Değerlendirme Tablosu

Yapılan tespitler, arazi çalışması ve fotoğraflamalar sonucunda, yapının fotogrametrik görüntüsü elde edilerek çalışma kapsamında kalan güney cephesi dijitalleştirilerek cephe çizimleri oluşturulmuştur. Elde edilen çizimlerle birlikte yapının tasarım öğeleri açısından irdelenmiştir. Cephedeki kapı, pencere ve diğer boşluklar çizimler üzerinden hesaplamalar yapılarak doluluk boşluk oranları hesaplanmış, dönemin cephe özelliklerini yansıtan yapı elemanlarının tespiti sağlanmıştır.



Şekil 3. 62. Millet Hastanesi Konumu, (Url-46)



Şekil 3. 63. Millet Hastanesi Güney Cephe Görünümü (2020)



Şekil 3. 64. Millet Hastanesi Güneydoğu Cephe Görünümü (2020)



Şekil 3. 65. Millet Hastanesi Doğu Cephe Görünümü (2020)



Şekil 3. 66. Millet Hastanesi Güney Cephede Yer Alan Ana Giriş Saçığına Bakış (2021)



Şekil 3. 67. Güney Cephenin Kuzey Bölümüne Bakış (2021)



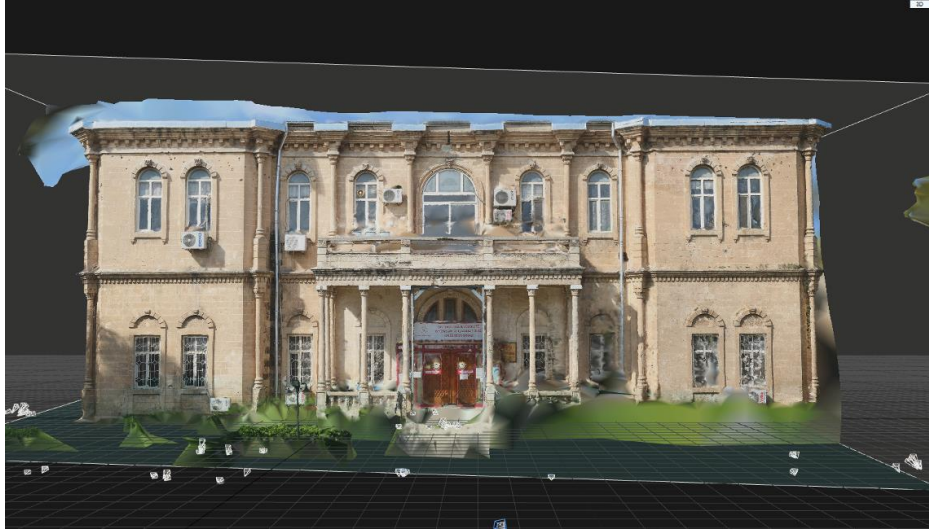
Şekil 3. 68. Güney Cephe Zemin Kat Pencereleeri (2021)



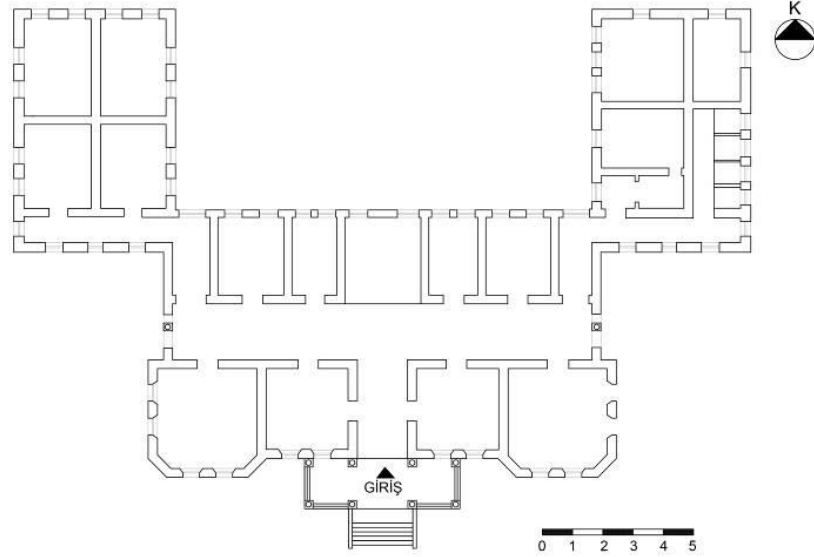
Şekil 3. 69. Güney Cephe Kat Silmesi, Sütunce, Cephe Elemanları Detayı (2021)



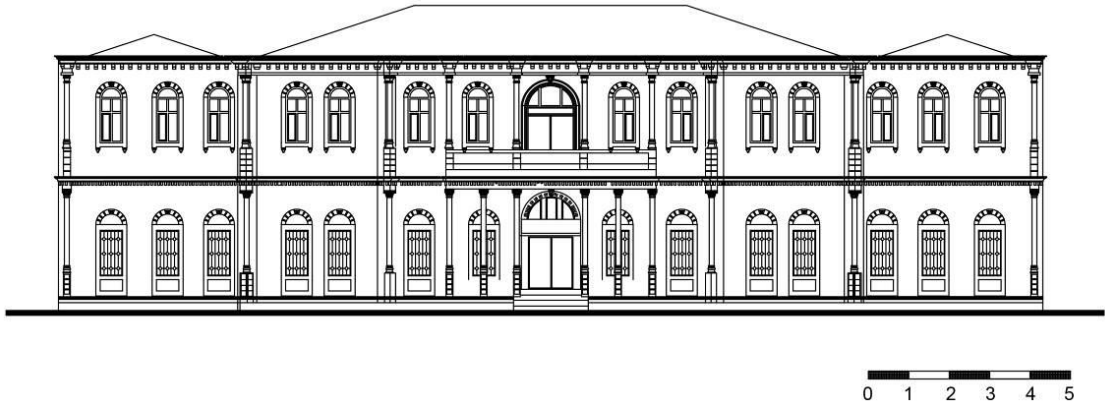
Şekil 3. 70. Güney Cephe Giriş Saçağı Güney Bölümüne Bakış (2021)




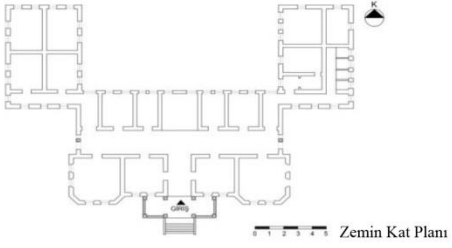


Şekil 3. 71. Millet Hastanesi Güney Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.).



Şekil 3. 72. Millet Hastanesi Zemin Kat Planı (Başbakanlık Osmanlı Arşivinden Alınan Veriler Doğrultusunda Yazar Tarafından Üretilmiştir.).



Şekil 3. 73. Millet Hastanesi Güney Cephesi

YAPI KİMLİĞİ		YAPI KONUMU		PLAN ŞEMASI		
Yapı Adı : Memleket, Millet Hastanesi (Eyyübiye Ağzı ve Diş Sağlığı Merkezi Haliliye Ek Binası)						
İl : Şanlıurfa						
İlçe : Haliliye						
Mahalle : Bamyasuyu						
Ada : 141						
Parsel : 53				Zemin Kat Planı		
Yapım Yılı : 1903-1927		YAPI CEPHE ÇİZİMİ		YAPI FOTOĞRAFI		
						
		Güney Cephesi		Güney Cephesine Bakış		
ANALİZ		DEĞERLENDİRME		AÇIKLAMA		
CEPHE ANALİZİ	KENTSEL ÖLÇEK	Konum	Kentsel Sit İçerisinde	Kentsel Sit Dışında	KONUM	Yapı, caddede üzerinde köşe konumunda yer alan bir parsel üzerinde konumlandırılmıştır.
		Yapı-Çevre İlişkisi	Bitişik Nizam	Ayrık Nizam	ŞEKİL-ZEMİN İLİŞKİSİ	Yapı, çevresindeki yapılar ile araziye uygun bir şekilde sokak silüetini oluşturmaktadır.
		Yakın Çevresindeki Yapı Yükseklikleri(h)	Yükseklik h<10 mt	Yükseklik h>10 mt	YÜKSEKLİK	Yapı, çevresindeki ve yakındaki yapılar ile uyumlu oranda yüksekliktedir.
		Bahçe	Ön Bahçe	Arka Bahçe	UYGUNLUK	Cephede biçimsel ve oransal uygunluk mevcuttur. Sokak dokusu içinde diğer yapılar ile bağlamsal uygunluğu bulunmamaktadır.
		Mevcut Kullanım Durumu	Kamu	Özel	ZİTLİK	Yapıda zıtlık oluşturacak bir öge bulunmamaktadır.
	KÜTLESEL ÖLÇEK	Yapı Ana Girişi	Saçak var	Saçak Yok	ORAN-ÖLÇEK	Yapıda görsel hiyerarşi oluşturan bir odak noktası olan giriş portalı ve saçaktır. Doğu ve batı cephede kullanılan bazı pencere modülleri hariç genel olarak tek tip pencere modülü kullanılmıştır.
		Plan Tipi	U Plan Tipi		EGEMENLİK	Cephede pencereler başta olmak üzere ana giriş portalı, kapısı ve pencere düzeni egemendir.
		Çatı Tipi	Kırma Çatı		BİÇİM	Yapı iki kattan oluşmuştur ve kırma çatıya sahiptir.
		Yapı Yerleşim Doğrultusu	Kuzey - Güney	Doğu - Batı	KÜTLE HAREKETİ	Yapı U plan tipinde olup, ön cephenin orta bölümü geriye çekilerek bu bölüme giriş portalı tasarlanıp cephede hareketlilik oluşturularak estetik bir görünüm kazandırılmıştır.
	YÜZEY ÖLÇEĞİ	Cephe Yüzeyi Saydımlık Oranı	%50' den az	%50' den çok	SAYDAMLIK	Yapıda pencerelerde kullanılan cam malzeme ile saydımlık sağlanmaktadır
		Cephe Pencere Konumu	Alçak Denizlik	Yüksek Denizlik	BİRLİK	Cephede pencere modüllerinin düzeni birlik oluşturmaktadır. Yapı genelinde üslup birliğine ters düşecek bir öge bulunmamaktadır.
		Cephe Süsleme	Var	Yok	SİMETRİ -DENGE	Yapının ana kütlelerinde ve pencere modüllerinde simetri etkisi görülmektedir.

Tablo 3. 7. Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).



### 3.5.Ermeni Yetimhanesi (İl Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası)

#### 3.5.1. Yapının Konumu ve Tarihçesi

Şanlıurfa ili, Haliliye ilçesi, Atatürk mahallesi, 548 Ada 34 No' lu parselde yer almaktadır. Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu' nun 21.02.2008 tarih ve 582 sayılı kararı "Yetimhane" adıyla korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Daha sonra Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu' nun 20.12.2019 tarih ve 5186 sayılı kararı ile taşınmazın yapı grubu I. Grup yapı olarak belirlenmiştir. (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi) Yapı kentsel sit alanı dışındadır (Şekil 3. 1.).

Urfa Ermeni Yetimhanesinin kesin inşa tarihi bilinmemekle birlikte 1900'lü yılların başlarında Ermeni yetim çocukların bakılıp eğitildiği "Yetimhane Binası" olarak inşa edildiği tahmin edilmektedir. Geç Osmanlı Dönemi'nin Şanlıurfa'daki önemli örnekleri arasında yer almaktadır. (Öztürk, 2019).



Şekil 3. 74. Urfa Ermeni Yetimhanesi (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yer alan belgelere göre yapının inşasına 1909 yılında başlandığı düşünülmektedir. Urfa Ermeni Yetimhanesi hakkında yazılmış olan Mary Caroline Holmes'un Ermeni Yetimhanesi kitabında, yapının 1919-1921 yıllarında tamamlandığından söz edilmektedir (Öztürk, 2019).

Yetimhane Binası 1922 yılından itibaren askeri hastane, trahom hastanesi olarak kullanılmış ve 1972 yılı itibariyle il sağlık müdürlüğüne tahsis edilmiştir. Günümüzde İl Sağlık Müdürlüğüne hizmet vermektedir (Öztürk, 2019).



Şekil 3. 75. 1933 Yılında Yetimhane' nin Askeri Hastane Kullanımı (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 76. a) Ermeni Yetimhanesi Doğu Cephesi Görünümü, b) Ermeni Yetimhanesi Güney Cephede Yer Alan Giriş Bölümü, 2008 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 77. a) Ermeni Yetimhanesi Doğu Cephesi Görünümü, b) Ermeni Yetimhanesi Güney Cephede Yer Alan Giriş Bölümü, 2008 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 78. a) Ermeni Yetimhanesi Batı Cepheye Bakış, b)Kuzey Cepheye Bakış, 2008 Yılına Ait Fotoğraf (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 79. a) İç Mekanda Koridora Bakış, b)İç Mekan Görünümü, 2008 Yılına Ait Fotoğraflar (Ş.K.V.K.B.K.M. Arşivi)



Şekil 3. 80. Ermeni Yetimhanesi Konumu (Url-47)

### 3.5.2. Plan Tipi, Cephe Özellikleri ve Analizi

İpekyol Bulvarı üzerinde 548 Ada 34 No' lu parselde konumlandırılmış olan yapı, doğu – batı yönünde “I” plan şemasına sahiptir. Yapıyı incelediğimizde bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan üç katlı bir yapı örneği olduğu görülmektedir. Bodrum kat tonozla örtülü olup diğer katlar simetrik bir plan kurgusuna sahiptir. Yapının doğu ve batı yönünde bodrum kata ulaşımın sağlandığı girişleri bulunmaktadır. Güney yönünde ise iki adet yapı ana girişi mevcuttur (Şekil 3.86.).

Yapı bosajlı kesme taştan inşa edilmiştir. Yapının eski fotoğraflarını incelediğimizde güney cephenin orta aksında yer alan ve birinci katta balkon olarak kullanılan bölümün günümüzde kaldırıldığı görülmektedir (Şekil 3.75.).

Yetimhane binasına kuzey cepheden doğu ve batı yönünde iki adet muhdes bina eklendiği görülmektedir. Kapasite artırımı nedeniyle kuzey cepheye yapılan ek binalar ile kuzey cephenin cephe görünümü ve süsleme detayları kısmi olarak kapanmıştır.

Çalışma kapsamında yapının güney cephesi incelenmeye çalışılmıştır. Güney cephesi yetimhane binasının ana giriş kapısı ve ikinci giriş kapısının yer aldığı cephe.

Cephe tasarımı simetrik bir kurguyla ele alınmıştır. Yaklaşık cephe uzunluğu 25 metre cephe yüksekliği ise saçak altı kotu olarak 8 metredir.

Simetrik plan kurgusu cephe boyunca da etkisini göstermektedir. Yapıyı kuzey-güney olarak ayıran iç duvarlar aynı zamanda taşıyıcı duvar olarak tasarlanmıştır. Güney cephede yer alan ana giriş kapıları doğu ve batı yönde cephe köşelerinden eşit mesafe uzaklıklarında konumlandırılmıştır (Şekil 3.87.).

Yapı ana girişi kapısına 5 adet merdiven ile birlikte yaklaşık olarak 0.75 cm kotuna çıkılarak erişim sağlanmaktadır. Merdivenlerin doğu ve batı tarafında yer alan merdiven duvarları muhdes tuğla ile yapılmıştır. Ana giriş kapısına ulaşımın sağlandığı merdivenler ve engelli rampasında kullanılan döşeme malzemeleri zaman içerisinde yapı kullanımından kaynaklanan deformasyon nedeniyle değiştirilmiştir ve muhdes traverten merdiven şeklini almıştır. Merdiven korkuluğu olarak yapı ile uyumsuz olan muhdes alüminyum korkuluk eklenmiştir (Şekil 3.83.).

Ana giriş kapısı dikdörtgen forma sahip olup dönem eki olarak sonradan yapılmıştır. Dikdörtgen ve muhdes künde kari görünümlü ahşap kapı ahşap serenler arasında dört adet ve iki adet aynı forma sahip olan ahşap göbeklerin yerleşmesi sonucu oluşmuştur. Kapının etrafında dikdörtgen formlu köşesi pahlanmış bezemeli olarak taş söveler yer almaktadır. Bu söve hattının kilit taşı noktasında yer alan taş söve bitkisel motiflidir. Taş söve hattının düşey yönde yükselmesiyle birlikte aydınlık penceresi ve onu çevreleyen dairesel kemerli söve hattı oluşmaktadır. Aydınlık penceresi ahşap çıtaların yarı daire formunu eşit beş bölüme ayırmasıyla birlikte bu alanlara cam yerleştirilmesiyle oluşmuştur. Kapı ve aydınlık penceresinin çevresinde aynı forma sahip bir kat daha söve hattı dönmektedir. Dilimli taşların yan yana dizilmesiyle oluşturulan dairesel kemer bezemesiz kilit taşıyla sonlandırılmıştır. Dairesel sövenin bittiği ve kapının etrafındaki söve hattının doğu ve batı yönünde sütun başlığını andıran söve formları oluşmuştur (Şekil 3.84.).

Yapının zemin katında üç adet pencere tipi kullanılmıştır. Birinci pencere tipi 80\*227 ebatlarındadır. Güney cephenin doğu kısmındaki kapının batı tarafında ve batı kısmındaki kapının doğu tarafında yer almaktadır. Cephenin zemin katında 2 adet bulunmaktadır. Bu pencere formu dikdörtgen pencerenin sivri kemer pencere ile birleştirilmesiyle elde edilen formdur. Pencere formunun etrafı dilimli taşlarla

çevrilerek bir söve hattı oluşturulmuştur. Özgün taş söveler, muhdes kireç boyanmıştır (Şekil 3.89.).

İkinci pencere tipi cephe genelinde ve diğer cephelerde de zemin katta en çok kullanılan pencere tipidir. İkinci pencere tipi 95\*227 boyutlarındadır. Güney cephenin zemin katında bu pencere tipinden 4 adet bulunmaktadır. Bu pencere formu dikdörtgen pencerenin dairesel kemer pencere ile birleştirilmesiyle elde edilen formdur. Pencere formunun etrafı dilimli taşlarla çevrilerek bir söve hattı oluşturulmuştur. Özgün taş söveler, muhdes kireç boyanmıştır (Şekil 3.89.).

Üçüncü pencere tipi 125\*245 boyutlarındadır. Güney cephenin zemin katında bu pencere tipinden 2 adet bulunmaktadır. Bu pencere formu dikdörtgen pencerenin dairesel kemer pencere ile birleştirilmesiyle elde edilen formdur. Pencereler muhdes pvc doğramaya ve sinekliğe sahiptir aynı zamanda taş denizlikleri mevcuttur. pencere formunun etrafı dilimli taşlarla çevrilerek bir söve hattı oluşturulmuştur. Özgün taş söveler, muhdes kireç boyanmıştır (Şekil 3.88.).

Birinci kat pencereleri dikdörtgen forma sahiptir Güney cephenin birinci katında bu pencere tipinden 10 adet bulunmaktadır. Birinci kat pencere tipi 90\*200 boyutlarındadır. Bu pencerelerin doğu ve batı kısımlarında yaklaşık 20cmlik taş söveler bulunmaktadır. pencerelerin alt kısımlarında taş söveler bulunurken üst kısımlarında da taş lentolar ile birleşen söveler pencere etrafında bütünlük oluşturmuşlardır. Pencereler muhdes pvc doğramaya ve sinekliğe sahiptir. Özgün taş söveler, muhdes kireç boyanmıştır (Şekil 3.84.).

Cephe köşelerinde yer alan köşe bordürleri cephe malzemesi olan özgün taş sırasıyla uyumlu olarak düzgün kesme taşlar kullanılarak bu taşların kabartılması ve bir ileri bir geri alınarak dizilmesiyle elde edilmiştir. Güney cephe duvarının doğu ve batı aksında yer almaktadır (Şekil 3.82.).

Çatı saçağı altında yer alan kat silmesi dişli formda tasarlanmıştır. Cephe yüzeyi üzerinde bir adet taş sırası yüksekliğinde yer alan kat silmesinin cephe genelinde köşe bordürlerin üzerinde dolaşarak muhdes yapıların eklendiği cephe bölümleri hariç tüm cephede yer aldığı görülmektedir (Şekil 3.83.).

Yapılan tespitler, arazi çalışması ve fotoğraflamalar sonucunda, yapının fotogrametrik görüntüsü elde edilerek çalışma kapsamında kalan güney cephesi dijitalleştirilerek cephe çizimleri oluşturulmuştur. Elde edilen çizimlerle birlikte yapının tasarım öğeleri açısından irdelenmiştir. Cephedeki kapı, pencere ve diğer boşluklar çizimler üzerinden hesaplamalar yapılarak doluluk boşluk oranları hesaplanmış, dönemin cephe özelliklerini yansıtan yapı elemanlarının tespiti sağlanmıştır.

ERMENİ YETİMhanESİ (İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ HİZMET BİNASI)	Tasarım İlkeleri					
	Yakınlık	Benzerlik	Süreklilik	Kapalılık	Simetri	Saydamlık
	X	X	X	X	X	X
I.Dönem Ulusal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri						
Cephenin Ön Planda Olması	Detaylı Cephe	Sütun/sütunce	Detaylı Pencere Söveleri	Simetri	Çini Süsleme	
X	X	X	X	X		

Şekil 3. 81. Ermeni Yetimhanesi Tasarım Değerlendirme Tablosu



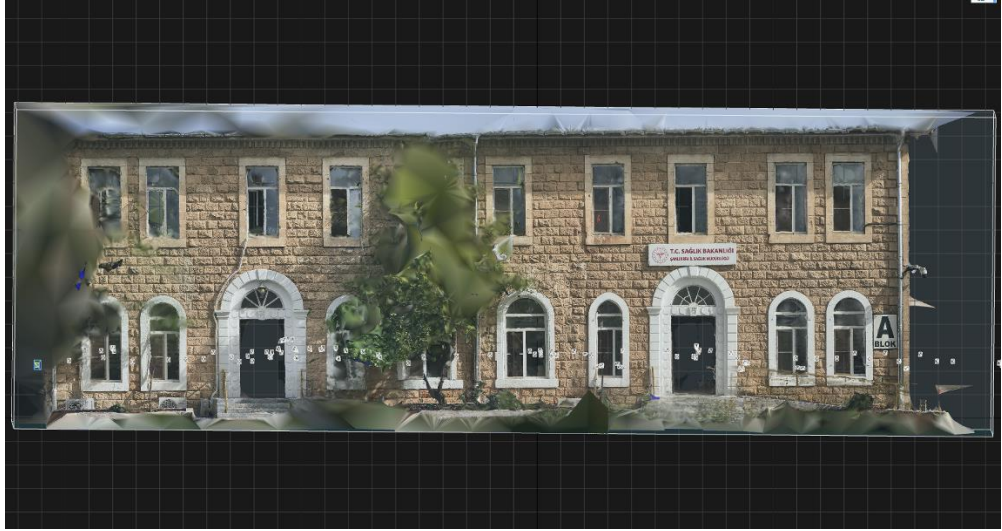
Şekil 3. 82. Ermeni Yetimhanesi Güney ve Doğu Cephe Görünümü



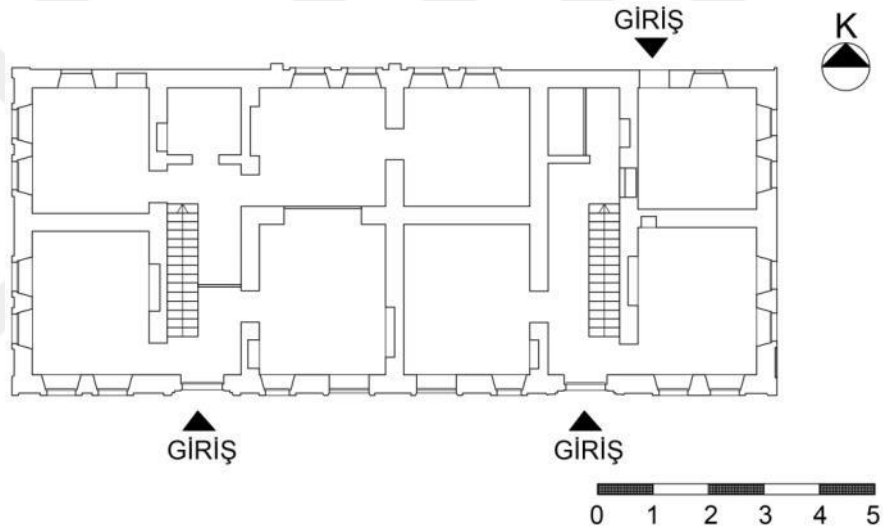
Şekil 3. 83. a) Güney Cephede Yer Alan Giriş Kapısı, b) Güneydoğu Cephe Köşe Bordür ve Cephe Elemanları



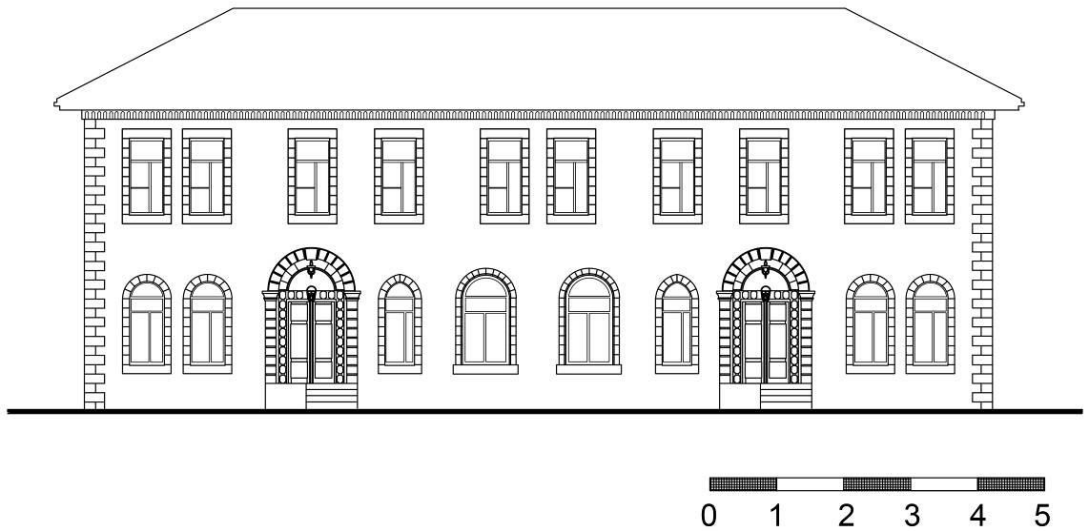
Şekil 3. 84. Ermeni Yetimhanesi Güney Cephe Görünümü




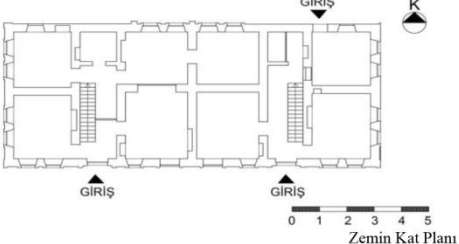
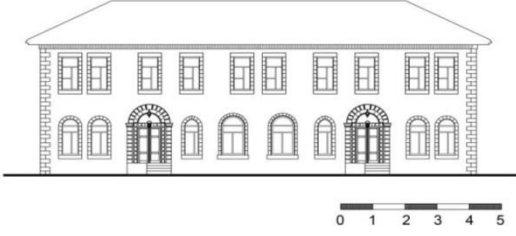

Şekil 3. 85. Ermeni Yetimhanesi Güney Cephesinin Fotogrametrik Görüntüsü (2020, Yazar Tarafından Üretilmiştir.).



Şekil 3. 86. Ermeni Yetimhanesi Zemin Kat Planı



Şekil 3. 87. Ermeni Yetimhanesi Güney Cephesi

YAPI KİMLİĞİ		YAPI KONUMU		PLAN ŞEMASI		
Yapı Adı :						
Ermeni Yetimhanesi (II Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası)						
İl : Şanlıurfa						
İlçe : Haliliye						
Mahalle : Atatürk						
Ada : 548						
Parsel : 34						
Yapım Yılı : 1903-1921						
ANALİZ		DEĞERLENDİRME		AÇIKLAMA		
CEPHE ANALİZİ	KENTSEL ÖLÇEK	Konum	Kentsel Sit İçerisinde	Kentsel Sit Dışında	KONUM	Yapı, büyük bir ada parsel içerisinde yer aldığı halde bulvarı yakın konumda yer almaktadır.
		Yapı-Çevre İlişkisi	Bitişik Nizam	Ayrık Nizam	ŞEKİL-ZEMİN İLİŞKİSİ	Yapı, çevresindeki yapılar ile araziye uygun bir şekilde sokak silüetini oluşturmaktadır.
		Yakın Çevresindeki Yapı Yükseklikleri(h)	Yükseklik h<10 mt	Yükseklik h>10 mt	YÜKSEKLİK	Yapı, çevresindeki ve yakınındaki yapılar ile uyumlu oranda yüksekliktedir.
		Bahçe	Ön Bahçe	Arka Bahçe	UYGUNLUK	Cephede biçimsel ve oransal uygunluk mevcuttur. Sokak dokusu içinde diğer yapılar ile bağlamsal uygunluğu bulunmamaktadır. Ada içerisinde ki tek tescilli yapı olma özelliğine sahiptir.
		Mevcut Kullanım Durumu	Kamu	Özel	ZİTLİK	Yapıda zıtlık oluşturacak bir öge bulunmamaktadır.
	KÜTLESEL ÖLÇEK	Yapı Ana Girişi	Saçak var	Saçak Yok	ORAN-ÖLÇEK	Yapıda görsel hiyerarşi oluşturan bölüm ana giriş kapılarının bulunduğu alanlardır. Zemin kat ve birinci katta farklı tip pencere modülleri kullanılmıştır.
		Plan Tipi	I Plan Tipi		EGEMENLİK	Cephede zemin katta yer alan ana giriş kapısının bulunduğu bölümler egemendir.
		Çatı Tipi	Kırma Çatı		BİÇİM	Yapı bodrum ile birlikte üç kat görünümündedir ve kırma çatıya sahiptir.
		Yapı Yerleşim Doğrultusu	Kuzey - Güney	Doğu - Batı	KÜTLE HAREKETİ	Yapı I plan tipinden oluşmuştur. Cephe genel olarak düz ve hareketsiz olarak tasarlanmıştır.
	YÜZEY ÖLÇEĞİ	Cephe Yüzeyi Saydamlık Oranı	%50' den az	%50' den çok	SAYDAMLIK	Yapıda cephe üzerindeki pencerelerde kullanılan cam malzeme ile saydamlık sağlanmaktadır
		Cephe Pencere Konumu	Alçak Denizlik	Yüksek Denizlik	BİRLİK	Cephede pencere modüllerinin düzeni her kat kendi arasında birlik oluşturmaktadır. Yapı genelinde üslup birliğine ters düşecek bir öge bulunmamaktadır.
		Cephe Süsleme	Var	Yok	SİMETRİ -DENGE	Yapının ana kütlelerinde, giriş kapılarının eşit mesafede yerleştirilmesi, cephede ki katlarda ve katlar arası hizalarda pencere modüllerinde simetri etkisi görünmektedir.

Tablo 3. 9. Yapı Fişi Tip-1 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).

YAPILADI														
Erimenli Yetimhanesi (II Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası)														
YAPINO	7	MEVCUT	MEVCUT DEĞİL	DEĞERLENDİRME				DEĞERLENDİRME						
				MEVCUT	MEVCUT DEĞİL	MEVCUT	MEVCUT DEĞİL	BODRUM KAT	ZEMİN KAT	1. KAT	2. KAT			
GRİS SAÇAĞI	✓		✓	BOSLUK ELEMANLARI				BESİK	X(EV) BOY (ORANI)	X-1	✓			
								FORMU	X-1					
								MALZEMESİ	FORM					
								1. SAÇAK ÖRTÜSÜ	AHSAP					
									DİĞER					
									METAL					
									AHSAP					
									DİĞER					
									PAYANDA					
									DİKME					
2. SAÇAK KONSTRÜKSİYONU								MALZEME	AHSAP					
								TURO	METAL					
								DİĞER	DİĞER					
								MALZEMESİ	AHSAP					
									DİĞER					
									AHSAP					
									DİĞER					
									DİĞER					
									DİĞER					
									DİĞER					
1. FORM	✓							DUZ	KONUMU	KOSE				
								BESİK ÇATI	ORTA					
								KIRMA ÇATI						
								DİĞER						
								KIREMIT						
								DİĞER						
								TAS						
								METAL						
								KLASİK						
								BALTIK						
2. KAPLAMA MALZEMESİ								TARİH						
3. PARAPET TÜRÜ								KAT SILMESİ	DUZ					
									DİŞLİ					
									DUZ					
									DİŞLİ					
									DİŞLİ					
									DİŞLİ					
									DİŞLİ					
									DİŞLİ					
									DİŞLİ					
									DİŞLİ					
4. BACA TİPİ								KAIDE						
								GOVDE						
								BASLIK						
								SÜTUNCE						
								SOVE						
								DUZ						
								MOTİFLİ						
								MOTİFLİ						
								MOTİFLİ						
								MOTİFLİ						
1. KONUMU	✓							AVLU						
								GİRİŞ						
								BALKON						
								BODRUM						
								BODRUM						
								BODRUM						
								BODRUM						
								BODRUM						
								BODRUM						
								BODRUM						
2. DÜZENİ								MEKAN						
3. KONSOL ELEMANI								MEKAN						
DİKME-SÜTUN								MEKAN						
TAŞ DİKME-SÜTUN								MEKAN						

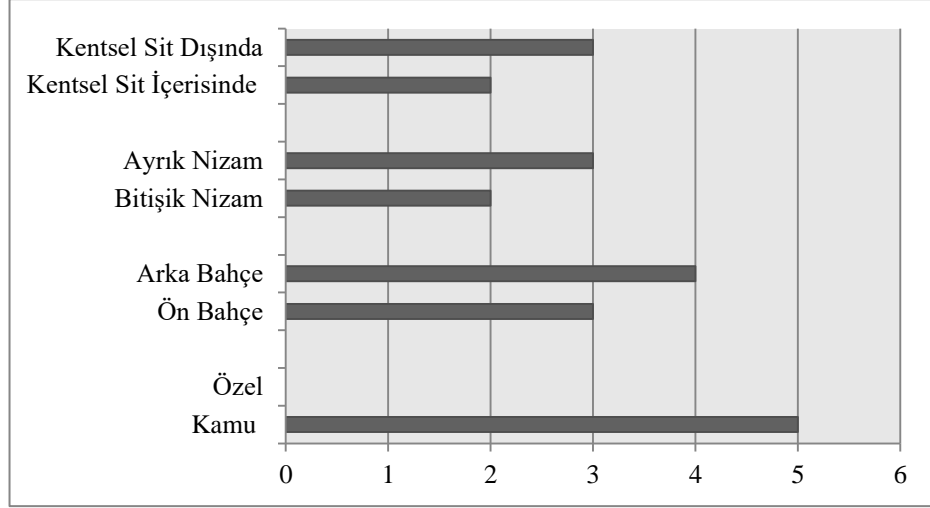
Tablo 3. 10. Yapı Fişi Tip-2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan, 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.

#### 4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Şanlıurfa kentinde, I. Ulusal Mimarlık Dönemi'nde inşa edilmiş olan kamusal yapı örneklerinin cephe elemanları ve bu cephelerdeki tasarım öğelerini incelenmiştir. Yapılan dönemsel ve görsel analiz çalışmaları sonucunda cephelerden yapıların sırayla kentsel, kütleli ve yüzeysel parçalarına ait veriler elde edilmiştir. Cepheler I. Ulusal Mimarlık Dönemi'nde inşa edilmiş olan kamusal yapı örneklerinin dönem özellikleri ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen veriler ile kazanılan sonuçlar şu şekilde toplanmıştır;

Kentsel ölçekte değerlendirildiğinde,

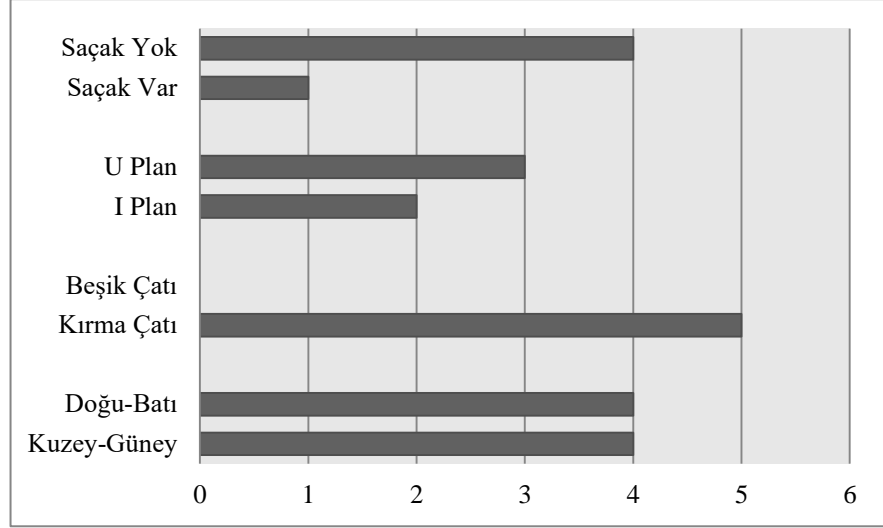
- Tarihi ve kamusal kent belleğinde yer edinmiş değerinde olan 5 yapıdan 2'sinin kentsel sit alanı olarak belirlenen bölge içerisinde yer aldığı, 3'ünün kentsel sit sınırının dışında kaldığı, (Tablo 4.1.),
- Yapı ile sokak arasında bir geçiş alanı oluşturan ön bahçenin 5 yapıdan 3'ünde olduğu (Tablo 4.1.),
- Yapı ve çevre ilişkisi kurabilmek, yapının araziye uygun bir şekilde sokak silüetini oluşturabilmesi adına 5 yapıdan 3'ünün ayırık nizam, 2'sinin bitişik nizam olduğu (Tablo 4.1.), aynı zamanda kentsel sit içinde ve dışında kalma değerlendirmesiyle paralellik gösterdiği yani eski kent dokusu içerisinde yer alan yapıların bitişik nizamda tasarlandıkları,
- Günümüz kullanım durumları incelenen yapıların hepsinin kamusal yapı olarak fonksiyonlarına devam ettikleri (Tablo 4.1.), I. Ulusal Mimarlık akımının dönemin ekonomik ve siyasi kararları neticesinin bir sonucu olan daha çok kamusal yapılarda etkisini gösterdiği,
- Yapının kendi kullanıcısı dışındaki kentlilere de hizmet verebilmesi açısından işlevleri kontrol edildiğinde ise 5 yapının hepsinin kamusal işlevlerin yer aldığı tespit edildiği (Tablo 4.1.) görülmektedir.



Tablo 4. 1. Kentsel Ölçek Değerlendirmesi

Kütlesel ölçekte değerlendirildiğinde,

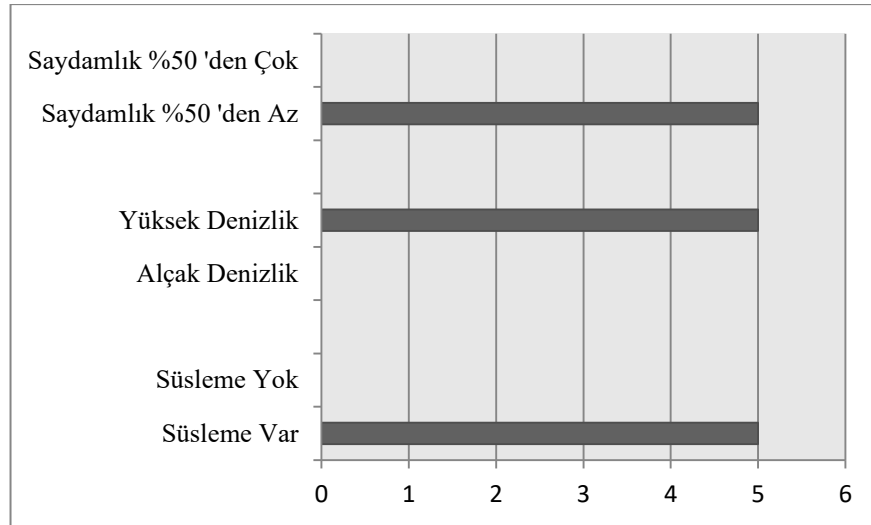
- Yapı ile sokak arasında ilk karşılaşılan mekân olarak yapı ana girişinin saçak kullanım durumu incelendiğinde, 5 yapıdan, 1'inde giriş saçağı ile örtülerek bir hacim tanımlandığı, 4'ünün de giriş saçağının bulunmadığı (Tablo 4. 2.),
- Plan tiplerine baktığımızda 5 yapıdan 2'sinin I plan tipine 3'ünün U plan tipiyle tasarlandığı (Tablo 4. 2.),
- Üst örtü modellerini incelediğimizde, çatı tiplerinde 5 yapıdan hepsinde kırma çatı kullanıldığı (Tablo 4. 2.),
- Çatı saçaklarına baktığımız zaman, I. Ulusal Mimarlık akımının dönemin genel özelliği olan geniş saçakların 5 yapıdan 4'ünde görüldüğü, Millet Hastanesi yapısının tasarlanmış olan ilk plan ve cephe çizimleri incelendiği zaman geniş saçakların kurgulandığı ancak yapılmadığı görülmektedir.
- Yapı yerleşim doğrultusu ve kütle konumlandırılmalarına bakıldığında 5 yapıdan 4'ünün kuzey-güney yönünde doğrultu aldığı, 4'ünün de doğu-batı ekseninde oturduğu görülmektedir (Tablo 4. 2.).



Tablo 4. 2. Kütlesel Ölçek Değerlendirmesi

Yüzey ölçeğinde değerlendirildiğinde,

- Yapıların kent ile ilişkilendiği yüzey olan cephenin, cephe açıklık kurgusu, pencere ve kapılarda kullanılan cam malzeme ile saydamlık değerlendirilmesi yapılırken yapılardan 5'inin de %50'den az olduğu (Tablo 4. 3.),
- Cephenin saydamlık derecesinde önemli bir payı olan denizlik yüksekliği incelenirken, 5 yapının hepsinde standart denizlik yüksekliği kullanıldığı (Tablo 4. 3.),
- Cephe yüzeylerinde yer alan dekoratif elemanların kullanımı ve cephe süsleme niteliğinin olup olmadığı incelendiğinde ise, 5 yapıdan 5'inde cephe süslemelerine silme, korniş, plaster, sütun, söve, kilit taşı, pano ve alınlık şeklinde rastlanıldığı görülmektedir (Tablo 4. 3.).



Tablo 4. 3. Yüzeysel Ölçek Değerlendirmesi

Basmahane-Masmana (Şehit Nusret İlköğretim) yapısı değerlendirildiğinde;

- I. Ulusal Mimarlık yapıları gibi ana giriş cephesi, cephe elemanlarının abartılı kullanımı ile öne çıkarılmaya çalışılmıştır.
- Cephe üzerinde kurulan simetrik cephe düzenlemesi dönemin bir diğer özelliklerindedir.
- Geniş çatı saçakları ile klasik I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarındandır.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarının çoğunda bulunan merkezi giriş vurgusu, Basmahane yapısının ana giriş portalinin cephe hattı üzerinde merkezi ekseninde öne doğru taşırılmasıyla birlikte egemen bir kütle hareketi ile görmekteyiz.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında görülen kubbe kullanım durumu Şanlıurfa' da yer alan yapılarda görülmemektedir. Kubbe kullanımı Basmahane yapısında da bulunmamaktadır.
- Cephe düzenlemesinde yapı ara katının yer aldığı bölümlerde cephe kurgusu hassasiyeti nedeniyle cephe arkasının klasik I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında olduğu gibi göz ardı edilmesi görülmektedir.
- Cephe elemanlarından pencere ve kapılar, I. Ulusal Mimarlık dönemi klasik cephe yaklaşımında olduğu gibi oldukça süslü, katmanlı, kemerli kurgulanmıştır.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında görülen kubbe kullanım durumu Şanlıurfa' da yer alan yapılarda görülmemektedir. Kubbe kullanımı Basmahane yapısında da bulunmamaktadır.
- I. Ulusal Mimarlık Dönemi Mimari özelliklerinin çini süsleme detayı dışında genel özelliklerini yansıtarak mimari tasarım ilkelerinin yer aldığı bir tasarım olduğu anlaşılmaktadır.

Köy Yatı Mektebi (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Hizmet Binası) yapısı değerlendirildiğinde;

- Yapı ana girişine yükseltelen kotla bir merdiven yardımıyla ulaşılması, mimari tasarım elemanı olan arazinin konumu sonucu oluşmuştur. Ana giriş cephesinde merkezi konuma yerleştirilen merdiven simetrik etkiyi arttırmaktadır. I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında(Mimar Kemaleddin İlkokulu, Büyük Postane, Gazi Eğitim Fakültesi) görülen merdiven ile ana giriş kapısına ulaşım Köy Yatı Mektebi' nde de görülmektedir.

- I. Ulusal Mimarlık döneminin genel özelliklerinden olan simetrik cephe tasarımı Köy Yatı Mektebi' nde de görülmektedir.
- I. Ulusal Mimarlık döneminin bir diğer özelliği olan geniş saçaklar Köy Yatı Mektebi' nde de görülmektedir.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarının çoğunda bulunan merkezi giriş vurgusu, Köy Yatı Mektebi yapısının ana giriş portalinin cephe hattı üzerinde merkezi ekseninde öne doğru taşırılmasıyla birlikte görmekteyiz.
- Cephe elemanlarından pencereler, etraflarında ki söveler, kemerler, kat silmeleri I. Ulusal Mimarlık dönemi klasik cephe yaklaşımında olduğu gibi oldukça süslü, katmanlı, yoğun bir şekilde kurgulanmıştır.
- I. Ulusal Mimarlık Dönemi Mimari özelliklerinin çini süsleme detayı dışında genel özelliklerini yansıtarak mimari tasarım ilkelerinin yer aldığı bir tasarım olduğu görülmektedir.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında görülen kubbe kullanım durumu Şanlıurfa' da yer alan yapılarda görülmemektedir. Kubbe kullanımı Köy Yatı Mektebi yapısında da bulunmamaktadır.

Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu) yapısı değerlendirildiğinde;

- I. Ulusal Mimarlık yapıları gibi ana sokak cephesi, cephe elemanlarının abartılı kullanımı ile Numune Mektebi yapısında da öne çıkarılmaya çalışılmıştır.
- Cephe üzerinde kurulan simetrik cephe düzenlemesi I. Ulusal Mimarlık döneminin bir diğer özelliklerindedir ve Numune Mektebi'nde de bu simetrik kurgu dikkat çekmektedir.
- Geniş çatı saçakları ile klasik I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarından.
- Parsel konumu nedeniyle meydana doğru bakan cephe ana cephe olarak algılanmaktadır. Yapıların arsa üzerindeki yerleşiminin, sokak üzerinde veya köşe parselde konumlanmasının yapının değerini, biçimini etkilediği; ayrıca yapıya ait girişleri yönlendirdiği, ön bahçe kullanımı varsa ana girişlerin bu kullanımdan dolayı da etkilendiği görülmüştür.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında görülen kubbe kullanım durumu Şanlıurfa' da yer alan yapılarda görülmemektedir. Kubbe kullanımı Numune Mektebi yapısında da bulunmamaktadır.

- Cephe elemanlarından pencereler, etraflarında ki söveler, kemerler, kat silmeleri I. Ulusal Mimarlık dönemi klasik cephe yaklaşımında olduğu gibi oldukça süslü, katmanlı, yoğun bir şekilde kurgulanmıştır.
- I. Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarının mimari özelliklerinin çini süsleme detayı dışında genel özelliklerini yansıtarak mimari tasarım ilkelerinin yer aldığı bir tasarım olduğu görülmektedir.

Millet Hastanesi (Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi) yapısı değerlendirildiğinde;

- I. Ulusal Mimarlık yapıları gibi ana giriş cephesi, cephe elemanlarının abartılı kullanımını ile Millet Hastanesi yapısında da öne çıkarılmaya çalışılmıştır.
- Yapı girişine üst katta yapılan balkon nedeniyle saçakla ulaşılmaktadır. I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında görülebilen bir özellik olan giriş saçağı (Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası) ile ana girişe ulaşım sağlanmaktadır.
- Yapı ana girişine yükseltelen kotla bir merdiven yardımıyla ulaşılması, I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında(Mimar Kemaleddin İlkokulu, Büyük Postane, Gazi Eğitim Fakültesi) görülen merdiven ile ana giriş kapısına ulaşım Millet Hastanesi' nde de görülmektedir.
- I. Ulusal Mimarlık döneminin genel özelliklerinden olan simetrik cephe tasarımı Millet Hastanesi' nde de görülmektedir.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi genel özelliklerinden biri olan geniş saçaklar Millet Hastanesi yapısında diğer yapılarda olduğu kadar belirgin değildir.
- Yapının cephe elemanlarında pencereler, etraflarında ki söveler, kemerler, kat silmeleri, sütun, sütunceler I. Ulusal Mimarlık dönemi klasik cephe yaklaşımında olduğu gibi oldukça süslü, katmanlı, yoğun bir şekilde kurgulanmıştır.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında görülen kubbe kullanım durumu Şanlıurfa' da yer alan yapılarda görülmemektedir. Kubbe kullanımı Millet Hastanesi yapısında da bulunmamaktadır.
- I. Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarının mimari özelliklerinin çini süsleme detayı dışında genel özelliklerini yansıtarak mimari tasarım ilkelerinin yer aldığı bir tasarım olduğu görülmektedir.

Ermeni Yetimhanesi (İl Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası) yapısı değerlendirildiğinde;


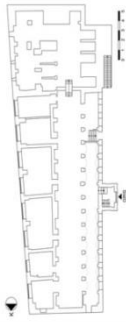

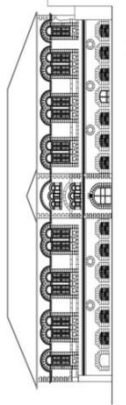



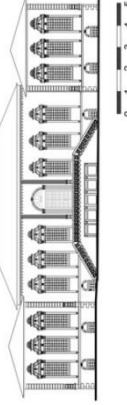

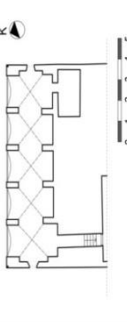

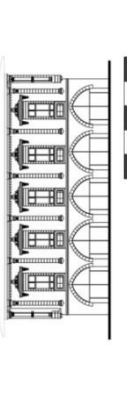

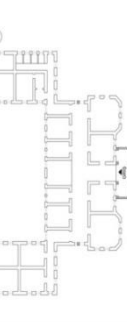

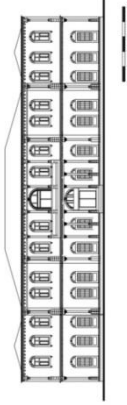



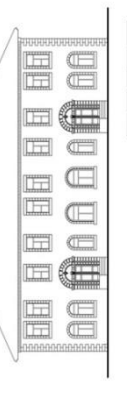
- Yapı ana girişine yükseltilecek bir merdiven yardımıyla ulaşılması, I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında(Mimar Kemaleddin İlkokulu, Büyük Postane, Gazi Eğitim Fakültesi) görülen merdiven ile ana giriş kapısına ulaşım Ermeni Yetimhanesi' nde de görülmektedir.
- Geniş çatı saçakları ile klasik I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarındandır.
- I. Ulusal Mimarlık döneminin genel özelliklerinden olan simetrik cephe tasarımı Ermeni Yetimhanesi' nde de görülmektedir.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi klasik süslü cephe yaklaşımının yanı sıra ana giriş cephesi diğer yapılara göre daha sade kurgulanmıştır. Dikdörtgen ve kemer formulu pencereler, pencerelerin etrafı söveler ile çevrili olup, kemerli ve söveli kapı tasarımları mevcuttur.
- I. Ulusal Mimarlık dönemi yapılarında görülen kubbe kullanım durumu Şanlıurfa' da yer alan yapılarda görülmemektedir. Kubbe kullanımı Ermeni Yetimhanesi yapısında da bulunmamaktadır.
- I. Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarının mimari özelliklerinin çini süsleme detayı dışında genel özelliklerini yansıtarak mimari tasarım ilkelerinin yer aldığı bir tasarım olduğu görülmektedir.

Yapılan incelemeler ve araştırmalar neticesinde, I. Ulusal Mimarlık Dönemi mimari özelliklerinde yer alan tasarım ilkeleri belirlenmiş olup Şanlıurfa tarihi kent merkezinde yer alana korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli kamusal yapıların bu bağlamda incelemeleri tamamlanmıştır. Cephe tasarımlarının kişiden kişiye değişen, objektif olmayan görüşler doğrultusunda değerlendirilmemesi gerektiği, geleneksel cepheleri değerlendirirken inşa edildikleri dönemlerin tarihsel, sosyal ve ekonomik şartlarının göz ardı edilmemesi gerektiğine karar verilmiştir.

I. Ulusal Mimarlık döneminin genel özelliği olan ana giriş cephelerinin daha özenli çalışılması ve diğer cephelere göre önde tutulmaları nedeniyle ana giriş cepheleri incelenirken, değerlendirme kriterleri olarak kullanılan egemenlik, birlik, denge, biçim, zıtlık, uygunluk, renk, doku, simetri gibi mimari tasarım öğeleri sayesinde subjektif olmayan, somut veriler elde edilmiştir.

Her yapı tasarımının fonksiyon, kullanım amacı, bulunduğu konum, nizam şekli gibi unsurlar neticesinde farklılaştığı ancak inşa edildikleri I. Ulusal Mimarlık dönemi olarak yoğun benzerliklere sahip oldukları görülmektedir. Cephe kurgularının I. Ulusal Mimarlık Dönemi tasarım ilkeleri ve kriterleri doğrultusunda döneminin özelliklerini taşıdıkları görülmektedir.

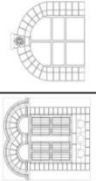

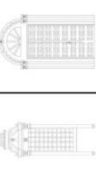

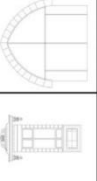

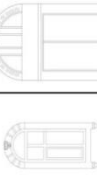

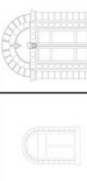

Son olarak incelenen yapılar günümüzde ayakta kalmayı başarmış olsalar da inşa dönemlerinden günümüze kadar geçen süreç içerisinde hem doğal etkenlerle hem de insan eliyle çeşitli müdahale ve değişimler gözlenmektedir. Bunun sonucunda yapıların kentsel dokusu içerisinde kaybolup yok olması riski oluşmaktadır. Bu nedenle gerekli önlemlerin alınıp, tarihi ve kentsel bellekte büyük yer kaplayan bu tarihi tescilli yapıların bilinçli bir şekilde korunması ve gelecek kuşaklara özgün dokularıyla birlikte aktarımı sağlanmalıdır. Çalışma kapsamında incelenen Şanlıurfa kent merkezinde yer alan, I. Ulusal Mimarlık dönemi mimari yapılarının, cephelerinin kent ölçeğinde ve kent belleğindeki yerlerinin korunabilmesi ümidiyle tez çalışması tamamlanmıştır.

Yapı Adı	Yapım Yılı	Parsel Konumu	Plan Tipi	Konum	Plan	Cephe	Çizim
Basmahane (Şişli Nispeti İhsanî Mektebi Okulu)	1903	Köşe Parsel	I Tipi				
Köy Yarı Mektebi (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Binası)	1903-1927	Ara Parsel	U Tipi				
Numune Mektehi (11 Nisan İhtilâlinin Okulu)	1893-1927	Köşe Parsel	U Tipi				
Memleket Millet Hırsmanı (Eyubpaşa Ağz ve Diş Sağlığı Merkezi Halkiye Ek Binası Hastanesi)	1903-1927	Köşe Parsel	U Tipi				
Ermenni Yetimhanesi (İl Sağlık Müdürlüğü Hımet Binası)	1903-1921	Ara Parsel	I Tipi				

Tablo 4. 4. Genel Değerlendirme Tablosu 1

Yapı No	Yapı Adı	Kentsel Ölçek										Kütle Ölçek						Yüzey Ölçeği					
		Konum		Yapı - Çevre İlişkisi		Bahçe Kullanımı		Mevcut Kullanım		Yapı Ana Girişi		Plan Tipi	Çatı Tipi	Yapı Yerleşim Doğrultusu		Cephe Yüzeyi Saydamlık Oranı		Cephe Pencere Konumu		Cephe Sırtlama			
		Kentsel Sit İçerisinde	Kentsel Sit Dışında	Bitişik Nizam	Ayrık Nizam	Ön Bahçe	Arka Bahçe	Kamu	Özel	Saçak Var	Saçak Yok			Kuzey - Güney	Doğu - Batı	%50'den Az	%50'den Çok	Alçak Denizlik	Yüksek Denizlik	Var	Yok		
1	Basmahane (Şehit Nusret İlköğretim Okulu)	✓		✓		✓		✓				✓				✓				✓			
2	Köy Yatı Mektebi (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Binası)		✓		✓		✓					✓				✓				✓			
3	Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu)	✓		✓			✓					✓				✓				✓			
4	Memleket, Millet Hastanesi (Eyyübiye Ağır ve Dış Sağlığı Merkezi Haliliye Ek Binası)		✓		✓		✓						✓			✓				✓			
5	Ermeni Yetimhanesi (İl Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası)		✓		✓		✓						✓			✓				✓			

Tablo 4. 5. Genel Değerlendirme Tablosu 2 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).

Yapı No	Yapı Adı	Giriş Sacağı		Üst Örtü		Çıkma		Boşluk Elemanları		Yapı Ana Girişi		Dekoratif Eleman								
		Var	Yok	Kırma Çatı	Beşik Çatı	Kapalı Çıkma	Balkon	Pencere Tipi(Cephe Genelinde)	Ana Giriş Kapısı	Saçak Var	Saçak Yok	Kitabe	Silme - Kormiş	Plaster - Sütun	Söve	Kilit Taşı	Motif	Pano	Alımlık	
1	Basmahane (Şehit Nusret İlköğretim Okulu)		✓	✓						✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓		
2	Köy Yatı Mektebi (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Binası)		✓	✓							✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
3	Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu)		✓	✓							✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	Memleket, Millet Hastanesi (Eyyübiye Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi Halitliye Ek Binası)	✓		✓			✓			✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5	Ermeni Yerinhanesi (İl Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası)		✓	✓							✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		

Tablo 4. 6. Genel Değerlendirme Tablosu 3 (Gümüş, 2019, Erdoğan, 2020 ve Türkan 2017' den Faydalanarak Yazar Tarafından Üretilmiştir.).

YAPI ADI	Tasarım İlkeleri						I.Dönem Ünsal Mimarlık Dönemi Cephe Özellikleri					
	Yakınlık	Benzerlik	Şireklilik	Kapalılık	Simetri	Saydamlık	Cephenin Ön Planda Olması	Detaylı Cephe	Sütun/Sütunce	Detaylı Pencere Şöveleri	Simetri	Çini Sıslama
BASMAHANE (ŞEHİT NUSRET İLKÖĞRETİM OKULU)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
KÖY YATI MEKTEBİ (İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ BİNASI)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
NUMUNE MEKTEBİ (11 NISAN İLKÖĞRETİM OKULU)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
MİLLET-MEMLET HASTANESİ (AĞIZ VE DIŞ SAĞLIĞI MERKEZİ)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
ERMENİ YETİMHANESİ (İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ HİZMET BİNASI)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

Tablo 4. 7. Genel Değerlendirme Tablosu 4

## 5. KAYNAKÇA

- ACER, Ö. 2016. I. Uluslararası Bozok Sempozyumu Bildiri Kitabı. Tarihi-Mimari Yapılar Ulusal Mimarlık Akımına Yozgat'tan Örnek Bir Yapı: Cumhuriyet Mektebi/İlkokul Binası,
- AKKOYUNLU, Z., 1989. Geleneksel Urfa Evlerinin Mimari Özellikleri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ALPAGUT, L., 2005. Erken Cumhuriyet Dönemi' nde Ankara' daki Eğitim Yapıları, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- ALPER M., 1979. Tarihi Urfa Sokakları ve Çıkmalar, İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi.
- ALTINIŞIK, M., Birinci Ulusal Mimarlık Anlatısına Kemalettin Bey Ve Vedat Tek Üzerinden Eleştirel Bir Bakış Denemesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Doktora Programı.
- ARIK, B. F., 2006. Erken Cumhuriyet Döneminde G.S.A. ve İ.T.Ü. Mimarlık Bölümlerinde Yabancı Mimarlar (Görevin İdari ve Mali Çerçevesi), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- AZAR, M. A., 2020. Tasarım Kriterleri Bağlamında Günümüz İran Konutlarının Cephe Analizi - Tebriz Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- AYDINLI, S., 1986. Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- AYDINLI, S. 1992. Mimarlıkta Görsel Analiz. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- AYDOĞDU, H. 2019, Şanlıurfa Kent Merkezinde Koruma-Geliştirme Stratejileri Üzerine Bir Araştırma, Hasan kalyoncu Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BAKIRCI, E., 2020. Kişisel Arşivi, Şanlıurfa, Türkiye.

- BARNARD, M., 2002. Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- BAYRAKTAR, H., 2007. Tanzimat'tan Cumhuriyete Urfa Sancağı, Fırat Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi Yayınları, Elazığ.
- BOZDOĞAN, S., 2015. Modernizm ve Ulusun İnşası, Metis Yayınları, İstanbul.
- BURDEN, E. 2000. Elements Of Architectural Design: A Photographic Sourcebook, John Wiley and Sons, Chichester, England.
- BÜYÜKKIRCALI, A. E. 2020. Kişisel Fotoğraf Arşivi, Şanlıurfa, Türkiye.
- BÜYÜKKIRCALI, A. E.2021. Kişisel Fotoğraf Arşivi, Şanlıurfa, Türkiye.
- CANSEVER, T., 2006. İslâm'da Şehir ve Mimari, Timaş Yayınları, İstanbul.
- ÇINAR, K.-S. 2020. Temel Tasarım, KTO Yayınları, Konya.
- ÇIRAK, M., 2008. Mimaride Biçimin Görsel Etkisi: Tasarımcı Hedefi ve Kullanıcı Üzerinden Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- ÇUBUK, M., Yüksel, G., ve Karabey, H. 1978. Yapılanmamış Kentsel Kamusal Dış Mekanlar, *Yapı Dergisi*, 30, 25-54.
- DENEL, B., 1981. Temel Tasarım ve Yaratıcılık, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı, Ankara.
- DÜLGERLER, O. N., & KARADAYI YENİCE, T. 2008, Türklerde Anıt Mimarisinin Bir Örneğı; Konya Atatürk Anıtı, *Selçuk Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt No:23, 67-78
- EKİCİ S., Öğüt T., 2011. Cumhuriyet Dönemine Geçiş Aşamasında Urfa'nın İktisadi ve Sosyal Yapısı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38), 175-192.
- ELMALI, D. 2005. Mimaride Saydamlık - Opaklık Kavramları ve Cephelerin Algılanmasına Etkinlikleri, Yüksek Lisans, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- ENGİN, M., 2018. Cumhuriyet Sonrasında Urfa Kent Merkezinde İnşa Faaliyetleri Ve Mimari (1923-1974), Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ERDEM, M., 2009. 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Urfa' da Sancak İdaresi, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- ERDENTUĞ, N., 1972. Türkiye Türk Toplumlarında Kültürel Antropojik (Etnojik) İncelemeler, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 29, Ankara Üniversitesi Basımevi.

- ERDOĞAN, K., 2020, Mekansal Arayüzler:1960-1980 Yılları Arasında İnönü Caddesi'nde İnşa Edilen Modern Apartmanlar Üzerine Bir Araştırma, İzmir Demokrasi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- EYÜPGİLLER, K. K., 1995. Kastamonu Kent Tarihi: Fiziksel Gelişimi, Anıtsal Yapıları ve Konutları, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul
- HOLMES, M. C., 1923. Between The Lines in Asia Minor, Fleming H. Revell company; Çeviren: Vedii İlmen, (2010), Urfa'da Ermeni Yetimhanesi 1919-1921, 1. Baskı, Yaba Yayınları, İstanbul.
- GHORBANZADEH, M., 2013. Yerli Mimariyi Kullanarak Çağdaş Konut Yapılarının Gerekliliği ve Faydaları Örnek Olay İncelemesi: Bojnour'da Konut Manzaraları, Khavaran Yüksek Eğitim Enstitüsü, Meşhed, İran.
- GÜMÜŞ, B., 2020. Geleneksel Konut Cephelerinin Görsel Analizi: Afyonkarahisar Örneği, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- GÜNGÖR, İ. H., 2005. Görsel Sanatlar ve Mimarlık için Temel Tasar, Esen Ofset Matbaası, İstanbul.
- HASOL, D., 2002. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- HASOL, D., 2017. 20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- KİESER, H. L., 1997. Die kleine Welt um ein Missions-Krankenhaus: Urfa, 1897-1922; Ahrenlesser: Georgeon, F., Dumont, P., (1997), Vivre dans l'Empire ottoman, Editions L'Harmattan; Çeviren: Maide Selen, (2018), Bir Misyoner Hastanesinin Çevresindeki Küçük Dünya: Urfa, 1897-1922, Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşamak, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- KRIER, R., 1988. On architectonic form. Academy Editions, London, Architectural composition.
- KURUYAZICI, H., 2008. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu, Yapı Kredi Yayınları.
- KÜRKÇÜOĞLU, A. C., 1993. Şanlıurfa Su Mimarisi, Ankara.
- KÜRKÇÜOĞLU, A. C., Akalın, M., Kürkçüoğlu, S. S. ve Güler, S. E., 2002. Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, 2. Baskı, Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı Yayınları, Ankara.

- KÜRKÇÜOĞLU, A.C, Sarıfakıoğulları, H. 2002. Adım Adım Şanlıurfa, Şanlıurfa Valiliği Kültür ve Turizm Yayınları, Ankara.
- KÜRKÇÜOĞLU, A. C, 2011. Urfa: Fotoğraflarla Evvel Zaman İçinde..., Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- KÜRKÇÜOĞLU, A. C, 2017. Fotoğraf Arşivi. Şanlıurfa.
- LAUER, D. A., Pentak, S., 2005. Design Basics, USA.
- NEUFERT, E., 2008. Yapı Tasarım Bilgisi, BETA Basım Yayım Dağıtım.
- ÖZCAN. B., 2002. Ankara Anafartalar Caddesi ve Çevresindeki Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapıları, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İzmir.
- ÖZKAN, S., Mimar Vedat Tek (1873-1942), *Arkitekt Dergisi*, Cilt No::1973, Sayı 121 122, Kasım-Aralık 1973, Ankara.
- PAKZAD, J., 2003. Konut Yapılarında Fenomenoloji ve Beklentilerdeki Gelişmeler, Kentsel ve Mimari Araştırma Merkezi, Temmuz, Tahran, İran, *Tahran Üniversitesi Dergisi*, 14, 51-62.
- PARLAK, Ö., 2018. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Yapı Tipolojileri ve Konya'daki Eğitim Yapılarının Analizi, Necmettin ERBAKAN Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya
- SACRİPANTİ, M., 1983. Cephenin Ardında. İstanbul, Türkiye, *Yapı Dergisi*, 50, 87-89.
- SEÇKİN, S. & SÖNMEZLER, Ş., Mimar Vedat Tek Mimarlığı, Eyüp Sultan Sempozyumu VI.
- SEYLAN, A. 2019, Temel Tasarım, YEM Yayınları, İstanbul
- SÖZEN, M. 1984. Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- SÖZEN, M. 1996. Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- SÖZEN, M. & TANYELİ, U. 2007. Sanat Kavram Ve Terimleri Sözlüğü, Türkiye, İstanbul, Remzi Kitapevi
- SIKIÇAKAR, A. 1991. "Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi" Giriş Cepheleri Analizi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- SABAN, D. 2016. Giulio Mongeri'nin Banka Tasarım İlkeleri-Ziraat Bankası Adana Şubesi Örneği, *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, Cilt No:2, Sayı 2, 2016 s. 115-129.
- ŞAHİNALP, M.S. 2005. Şanlıurfa Şehri'nin Kuruluş ve Gelişimi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

- Şanlıurfa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivi.
- Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, Koruma Uygulama Denetleme Müdürlüğü Arşivi.
- ŞENYİĞİT, Ö. 2010. Biçimsel Ve Anlamsal İfade Aracı Olan Cephelerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul'da Meşrutiyet Ve Halaskargazi Caddeleri' ndeki Cephelerin İncelenmesi, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ŞENYURT, O. 2011. Osmanlı Mimarlık Örgütlenmesinde Değişim ve Dönüşüm, Doğu Kitapevi, İstanbul.
- ŞURKAV, 2002. Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, Ankara.
- USTAÖMEROĞLU, A. A. 1998. Mimari Analiz için Temel Tasarım Öge ve İlkelerinin Kullanımı ile Oluşturulan Estetik Ağırlıklı Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- ÜNER, M. E., 2003. Osmanlı Klasik Dönem Sonlarında Bir Güneydoğu Şehir: Urfa 1700-1800, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- ÜNER M. E., 2009. Osmanlıdan Cumhuriyete Urfa Tarihi, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- ÜNLÜSOY, 2010. Yozgat İli 1.Ulusal Mimarlık Dönemi Yapılarının Analizi ve Üslup Değerlendirmesi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- ÜSTÜNDAĞ, B., 2009. Bina Cephesi Ve İşlevlerinin Görsel Analiz Kapsamında Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- TOPÇUBAŞI, M., & EYÜPGİLLER, K., 2010. 19. yüzyılda Kastamonu Eyaleti'nde Hükümet Daireleri, *İ.T.Ü. Dergisi*, Cilt No:9, Sayı:2, 108-120.
- TURAN, A. N., 2012. XVI. Yüzyılda Ruha (Urfa) Sancağı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- TÜRKAN, S., 2017. Kars'ta Rus Dönemi'nde (1878-1918) İnşa Edilen Yapıların Cephe Özelliklerinin Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa
- VİTRİVİUS, 2005. Mimarlık Üzerine On Kitap, Çeviri: Suna Güven, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, İstanbul.
- WONG, W. 1993. Principles of Form and Design, John Wiley & Sons, USA.

- YALDIZ, E. 2013. Anıtsal Yapıların Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesine Yönelik Bir Model Önerisi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- YAVUZ, Y. 1973. Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında mimari Biçim Endişesi, *Mimarlık*, 11-12.
- YAVUZ, Y. 1981. Mimar Kemalettin Bey, *O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 7-1, 59-72
- YAVUZ, Y. 2009. İmparatorluktan Cumhuriyete Mimar Kemalettin, Mimar Kemalettin Anma Programı Dizisi, Ankara.
- YENİCE, T. K. 2007. Mimar Muzaffer Bey ve Konya' da ki Eserleri, *Mimar Dergisi*, Konya, Yıl:1, Sayı:2, Sayfa 5.
- YENİCE, T. K. 2012. Geleneksel Aksaray Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- YENİCE, T. K., 2020. Mimarlık Tarihi Ders Notları, Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- YILMAZ, T., 2018. Urfa Masmana Yapısı Koruma Sorunları Ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- YURT ANSİKLOPEDİSİ, 1982. 132.fasikül, 132.fasikül, 134.fasikül, Anadolu Yayıncılık.
- YÜCEL, İ., 2005. Kendi Belgeleri Işığında Amerikan Board'ın Osmanlı Ülkesindeki Teşkilatlanması, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- YÜZGÜL, S., 2011. Şanlıurfa Ellisekiz Meydanı Mimari Değerlendirmesi Ve Abacılar Evi Restorasyon Önerisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

URL-01: <https://www.dezeen.com/2015/10/07/junya-ishigami-nursery-architecture-cloud-shaped-walls-high-rise-building-japan/>

12.03.2021

URL-02: <https://www.dezeen.com/2021/04/01/hashira-collection-lighting-menu-norm-architects-dezeen-showroom/>

12.03.2021

URL-03:<https://www.arkitera.com/gorus/mimari-tasarimda-farkindalik-ve-gerektirdigi-sorumluluk/>

12.03.2021

URL-04: <https://teknolojituru.com/2016/05/06/mimari-fotografcilikta-yaklasimlar/> -

12.03.2021

URL-05:<http://www.tasarimgunlukleri.com/2015/09/12/tasarimin-yapi-taslari-tasarim-prensipleri-ve-elemanlari-003/>

12.03.2021

URL-06:<https://www.dezeen.com/2021/04/11/edition-studioac-toronto-st-clair-west-store-interior/>

12.03.2021

URL-07:<https://www.onkayapi.com.tr/hareketli-hareketsiz-gunes-kirici-sistemler>

12.03.2021

URL-08:<http://meryem1ag.blogspot.com/2019/01/mimaride-gun-isg.html>

12.03.2021

URL-09:<https://www.onkayapi.com.tr/hareketli-hareketsiz-gunes-kirici-sistemler> -

12.03.2021

URL-10:<https://www.subtilitas.site/post/57019313805/livio-vacchini-gymnasium-m%C3%BClimatt-2010>

12.03.2021

URL-11:<https://www.brownstoner.com/sponsored/boerum-hill-brooklyn-your-own-private-terrace/>

12.03.2021

URL-12:<https://www.arkitektuel.com/royal-ontario-muzesi-kristal/rom-1140x650/>

12.03.2021

URL-13:<https://www.pariste.net/eyfel-kulesi-la-tour-eiffel/>

12.03.2021

URL-14: <https://www.unescodunyamiraslari.com/hindistan/taj-mahal/>  
12.03.2021

URL-15: <http://inkandadventure.blogspot.com/2014/11/hong-kong-chi-lin-nunnery.html>  
12.03.2021)

URL-16:  
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/Mimar\\_Kemaleddin.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/Mimar_Kemaleddin.jpg)  
05.04.2021

URL-17: <https://onedio.com/haber/cumhuriyetin-onemli-mimarlarindan-vedat-tek-ve-eseri-435067>  
05.04.2021

URL-18: <https://www.biyografya.com/biyografi/3244>  
05.04.2021

URL-19: [https://twitter.com/Seda\\_Ozen/status/1171867413614346240/photo/1](https://twitter.com/Seda_Ozen/status/1171867413614346240/photo/1) -  
05.04.2021

URL-20: <https://www.antolojiankara.com/ii-tbmm-binasi-cumhuriyet-muzesi/> -  
05.04.2021

URL-21: <https://lcivelekoglu.blogspot.com/2015/10/91-yil-once-bugun-ii-tbmm-binasi.html>  
05.04.2021

URL-22: [https://www.kitantik.com/product/Ankara-Etnografya Muzesi\\_0z8kgljtjikauyp11r53](https://www.kitantik.com/product/Ankara-Etnografya-Muzesi_0z8kgljtjikauyp11r53)  
05.04.2021

URL-23: <https://www.tarihikisiler.com/mekanlar-ve-hikayeleri/ankara-etnografya-muzesi/>  
05.04.2021

URL-24: <https://galeri.uludagsozluk.com/r/ankara-palas-551672/>  
05.04.2021

URL-25: <https://www.politikyol.com/saraya-devredilen-ankara-palas-cumhurbaskanligi-muzesi-oluyor/>  
05.04.2021

URL-26: <https://www.koleksiyonevi.net/urun/215051/kastamonu-hukumet-konagi-edt-poppers>  
06.04.2021

URL-27:<http://www.eskiturkiye.net/222/kastamonu-hukümet-konagi#lg=0&slide=0>

06.04.2021

URL-28:

<https://i.pinimg.com/originals/11/45/7a/11457acf729c0bd50534748b5d57cbb8.jpg>

06.04.2021

URL-29:[https://mobile.twitter.com/Seda\\_Ozen/status/1337871903139246082](https://mobile.twitter.com/Seda_Ozen/status/1337871903139246082)

06.04.2021

URL-30:

<https://i.pinimg.com/originals/9b/ca/ab/9bcaab3bf8d90822f98b8b7624ba3c21.jpg>

06.04.2021

URL-31: <https://www.arkitera.com/haber/giulio-mongeri-eseri-ziraat-bankasi-genel-mudurluk-binasindaki-restorasyon-calismalari-tamamlandi/>

07.04.2021

URL-32: <https://eaomag.com/is-bankasi-muzesi-ankara/>

07.04.2021

URL-33:<http://wikimapia.org/18864893/tr/%C4%B0%C5%9F-Bankas%C4%B1-Ankara-%C5%9Eubesi-Eski-Genel>

[M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BCk#/photo/5950791](http://wikimapia.org/18864893/tr/%C4%B0%C5%9F-Bankas%C4%B1-Ankara-%C5%9Eubesi-Eski-Genel)

07.04.2021

URL-34:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecek yer/cumhuriyet-muzesi-ii-tbmm-bnasi>

05.04.2021

URL-35:

<https://www.google.com/maps/place/Hacettepe,+Etno%C4%9Frafya+M%C3%BCzesi,+06230+Alt%C4%B1nda%C4%9F%2FAnkara/@39.9326707,32.8553721,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipNORXN8I8gNqFELn9Ak9dCvafM5bbK-XkLmhy6p!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipNORXN8I8gNqFELn9Ak9dCvafM5bbK-XkLmhy6p%3Dw203-h127-k-no!7i5038!8i3175!4m13!1m7!3m6!1s0x0:0x96547904f208ccf6!2zSGFjZXR0ZXBlLCBFdG5vxJ9yYWZ5YSBNw7x6ZXNpLCAwNjIzMCBBbHTEsW5kYcSfL0Fua2FyYQ!3b1!8m2!3d39.9326873!4d32.8553818!3m4!1s0x0:0x96547904f208ccf6!8m2!3d39.9326873!4d32.8553818>

05.04.2021

URL-36:<https://www.ankabar.com/mekanlar/ankara-palas/>

05.04.2021

URL-37: <https://www.kastamonu.bel.tr/v2/portfolio/hukumet-konagi/>

06.04.2021

URL-38:[https://www.itohaber.com/haber/guncel/208362/haberlesmenin\\_tanigi.html](https://www.itohaber.com/haber/guncel/208362/haberlesmenin_tanigi.html)

06.04.2021

URL-39:<http://www.egitimcaddesi.com/gazi-universitesinde-tip-kaldi-ama-hukuk-gitti/> 07.04.2021

URL-40:<https://twitter.com/AnkaraApartman/status/698787918920478721/photo/1>

07.04.2021

URL-41:

<https://www.google.com/maps/place/Ziraat+Bankas%C4%B1+Merkez%2FAnkara+%C5%9Eubesi/@39.93978,32.85382,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipPDFdl0AvOSnmB0ZAGrqraaJYS53xXhuuNmE0pq!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipPDFdl0AvOSnmB0ZAGrqraaJYS53xXhuuNmE0pq%3Dw203-h152-k-no!7i4000!8i3000!4m2!1m6!3m5!1s0x14d34e5ff12b7603:0xa800e5def247524f!2sZiraat+Bankas%C4%B1+Merkez%2FAnkara+%C5%9Eubesi!8m2!3d39.9397803!4d32.8539469!3m4!1s0x14d34e5ff12b7603:0xa800e5def247524f!8m2!3d39.9397803!4d32.8539469>

07.04.2021

URL-42:<https://bluesyemre.com/2019/05/03/turkiye-is-bankasi-iktisadi-bagimsizlik-muzesi-cam-sokak-no3-ulus-ankara/>

07.04.2021

URL-43:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/37.1522980499766/38.788934648036964>

07.04.2021

URL-44:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/37.160098513018774/38.79256904125214>

07.04.2021

URL-45:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/37.149813874986194/38.792963325977>  
33

07.04.2021

URL-46:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/37.158444001372814/38.786340951919>  
56

07.04.2021

URL-47:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/37.16309107775653/38.7839430570602>  
5

07.04.2021








**EK-3: Köy Yatı Mektebi Tescil Fişi**

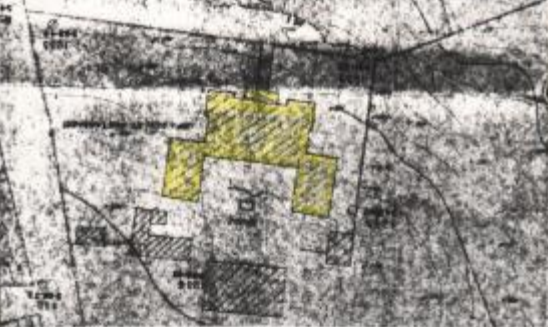

A-64

No: 51 F/11 Vakıf

İL	: ÜRFX	
İLÇESİ	: MERKEZ	
ENVANTER NO.	:	
FOTOĞRAF	: M5	
ADRES		<p><b>CEPHE DÜZENİ :</b> Giriş veya ön cephe : Bodrum katında marginal pencere, pencere üstleri yuvarlak kenarlıdır. Giriş cephe ortasından, üst kat merdivenlerle saptanmış. Giriş kapısı yuvarlak kenarlı üst katında yer almıştır. Pencere üstleri diğer cepheler: gen. üstler katında olup, üst katlar halinde düzenlenmiştir. Pencere üstleri, galvaniz, c ve for S kurulumları ve dışi forlarla birleşik olarak düzenlenmiştir. Sazulların üsti dışi forlarla birleştirilmiştir. Yancapçılarda, pencere üstleri dışi for ve kornişle bitirilmiştir.</p>
KADASTRAL DURUM		
KONUM	BAHÇE İÇİNDE SOKAK ÜZERİNDE <input checked="" type="checkbox"/>	
ÇEVRESEL DURUM		
KORUMA DURUMU	GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILARAK KORUNMUŞ <input checked="" type="checkbox"/> BAKIM YAPILARAK KISMEN KORUNMUŞ GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILMAMIŞ	CEPHE ELEMENLARI :
ORJİNAL KULLANIM	ESKİ HÜKÜMET BİNASI	PLAN DÜZENİ :
BÜGÜNKÜ KULLANIM	SANDIKTA	PLAN ELEMENLARI :
İNŞAAT TEKNİĞİ	YİĞİMA (TAŞ)	UST ÖRTÜ : (Çatı biçimi, Örtü malzemesi, Sıcak tipli) Kireme çatılı, mansiyon kiremitlidir.
YAPISAL DURUM	(İYİ (ONARIM İSTEMEZ) Orta ( Statik Durumu İyi Malzeme Açısından Onarım İster ) <input checked="" type="checkbox"/> Kötü ( Statik Durum ve Malzeme Açısından Onarım İster ) HARAP	DEĞİŞİMLİK : Ana Kitlede : Cephe Düzeninde : Plan Düzeninde
GÖRÜŞ		






**EK-4: Millet Hastanesi Tescil Fişi**

358

AVRUPA KONSEYİ		DOĞAL VE KÜLTÜREL MİRASLARIN KORUMA ENKAVTERİ		D.V.K.E.		ANIT		ENVANTER NO																																																													
TÜRKİYE		ESKİ ESERLER VE MÖZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ						SARITA NO:																																																													
İL: ŞANLIURFA		İLÇE: MERKEZ		MÜHÜRLE MÜT. ATATÜRK Mh.		KORUMA DURUMU:		ANITIN DURUMU:																																																													
SOKAK VE SAKI NO:		KADASTRO		SAPTA - 23 ADA: 56 PARSEL: 127		KORUMA DURUMU:		ANITIN DURUMU:																																																													
ADİ: Devlet Hastanesi		YAPIM TARİHİ:		TAPAN		SİMARİ DURUMU:		ERKEN CUMHURİYET 7																																																													
KORUMA DURUMU:		YAPIM TARİHİ:		KUTAN		YAKIYI:																																																															
<p><b>GENEL TARIH:</b> Teşinmaz yöresel yapı malzemeleriyle yiğna yapı tekniğinde iki katlı olarak inşa edilmiştir.Şanlıurfa geleneksel mimari ve batı etkisindeki mimari tarzın sentezi bir yapıdır.</p>																																																																					
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>KORUMA DURUMU</td> <td>A</td> <td>INT</td> <td>TARİHİ YAPİ</td> <td>A</td> <td>INT YAPİ</td> <td>A</td> <td>INT YAPİ</td> <td>A</td> <td>INT YAPİ</td> <td>A</td> <td>INT YAPİ</td> <td>A</td> <td>INT YAPİ</td> <td>A</td> <td>INT YAPİ</td> <td>A</td> <td>INT YAPİ</td> <td>A</td> <td>INT YAPİ</td> </tr> <tr> <td></td> <td>B</td> <td>INT</td> <td></td> <td>B</td> <td>INT</td> <td>B</td> <td>INT</td> <td>B</td> <td>INT</td> <td>B</td> <td>INT</td> <td>B</td> <td>INT</td> <td>B</td> <td>INT</td> <td>B</td> <td>INT</td> <td>B</td> <td>INT</td> </tr> <tr> <td></td> <td>C</td> <td>INT</td> <td></td> <td>C</td> <td>INT</td> <td>C</td> <td>INT</td> <td>C</td> <td>INT</td> <td>C</td> <td>INT</td> <td>C</td> <td>INT</td> <td>C</td> <td>INT</td> <td>C</td> <td>INT</td> <td>C</td> <td>INT</td> </tr> </table>										KORUMA DURUMU	A	INT	TARİHİ YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ		B	INT		B	INT	B	INT	B	INT	B	INT	B	INT	B	INT	B	INT	B	INT		C	INT		C	INT	C	INT	C	INT	C	INT	C	INT	C	INT	C	INT	C	INT
KORUMA DURUMU	A	INT	TARİHİ YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ	A	INT YAPİ																																																		
	B	INT		B	INT	B	INT	B	INT	B	INT	B	INT	B	INT	B	INT	B	INT																																																		
	C	INT		C	INT	C	INT	C	INT	C	INT	C	INT	C	INT	C	INT	C	INT																																																		
																																																																					
<p><b>DUYURU SAHİ:</b></p> <p><b>BAZIMINDAN BÖRÜMLÜ OLMARI GEREKEN KUSULUŞ:</b></p> <p><b>TAPILAN ORANILAR:</b> Muhtelif dümenlere alt onaric izlerine rastlanılmıştır.</p> <p><b>AYRINTILI TARIH:</b> Söz konusu yapı yöresel yapı malzemeleriyle yiğna yapı tekniğinde iki katlı olarak inşa edilmiştir.Teşinmaz u çeklinde plana sahiptir.Ön cephe girinti yapılan bölüme iki yanda da çıkıntı yapmış bölüme bulunmaktadır.Ön cephe yuvarlak kemerli taş lentolu taşkın mimselerle zenginleştirilmiş pencerelere sahiptir.</p> <p>Arka cephe ise alt katta merdivenlerle çıkılan on adet sütun taşıdığı suncurna ve bunın üzerinde balkon bulunmaktadır.Bu cephe çatı etrafını dolğan profilelendirilmiş hareketli mimseler alt tarafta testere diğli firizler görülmekte köşelerde ve pencere kenarlarındaki sütunceler dikkati çekmektedir.</p> <p>Pencereler üst katta yuvarlak kemerli ve mimseleri dışarı doğru taşkındır.Alt katta ise yuvarlak kemerli taşkın mimseli niç içinde söz lentolu pencereler bulunmaktadır.Tescil kaydı bulunmayan yapı Şanlıurfa geleneksel yapı mimari ile batı etkisindeki mimari tarzın sentezidir.</p>																																																																					
<p><b>YAPININ DURUMU:</b></p> <p><b>İLEP:</b></p> <p>SAPON</p> <p>FOTOĞRAF</p> <p>BÖLÜME PROJESİ</p> <p>BAZIMINDAN PROJESİ</p> <p>SARITA</p> <p>KORU</p> <p>KUTAN</p> <p>YAKIYI</p>					<p><b>TEKNIK DURUM:</b></p> <p>MS</p> <p>ELEKTRİK</p> <p>ISITMA</p> <p>SARITA</p> <p>YAKIYI</p> <p><b>ORJİNAL KULLANIMI:</b></p> <p>Hastane</p> <p><b>BÖRÜMLÜ KULLANIMI:</b></p> <p>Hastane</p> <p><b>ÖNERİLEN KULLANIMI:</b></p> <p>Hastane</p> <p><b>KATILANLAR:</b></p> <p>Mehriban KARASLAN Mimar</p> <p>Fikret GÜRBÜZER Arkeolog</p> <p><b>KONTROL EDEN:</b></p> <p>KURULUŞUN NO:</p> <p><b>REVİZYON:</b></p> <p>KURULUŞUN KURULUŞU:</p>																																																																

63,00,132

## EK-5: İncelenen Yapıların Künyesi

YAPI 01 - Basmahane (Şehit Nusret İlköğretim Okulu)	Ana Giriş Cepheleri
İL : ŞANLIURFA İLÇE: EYYÜBİYE MAH: CAMİKEBİR ADA: 294 PARSEL: 1	
YAPI 02 - Köy Yatı Mektebi (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Binası)	Ana Giriş Cepheleri
İL : ŞANLIURFA İLÇE: HALİLİYE MAH: KAMBERİYE ADA: 141 PARSEL: 53	
YAPI 03 - Numune Mektebi (11 Nisan İlköğretim Okulu)	Ana Giriş Cepheleri
İL : ŞANLIURFA İLÇE: EYYÜBİYE MAH: KURTULUŞ ADA: 264 PARSEL: 18	
YAPI 04 - Memleket, Millet Hastanesi (Eyyübiye Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi Haliliye Ek Binası)	Ana Giriş Cepheleri
İL : ŞANLIURFA İLÇE: EYYÜBİYE MAH: CAMİKEBİR ADA: 296 PARSEL: 3	
YAPI 05 - Ermeni Yetimhanesi (İl Sağlık Müdürlüğü Hizmet Binası)	Ana Giriş Cepheleri
İL : ŞANLIURFA İLÇE: HALİLİYE MAH: ATATÜRK ADA: 297 PARSEL: 4	

**EK-6:** I Ulusal Mimarlık Akımı Şanlıurfa örneklerinden incelenmek üzere seçilen yapılar (Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Parsel Sorgulama sisteminden faydalanılmıştır.)



- |  |   |   |   |   |
|--|---|---|---|---|
| <b>1:</b> Basmahane<br>(Şehit Nusret İlköğretim) | <b>2:</b> Köy Yatı Mektebi<br>(İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) | <b>3:</b> Numune Mektebi<br>(11 Nisan İlköğretim Okulu) | <b>4:</b> Millet Hastanesi<br>(Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi) | <b>5:</b> Ermeni Yetimhanesi<br>(İl Sağlık Müdürlüğü Hiz. Bin.) |
| <b>1a:</b> Arkeoloji Müzesi                      | <b>2a:</b> Haleplibahçe Mozaik Müzesi                         | <b>3a:</b> Halepli Bahçe                                | <b>4a:</b> Bediüzzaman Mezarlığı                            | <b>5a:</b> Karakoyun Deresi                                     |
|  |   | <b>6a:</b> Askeri Alan                                  | <b>7a:</b> Şehitlik Parkı                                   | <b>8a:</b> Kent Müzesi  |
|  |   |   | <b>9a:</b> İl Halk Kütüphanesi                              | <b>10a:</b> Topçu Meydanı                                       |

## EK-7: I. Ulusal Mimarlık Dönemi Zaman Çizelgesi

